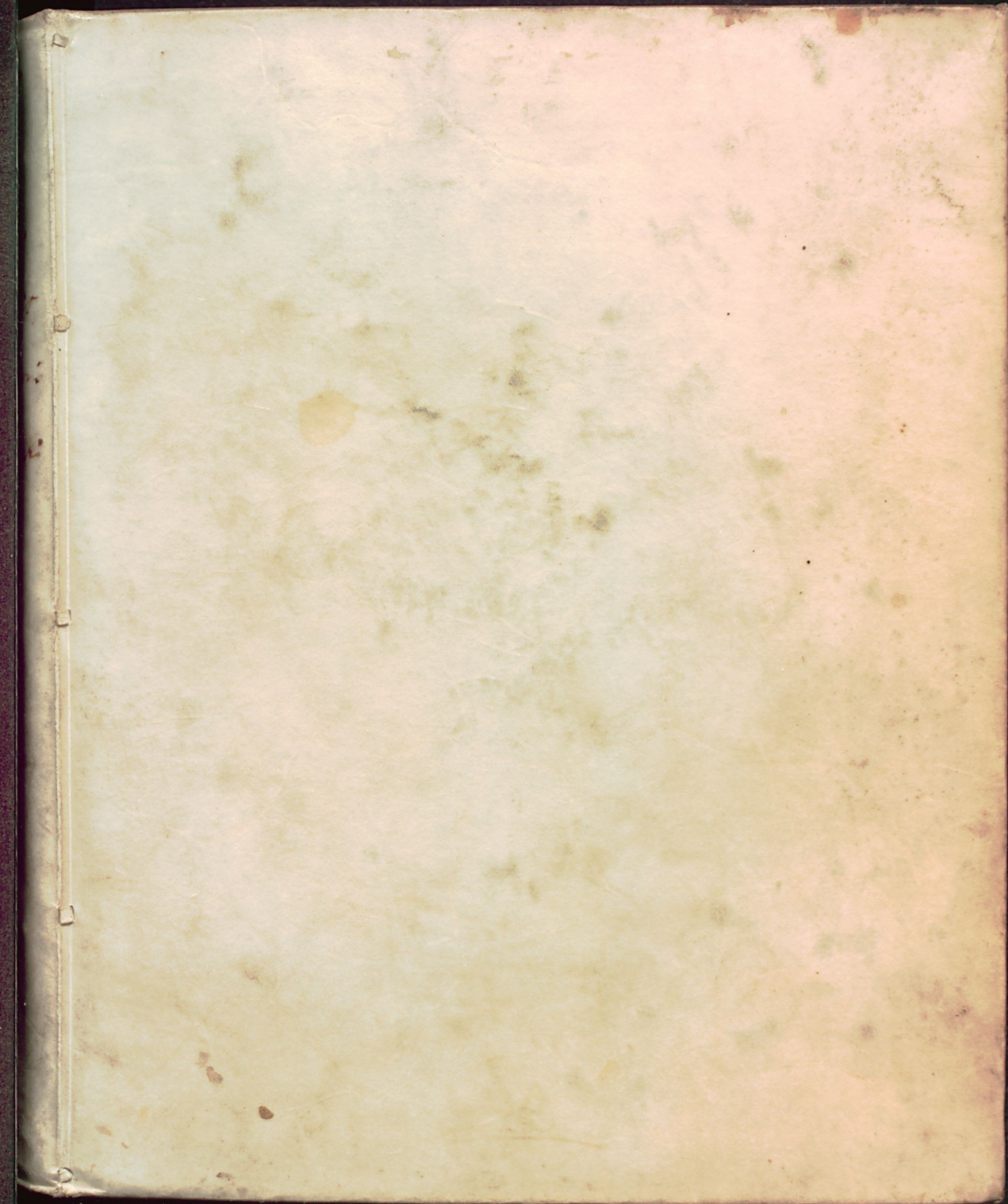
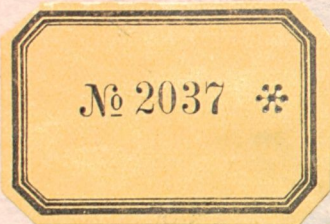

II.
Jurisprud.
78. a.

00

7

Hoc Volumine continentur.

- 1) Gundling de Feudis Regiis.
- 2) ———, de Efficientia metus.
- 3) ———, de Emptione Rerum.
- 4) ———, An nobilitas Venit.
- 5) ———, de Jure Imperii in M. Ducatum Etruriae.
- 6) ———, — de Renunciatione hereditatum filiorum illustrium.
- 7) ———, — de Causa et origine unionis Electoralis.
- 8) ———, — voluntarium iure Schilteri ius Feudale.

D. NICOLAI HIERON. GVNDLINGII
SACRI TRIBVNALIS QVOD EST IN DVCATV MAGDEBVRGICO
CONSILIARII REGII IVRIS NATVRÆ AC GENTIVM ITEMQVE ELOQVEN-
TIÆ ATQVE ANTIQVITATVM PROFESSORIS IN FRIDERI-
CIANA ORDINARII

DIATRIBA
EX
IVRE FEVDALI
ATQVE PVBLICO
DE
FEVDIS VEXILLI

VVLGO
Fahn-Lehn
IN QVA
MVLTA NOVA DETEGVNTVR
MVLTI
ERRORES VIRORVM CLARISSIMORVM OSTENDVNTVR
HAVD PAVCA VERO DISTINCTIVS AC COPIOSIVS
PROPONVNTVR.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ MDCCXV. -
PROSTAT IN OFFICINA RENGIERIANA.

D. NICOI ATHERON GANDI INGI
SALU TR ENVIET G. O. EST A DUCIA MACTERNINGO
GOVERNMENT WITH TENDENT TO G. ENVIET IN G. ENVIET
THE A. O. ENVIET IN G. ENVIET IN G. ENVIET

DEUTSCH

IVRE FEVDALI

ATOT FVILGO

FEVDIS VEXILLI

Stadth. 2. 3. 4.

MLTA NOVATIV

ERRORS VERVM C. M. O. ENVIET
HARD TACA VRO AC COLLOIS

PROST AT IN OFFICIA BENEFICENTIA

L. 39.

PRÆFATIO.

Non est publici ac feudalis iuris doctrina ita a Doctoribus polita, atque in clara adeo constituta luce, vt nihil addi, nihil demi, nihil proponi amplius, nihil queat emendatius. Scatent vulgares libelli innumeris erroribus: defunt sæpe auctoribus necessaria in hanc rem documenta: multa occurrunt audacius dicta, multa minus distincte scripta, haud pauca parum curate expensa. Vnde nouus studiosis hominibus aperitur campus, quo decurrant, & industriam exerceant suam: possunt noua detegi, ac noua lumina magnis licet voluminibus, atque in celebritate versantibus immittere. Quod vt publico bono promouendo permissum cuique; ita nobis neutiquam censi debet interdictum, qui ad veritatis cognitionem enixo contendere studio non desistimus: gnari satis, neminem rerum ad eruditio-

PRAEFATIO

tionem pertinentium habere *μονοπωλεῖν*, aut ita omnes in feudorum disciplina ac publici iuris prudentia coemisse merces, nihil ut residuum ceteris sit, aut inuehendum restet aliis, quod venum non exposuissent isti, isti, repetimus, quibus volupe est, de facultatibus suis sperare magnificentissime. Nos, ut in infirmitatis nostrae non immemores; tamen ea ratione in hac causa versatos deprehendet Lector, multa ut nunc intelligantur penitus, plura certius. Cuius postremae vocis sensum sic tamen censeo inflectendum, ut certum sumatur huic doctrinae conueniens, ac comparate tale; ne mathematica demonstratio mente depingatur, quae a coniecturis abest, & in hac scena saepe expectatur, aut optatur perperam. Quod si itaque sinceri quidpiam de feudis vexilli tulimus in medium, non dubitamus, consulturos boni, quibus veritatis indagandae desiderium est, aut non omnis ademptus modestiae sensus. Si quid erratum, dabitur, credo, venia, quam a semita declinantibus indulsimus saepe. Ceteros, quos exagitat affectus & inuidiae lancinant stimuli, facimus flocci, eosque pro absentibus habentes propriae lubidini relinquimus quieti.

CON-

Conspectus Diatribæ.

§. I. II. Proponitur methodi ratio. III. Romani viros fortes hasta sepe donarunt, ac vexillis. IV. Sed apud Germanos potius hastæ frameæque usus querendus. V. Quid framea? VI. Descendit a Germanico frum, fruma, frumam. Celtæ ac Germani omnem summitatem bryn appellarunt. Brenner. Pyrenei. VII. Framea an Francorum brunia? VIII. Brunia an lorica? an galea? quod negatur IX. Hasta apud antiquissimas gentes potestatis insigne. Hasta sceptrum. Venditio sub hasta. Amazones cum hastis. Notatur Turnebus. X. Germanis framea seu hasta nobilitatis atque auctoritatis symbolum. XI. Framea flammula ornata. Framea Childerici. Sahnen unde? fanon quodvis operimentum, aut linteum significabat. Prælatio vexillorum honoris causa. XII. Hinc Fan veteribus Gothis Dominus: quod copiose ostenditur, Fan DEVS. Tan-

fan DEVS inter abietes. Male uendus apud Tacitum quid? Fan diabolus. Scythæ veteres & Slavi Fan quoque Dominum vocitabant. Panowie. Bannus Croatiae. XIII. Quid igitur hasta vexillifera potestatis signum, hinc feuda potestatis hoc tradebantur symbolo. XIV. Potestas referebatur ad tractum. XV. Unde tot cum vexillis, baculo, hasta inuestitura. Notabilis Pippini baculus, quo Thassilonem inuestitit Boiæ. XVI. Banni vox: quæ variæ significationis. Bann / Gebiet. Bund / Bond. XVII. An in iudiciis adhibita vexilla? Affirmat Obrechtus, qui ab aliorum obiectionibus defenditur. Mahl / malkus unde? Handmahl. Leges Frisorum Pfstallbomicæ. Vexilliferi iustitiæ. Bandereti in ciuitatibus. Cur vexilla in iudiciis deserunt? Baculi tamen adhibiti. Stab Gerichte. Stapholum. Stabulum iudicium. XVIII. Qui potestate

præerant bannerii vocabantur. Vexillum an recte symbolum colati feudi dicatur? Defenditur Schlegelius. XIX. Reges gladio inuestiti. Peculiaris Regis Bohemæ inuestitura per vexilla. Privilegium Bohemi. XX. Episcopi inuestiebantur scepro, quamvis conferretur feudum vexilli. Sceptum ex Italia a Calixto II. Pontifice. Ibi Principibus noue creatis sceptum in manus datum: exempla rariora, ubi vexillis inuestiti Ecclesiæ Prasules: hodie symbolo uniformi seculares & ecclesiastici feuda accipiunt. XXI. Chiffletius Marchiones gladio inuestiri scripsit: quod negatur. Non omnes, qui gladiis comparent in sigillis, gladio etiam sunt vestiti: nec verum, Duces solos sic fuisse feudis suis initiatos. XXII. Comites etiam eiusmodi signis in possessionem beneficiorum suorum missos demonstratur, & coniectura proponitur, quare forte in feudis maioribus gladius nonnunquam adhibitus. Cæsares soli ius gladii conferebant ordinarie: quod binis diplomatibus ostensum. Comites, ac Senatus in ciuitatibus olim non poterant ius gladii conferre in inferiores iudices, multo minus communitatibus dare de nouo. XXIII. Baro quid? Etymologia vocis. Habent & illi feuda

vexilli. Banner, Herr. Edelher Banner. Banderetus. Explicatum vocabulum ambiguum semper-frey. Speculi Suenici locus dubius expositus. Semper-Leute. Consilio Antonii Matthæi nepotis notata. XXIV. Equites carebant feudis vexilli. Non gaudebant regalibus. Iurisdictio criminalis noue collata. Origo nobilium imperii. Quare laxior iis potestas concessa? Ministerialis minoris dignationis, quam eques. Feuda lorica, clypei. Clypeis aliquando conuocati milites inferiores. Distincti a Baronibus nobiles. XXV. Quæstio vtrum ciuitates allodia, an feuda, parum coherens. Ciuitates imperii an olim in feudum data? Senatui nullum ius banni. Nunc ex perpetua commissione, aut etiam in aliquibus castris prædiisque iure feudi. Singulare Bauaria Ducis ius in Ratibonensi ciuitate. Quo sensu habeant nunc feuda vexilli? XXVI. Quando insignia inter vexillis ceperint? Baluzii ac Casanoue opinio examinata. Ottonis Sperlingii coniectura. Defensio sententia, insignia certa ab expeditionibus prouenisse cruciatis & iure in imperii terras hereditario. Antonius Matthæi notatus. I. I. Chiffletius commendatus. XXVII. Plura vexilla cur oblata

et recepta? An vexilli simbolo dominium translatum? an possessio? Doctorum nuge explosæ. XXVIII. Locus inuestitura sub dio. cur? inuestitura in templis & cœmeteriis prohibita. Curia feudalîs primaria Noriberga. Primorum comitiûrum ius, quod adhuc Noricis saluum. Primariarum precum species singularis. XXIX. Vexilla varii coloris. Iterus notatus. Peculiare Wûrtembergicorum Ducum vexillum. Ineptia de Germanorum auri-flamma. XXX. Mauritius Elector an vexillis vltimo inuestitus sollemniter? Negatur. Mullerus e. Mullero confutatur. Augustus Elector post Mauritium iisdem solennibus inuestitus. Bohemia Regum & Austria Archiducum priuilegia. Causæ intermissi ritus variae. Potissima, quia non amplius comparent per se: quæ apparitura olim necessaria. XXXI. Etiam Comitibus ea iniuncta: quod probatur diplomate. Ducum vexilla a Comitum vexillis diuersa. XXXII. Proceres signa portantes. Quare testes adhibiti? Inuestitura litteræ olim raræ. Nec semper exactæ. XXXIII. Vexilla lacerata. Bohemia Regum priuilegium. deuestire quid? refutatio feudorum quomodo facta? Significatio dispersionis & lacerationis ambigua. Propositæ va-

ria coniectura. XXXIV. Vicariis ius conferendi feuda vexillis in interregno interdictum: at dubium, quid significet in aurea bulla feudum vexilli? Exemplum Comitis a Palatino vicario vexillo inuestiti. Speculi Sueuici ambiguus locus explicatus. Vnde aurea bulla de feudis vexillis solenni apparatu concedendis explicatur. Varia argumenta adducta. Comites nunquam sub dio inuestiti. Rationes Boecleri, quare Principum vestitura adeo solennis? §. XXXV. Potest tamen Caesar speciali mandato vicariis ius inuestiendi permittere: vti permisit intercaum aliis Principibus. De Episcopo Lubecensi Holsatum inuestiente singularia. Diplomata inedita producta: & tota res collocata in aprico, nonnullorum Doctorum nauis detectis. Misnia Marchiones an vicaria opera Ruthenos Comites inuestiuerint. §. XXXVI. Confutati qui Rege absente vicariis ius inuestiendi sine peculiari mandato tribuunt. §. XXXVII. An inulium a vicariis peti queat? Quid? si non petatur. Distinctio inter feuda vexilli & reliqua minora. An principes obstringantur petere? an Comites? §. XXXVIII. Inanis disputatio, an iam citatis viuo Imperatore Principibus conferant

Vi-

*Vicarii inuestituram? XXXIX. Ius inuestiendi quo sensu vocetur reseruatum Caesaris? An per inuestituram conferatur superiori-
tas territorialis? XL. Feuda vexil-
li per se olim individua. Ius primo-
genitura in successione. Quando
diuidi coepta territoria. Ludol-
phi opinio considerata. Hertius
notatus: & ex alio fundamento
iterum contra Ludolphum defen-
sus. §. XLI. Feuda vexilli initio
masculina, non femineq. An feu-
dum vexilli femineum repugnet
rationi? In Gallia, Burgundia,
Belgio feuda feminea. Mascula
Philippi Boni responsio Sigismun-
di feciali data. In Allemannia
& Saxonia rarissima exempla.
Ergo ibi non presumuntur. §.
XLII. Territoria imperii cum
iurisdictione ac regalibus virum*

*presumantur allodia, an feuda?
Status questionis rite formatus.
Inepta questio, num terra ab im-
perio non dependens sit allodium,
an feudum? Inuestitura omissio
non probat omnimodam liberta-
tem. Distinctio inuestitura in ex-
pressam & presumtam seu taci-
tam. Feuda solis. Varia dubia di-
scussa. §. XLIII. Feudum vexilli an
inuoluat dignitatem regalem?
Hertii sententia considerata. Non
solis Longobardis hæc formula
loquendi propria. Conciliatio dis-
sentientium tentata. §. XLIV. Co-
rollarium: an Caesar solennem in-
uestituram sub dio denuo possit ex-
igere atque illam introducere?
Quod variis argumentis negatur;
quamuis, cum feudum confertur
ue, id sibi possit stipulari.*

DIA-

DIATRIBA EX IVRE FEVDALI
ET PVBLICO

DE
FEVDIS VEXILLI,

vulgo

Sahn = Lehn.

§. I.

In more in scholis recepto, quam de feudis vexilli conscribimus, adornare dissertationem vellemus, multa de feudis generatim forent præmittenda, varia de vexillis variis coaceruanda, Lexica vniuersa, aut saltem plurima euoluenda, vt sic cumulus fieret, multarumque ad scopum non pertinentium rerum farrago. At sæpe homines externi nostratibus peruersum hoc scribendi cacoethes seuere exprobrarunt: nec immerito credo, quoniam non tam scribenda sunt, quæ scimus, quam quæ facere non nihil ad propositum nostrum videntur.

A

§. II.

§. II.

Ergo igitur id inprimis docebimus, quid significauerit vexillum, quare tali symbolo feuda sint tradita, quibus, quando mos defuerit, vsunque harum obseruationum adiiciemus sane luculentum.

§. III.

Et primum quidem, si in Romana ire luberet castra, facile foret demonstratu. Romani enim viros fortes hasta sæpe donarunt, vexillo, eoque puro, vel caruleo, vel aureo, vel argenteo. Saltem id *Festus* adnotauit voce *hasta*: quid? quod Marius apud *Sallustium* in bello Iurgurthino inter vilitata militum præmia hastas & vexilla recenser. Vtrumque præmium Aurelianus post bellum Gothicum & Probus post Sarmaticum ab Imperatore Valeriano acceperunt, teste *Vopisco* in *Probo cap. V.* & in *Aurel. cap. I.* Et est in marmoribus Oxoniensibus inscriptio, quam *Hugo Cholmley* Baronettus Seldenianis donariis adiecit, in qua *Publius Bessius Publici filius Quirinus Betuinianus A. C. Marius Memmius Sabinus* ab Imperatore Trajano CORONA MVRALI. VALLARI HASTIS PVRIS VEXILLO ARGENTEO dicuntur donati. Cui simile videtur marmor a *Grutero* relatum, ubi *Caio Iulio Corinthiano* ob virtutem suam *Sacratissimi Imperatores Coronam muralem, hastam puram & vexillum argenteum* insigne leguntur dedisse: vt taceam, quæ *Humphredus Prideaux* in explicatione Marmorum Oxoniensium p. 142. & *Salmasius* ad *Vopiscum* p. 648. seq. congegesserunt.

§. IV.

Sed non placet a Romanis repetere, quod in medio Germanorum, etiam antiquissimorum, inuenimus. Ipsum hic *Tacitus* allegamus, qui de framea, vel hasta nostratum varia adnotauit, cui deinde lintea sunt adiecta. *Arma*, inquit de M. G. cap. XIII. *sumere non ante cuiquam moris*

moris, quam ciuitas suffecturum probauerit. Tum in ipso concilio vel Principum aliquis, vel pater, vel propinquus, scuto frameaque iuuenem ornant: hæc apud illos toga, hic, primus iuuentæ honos; ante hoc domus pars videntur, mox Reipublicæ. Et cap. VI. Rari gladiis, aut maioribus lanceis utuntur. Hastas, vel ipsorum vocabulo frameas gerunt, angusto & brevi ferro; sed ita acri & ad usum habili, ut eodem telo, prout ratio poscit, vel cominus, vel eminus pugnent. Et eques quidem scuto frameaque contentus est. Atque ait auctor, frameæ vocabulum peregrinum esse, hoc est, Teutonicum: quod & verum est. Nam Tacitus scire sine dubio debuit ac potuit, ad quod idioma pertineat vox *framea*.

§. V.

Saltem negari non potest, esse apud nos opificum instrumentum satis notum, quod vocatur *Psrimm* / unde *anspsrimmen* / *anspießen*. Quocirca recte Tacitus frameam *hastam* interpretatur *einen Spieß* / *pilum* ferro subtili trigono præfixum, *eine Picque*, *ein kurzes Gewehr* / cuius figuram Ioannes Iacobus Chiffletius in doctissimo tractatu p. 219. expressit, quem Anastasin Childerici præscripsit. Fuit enim eius generis telum in tumulo Childerici, *Tornaci* conditi, cum variis insignibus inuentum. Ex quo elucet, minus recte Isidorum frameam dixisse gladium ex utraque parte acutum, aut spatham, aut rhomphæam. Tacitus namque aliud in sua framea obseruat. Causa, quare gladium appellauerint, aut *foû Palav*, forte fuit, quod Martis insigne alias gladius sit, cuius manum Iuuenalis Satyra XIII. v. 75. framea impleuit. Sed probandum est primo, non potuisse Poetam externum armorum genus Marti accommodare: quin memorat Harduinus in *numis Prouinciarum* p. m. 863. vidisse se Turtonii apud P. Albaretum Societatis Iesu consortem Cæsaris

ris Aureliani numum, in quo Mars capite galeato cernitur, tenens sinistra hastam, Orbem Romanum offerens Aureliano: hanc *Iuuenalis* frameam dixit. Occurrit apud eundem *Harduinum* alius numus Imperatoris Hadriani, in quo ipsa Germania tunicata dextra hastam, læuam ramum tenet. Hasta vero celebris Teutonum framea est.

§. VI.

Vnde mirari subit, voluisse nonnullos originem vocis a latino *fremere* derivare, ut *Iulianus* aut a *frendere*, quemadmodum *Isidorus*: cum tamen *Tacitus* ad idioma Germanicum eius natales referat. Si coniecturæ locus relinquitur, dicam, a monosyllabo *fram*, *fruma*, *frumam*, quod apud Gothos significat primum, præcedentem, vocabulum descendere: quandoquidem is, qui præcedebat, frameam gestabat. *Der Framiste* / vel *frômste* sonat excellentem. In lingua antiqua Cambrica *brennyn* Principem exprimit ac Regem, quod apposite Boxhornius obseruat. Germani ac Celtæ omnem summmitatem *bryn* & *bren*, quin Dominum *fron*, Otfridi imitatione, vocant. *) Vnde forte *Brennus* Gallorum Dux summus fuit. *Brenner* montem altum indicat. Pyrenæus Celticum est: quod Romanorum pronuntiatio deformauit haud dubie. Nec ambigo, quin etiam *brennen ardere* ex eodem fonte sit deriuandum: adscendit enim ignis, eminet, atque emicat super omnia. Ab hoc vero Latinorum pruna prouenit. Quod iis peregrinum vix videbitur, qui e *Dionysio Halycarnasseo Lib. I. Antiqu. Roman. c. 89.* tenent, ad Romuli asylum insignem Celtarum Germanorumque manum peruenisse. Quo factum, vt lingua Romulidum e Græco ac Celti-

(*) *Fron-Leichnam* est dominicum corpus, *Fron=Altar* dominicum altare, *Froa* domina, seu *frea*, *Frohnen* dominicam operam facere,

Celtico sermone coaluerit : quod *Pezron* doctissimus in Gallia Abbas in tractatu, quem de antiquitate nationis & linguæ Celtarum Parisius vernaculo sermone anno 1603. in publicum emisit, fere olfecit. In eo tamen a viro clarissimo haud temere recedo, quando a framea vocem fremere deduxit. Tam enim hoc est inficetum, quam cum a fremitu deriuatur framea, aut a frendendo.

§. VII.

Id autem levidense videtur, quando nonnulli litterarum *f. & b.* commutationem ferre nolunt. Est enim notum, Allemannos dicere *Pfaffen* / Saxones *Papen* / alios *faffen*. Beta, ph. *Beta* *f.* ob varias causas miscentur, ac per mutantur. Taciti framea Francis brunia, itemque bronja appellatur. Danis *brynthwara*, seu *spiot*. Postremum *spiot* & nostrum *Spieß* / sive *spioß* / idem significant. Thwara Germani *Wehr* / *Gewehr* nominant. Quod ex parte Magnus Olavius in Lexico Runico vidit : omnium autem optime *Thomas Bartholinus*, Thomæ filius, Hassniensis Academiæ Professor demonstratum dedit, qui eiusmodi Brynthwarum antiquitatum Danicarum de causis contemptæ a Danis adhuc gentilibus mortis Lib. II. cap. VII. p. 365. lit. A. æri curavit incidi.

§. VIII.

Vnum est, quod nonnihil dubii relinquere in animis legentium possit. Constat quippe, *Cangium*, *Spelmannum*, *Pithoeum*, *Lindenbrogium*, secundum veteres glossas, bruniam pro lorica venditasse : ac pauci sunt, qui ab hoc significato sese abalienauerint. Sed ego vero in alia omnia eo & bruniam esse illam Francorum Teutonumque frameam non sine causa adfirmo. Vix enim aptum ex nomine indicium sese prodit, quare brunia significare lorica debeat. Quanquam enim sunt, qui a voce *berennen*

circumdare deducant; tamen hæc vox ab armis potius, quam arma ab illa videntur originem sumfisse. Ut autem frameæ speciem exprimat, rationes sat graves sunt, quas adduximus. Nec prætereundum, ipsum tandem *Pithoeum*, qui loricam interpretatus est, de eo significatu dubitasse. *Veteri enim inquit*, in Glossario Salico p. m. 710. *Saxonum lingua Bryn galeam notasse inuenio.* Rectius rationes subduxisset si frameam, vti ostendimus, per brynnam, seu bryntham indicari scripsisset. *Isidori* testimonium, qui sæculo VI. vixit, quamvis non probeamus absolute, tamen vtiliter contra ceteros accipimus, qui loricam sibi imaginantur, quum is gladium ancipitem, seu rhomphæam interpretetur. *Isidori* autem tempore brunia, seu bruneæ in usu fuerunt: cuius descriptio saltem thoracibus non favet. Gladii ancipites, seu rhomphææ facilius cum framea confunduntur, si demas hastile, seu contum, quam loricae cum gladio. Laudatus *Bartholinus* vero ex *Egils Saga* evidentibus signis probat, per *brynthwarum* hastile intelligi. *Scaptid var eighærra en tacka matti hendi til fals ok furduliga digrt, jarnteim vari falnum ok scaptia allt jarnvasit. Van spiot voru Kollut brynthuarar: hoc est, eodem Bartholino interprete, Hastile non longius erat, quam ut prædictum interstitium attingi possit manu. (erecta, extremo hastilis in terram defixo) Interstitium oblongum fuit & ferreum. Lignum laminis ferreis circumdatum erat. Istiusmodi hasta dicebantur Brynthwahra.* Hæc descriptio maioris mihi auctoritatis videtur, quam omnium Lexicographorum sine auctoritate loquentium consensus: inprimis, cum etymologia brunia robur conjecturæ addat. Accedit, quod loricis veteres non videntur vsi: Vestes e circulis ferreis contextæ recentioris æui sunt. In arcu triumphali, qui haud procul ab Arausione est repertus, quem-

que

que *Iosephus de la Pise* exacte depingi in *historia Principum Aurasionensium*. p. 27. curauit, quod is prælium Marri cum Cimbris commissum satis affabre repræsentaret, non apparent loricae, non thoraces, sed hastæ, Danornum ac Gothorum brynthis similes, & Francorum frameis. Posteriori tempore, non diffiteor, chalybe pectus contra gladiatorum ictus præmunire: neque hoc statim inualuit, sed tum demum, cum thoraces e bubulo corio ictibus excipiendis non viderentur sufficere. Et ne loricas Germanis vel Francis vsitatas sine teste me negare dicas, ecce Agathias apposite Lib. II. histor. *Parabilis*, inquit, *est quantum intelligo, gentis illius (Francicæ) armatura, nec multis opificibus indigens, sed ab ipsis, quibus gestatur, facilis, si quid laxatum sit, reconcinnari. Loricas & tibialia plane ignorant, intesti caput plerique, pauci galeati præliantur.* Tacitus paucis Germanorum loricas tribuit: in quibus sine dubio si solum fuere, qui Rheno proximi, aut nostri intuitu habitauerunt trans Rhenum. Quod argumento est, falli omnes bruniam pro lorica habentes. Ceterum nec brunia galea est: quod *Luthero, Pithoco, Meibomio* in mentem venit, atque *Strauchio* in Dissertationibus ad Taciti Germaniam p. 65. itemque *Vossio* de vitiiis latini sermonis p. m. 60. 73. maxime cum in legibus Athelstani Regis Anglo Saxonis galeæ a brynnis, seu byrnis distinguantur. Nominat is cap. XXXI. *Byrne and Helm / und vfergûldnin Schwerd* / id est, *byrnam & galeam & inauratum gladium.* Cui adicias licet versus *Otfridi Evangel.* lib. V. cap. I.

Ist uns das girusti

Brunia a la festi,

Ioh ist uns helm, ouch ubarthaz

Ioh Wasun a la Wasaz

Nec

Nec prætermittenda charta apud *Albertum Miræum Cod. piar. don. cap. XXI.* ubi legitur: *Bruniam vnā & Helmum cum halßberga* cetera, idque repetitur post paucas lineas. Quibus præpositis aliter nunc, ac vulgo fieri solet, verba diplomatis, quod *Stephanus Baluzius* in Appendice ad notas *Capitularium* edidit, quodque *Carolus M.* Ioanni cuidam Saracenorum victori dedit, expono: *Et inuenimus in ipsa epistola insertum, quod Iohannes ipse super hereticos siue Saracenos infideles nostros magnum certamen certavit in pago Barchinonensi, ubi superauit eos in locum, ubi dicitur ad Ponte, & occidit iam dictos infideles, & cepit de ipsis spolia, aliquid exinde dilecto filio nostro obtulit, equum optimum & brunia optima & spatham Indiam cum techa de argento parata &c.* Brunia optima sunt frameæ, seu hastæ optimæ: quemadmodum in omnibus Capitularibus & formulis, vbi id verbi occurrit.

§. IX.

Sed iam vero usus excursus de framea ostendendus est: quod facio. Hasta quippe apud Germanos & veteres fere omnes regiæ, vel publicæ potestatis insigne fuit. De aliis gentibus locum *Iustini Lib. XLIII. cap. III. n. 5.* memorabilem cito: *Per ea adhuc tempora (cum Sabina raperentur) Reges hastas pro diademate habebant, quas Græci σκήπτρα dixere.* Nam & origine rerum veteres pro Diis immortalibus hastas coluerunt: Ob cuius religionis memoriam adhuc *DEORUM* simulachris hasta additur. Hinc *Homero* Reges dicuntur *σκήπτεροι*. Plura *Turnebus aduers. Lib. XXII. cap. XII.* congeßit; vbi tamen in erroris insidias incidit, quando mulieres non solitas hastas gerere adfirmat. *Bernæggerus* ad *Iustini* locum *Apollinaris Carm. II. v. 432.* allegat: ego numum commendo, quem *Carolus Patinus* vir celeberrimus in *Thesauro* exhibet, in quo *Amazones* cum hastis & bipennis

nibus, aut pelta contra *Turnebum* testimonium dicunt. Et hic vero ab *Arriano* deceptus est, qui *Amazones* secures, vice hastarum, gessisse docet *lib. VII. de Alexandri expeditione*, cuius verba, quia nimis videntur longa, studio omitto; atque interea *Hippocratis* ei testimonium in libro *de aere aquis & locis*, oppono: ἵππασσάν τε καὶ τοξόους καὶ ἀκοντίζου ἀπὸ τῶν ἵππων. *Equitantque & arcu sagittas excutiunt ac hastas manu torquent.* Nullus dubito, quin inde etiam venditio sub hasta apud Romanos sit deducenda: bona enim publica auctoritate venientia hasta posita, præcone prædicante, plus licitantibus addicebantur: quod *Iunius Rabinus* libro singulari de *hastarum auctionumque origine* copiosius ostendit, quem *Ioannes Georgius Grævius* Tomo III. *Antiquitatum Romanarum* inseruit.

§. X.

Germanis vero adeo illud auctoritatis familiare signum fuit, ut, quemadmodum supra e *Tacito* probauimus, tum demum pro parte Reipublicæ haberentur iuvenes, si frameam, hoc est, hastam accepissent. A quo more non videntur recessisse maiores nostri, cum sibi Reges ex virtute, ac deinde e nobilitate sumerent. *Gregorius Turonensis* de *Guntrammo Rege* Lib. VII. cap. XXXIII. *Data in manus Childeberti hasta, ait: Hoc est indicium, quod tibi omne regnum meum tradidi. Ex hoc nunc vade & omnes ciuitates meas, tanquam tuas proprias, sub tui iuris dominationem suscipe.* Idem de eodem *Aimoinus* tradit Lib. II. cap. LXVIII. *Hastam, quam manu gerebat, nepoti tradidit, inquit: Hoc amantissime nepos indicio noueris, te mihi successurum in regno.* Id amplius obseruandum, hastam, sceptrum, virgam, baculum, fustem eiusdem significatus esse. Non opus est in hanc rem nouis argumentis. Adtulit adamantinus *Cangius*
B quam

quam plura, quæ non exscribo: nec defuit in hoc demonstrando *Chiffletius*, cuius Anastasin Childerici evolvas precor p. 106. His iam scriptis, deprehendi, in dubium vocari a nonnemine *Chiffletii* opinionem: quod sceptrorum alia figura sit atque hastarum, seu framearum. At statim quoque animaduerti, non esse videndum, quid peregrino sit adiectum artificio, aut etiam domestico, quam quæ initio fuerit sceptrorum & baculorum forma. Ipse *Chiffletius* varias imagines Francorum Regum cum sceptris exhibuit, quæ in summitate sæpius in frameam desinunt: ut alia exempla omittam. Ceterum moneo, effossos cum Childerici feretro annulos Regis huius effigiem, cum framea seu hasta, quam manu tenet crinitus, præ se ferre.

§. XI.

At nunc nonnihil superaddam, quod *Chiffletius* non vidit, & si vidisset, copiosiori forte commentario illustrasset. Est illa hasta signifera. Vti enim Romani hastis suis; ita gentes fere omnes, & inprimis Franci regiae virgæ funem primum, deinde linteæ particulam in extremitate adiecere. Ab hoc signa militaria vexilla denominabant, uti Germaniæ populi a bando, binden / fanon eius generis hastas *Fahnen* / *Panners* / *Banniers* appellasse certum est. De fune hastis alligato varia notatu digna e Romanorum annalibus in medium adtulit *Henricus Dodwellus* in doctissima dissertatione, quam post eius fata *de Parma equestri Wowardiana* in vulgus ante biennium edidit Thomas Hearne. Germani quoduis operimentum, aut linteum, fannonis nomine insigniunt. Ipsa mappula *Otfrido* Monacho Wissenburgenfi *Tischfahnen* dicitur. Sacerdotis indumentum vulgo phanonem appellari *Rhabanus Maurus* de institutione clerici-

ricorum cap. XVIII. adfirmat. Fallor, an *Messgewand*/siue *Messgefand*/*Gewand*/ eiusrei indicium præbent? Minimum id puto apparere, non esse, quod quis magno labore originem vocabuli fanonis, seu *Fahnen* / *Panner*/ vestiget. Saxones littera *p*. vtuntur, vbi Allemanni *f*. vsurpant, seu *ph*. In hoc autem ad vnum consentiunt omnes, hastam linteo, vel alterius panni frusto superne ligatam fanonem, seu *Fahnen* fuisse dictam. Iam vero pro explorato habemus, præcipuos ex nobilitate & qui de republica bene merebantur, aut pars eius fiebant, eiusmodi framea a plebeiis sese secreuisse. Hinc Regibus quoque vexilla legimus prælata. Adscribam *Gregorii Turonensis* locum illustrem de Guntramno Rege *Lib. VIII. cap. I.* *Sed cum ad Aurelianensem urbem venisset, processit in obuiam eius immensa populi turba cum signis atque vexillis, canentes laudes.* Eodem honore postea populus Episcopos, vtpote Dominos suos, affecit: quod ex eodem Turonensi facile foret ad demonstrandum. Hic mos in quam plurimis ciuitatibus hodiernum perdurat: eaque de re exempla prostant infinita. Lege iterum *Salmasium* ad *Vopiscum* loco supra allegato.

§. XII.

Sed ad alia properamus. Animum namque, induco, veteri Gothorum Germanorumque omnium lingua dominos fan, fanins esse propterea appellatos. Est in versione *Vlphilæ Luc. I. v. 28.* *fan mith thus* Dominus tecum: & *Matth. VII. v. 26.* *Managai quithand in gainamma daga: Fan Fan. Manche werden an jenem Tage sagen Herr Herr.* *Quethan*, Allemannis atque Helvetiis inprimis, dicere significat, seu canere. Et notat *Franciscus Iunius* in *Glossario Gothico*, gentes Septentrionales supremum numen nomine Fan honorasse. Quod iis persimile veri videbitur, qui Tanfanam in Marfis,

de quo templo *Tacitus* nonnulla stilo consignavit, in memoriam sibi reuocant. *Tanfan* est DEUS in luco inter abietes. At nec pueris: obscurum est, maiores nostros lucos ac nemora consecrasse. Quod de Tanfana ad firmamus, primus *Loccenius* in Antiquitatibus Sueo-Gothicis animadvertit, & ex eo *Herti* in *notitia Veteris Germaniæ popularum* cap. III. n. VI p. 33. Nostrum est, addere in transcurso locum Tanfanæ, cuius vestigia etiamnum supersunt. Ac faciam id quidem Clarissimi *Hermanni Adolphi Meindersii* verbis, qui in dissertat. II. de Religione Saxonum gentiliū p. 125. *Durat*, inquit, adhuc nomen Tanfanæ in veteri vico *Borgholzhausen* prope arcem vetustam siue castellum *Ravensberg*, unde totus Comitatus nomen habet. Quod vulgus, siue incolæ *Dempfsanne* vocant, prope ecclesiam Parochialem ibidem. & putant, locum, iam aquis repletum, extinguendis ignibus olim fuisse consecratum: sed male, & contra usum vocabuli Germanici. Quis enim tamen locum aquis plenum eine *Dempfsanne* vocat? Vocabulum illud absque dubio a Tanfana celeberrimo in Marſis templo desumptum & corruptum a vulgo, antiquitatis patriæ & vetustatis ac historiæ ignaro. Id solum latuit Virum doctissimum, Fan DEum, seu dominum signasse. Quo obseruato dissidium facile euanescet, Deane fuerit, an DEUS, quem coluere Marſi. Nec ambiguum erit amplius, quis fuerit Malouendus Marſorum Dux, de quo *Tacitus Annal. Lib. II. cap. XXV. n. 2.* nonnulla memoriæ prodidit. Malouendus est Satrapa Marſorum. *Malus, Maal* / significat iudicium, legem, siue iudicii locum. Vendus est nostrum Fan, *Sand* / *Fend*. Nec de nihilo videtur, quod amplius adiicit *Iunius*, Gothos, cum superstitione pristina se abdicassent, & Christianæ religioni nomen dedissent, malo genio *Fani* elogium reliquisse.

Qui-

Quibus in luce constitutis non possum non de Sarmatis, ac Venedicis populis occasione vocis *Fan* inspergere aliqua, fortassis non iniucunda. Nam & illis *Pan* vocatur dominus. *Panewiz* est filius domini: Banum Croatiae nemini reor ignotum. *Panowie* appellantur apud Polonos Herren: & quod memoriae imprimendum, non omnes ingenui eo titulo superbiunt, sed regni Senatores. (*) Quod qui mirantur, ii sibi putent dictum, tam Teutonicum, quam Slauonicum idioma multa quotidiana vocabula e Scythica lingua mutuo sumsisse: & nisi tum acquiescere velint, cogitent obsecro, plura eorum diligentiam fugere, nec pauciora captum transcendere. Atque iccirco bene agent, si *Luciliu*, quod *Gellius* nobis seruauit, fragmentum interea bene pensitent.

Verum hæc ludus ibi susque omnia deque fuerunt
Susque & deque fuere inquam omnia ludus iocus-
que.

Quibus autem otium suppetit, iis auctor sim suasorque, vt de Faunis, de Siluano, de Fanis, de Venere perplura curiosius anquirant: nobis iam non licet esse adeo felicibus.

§. XIII.

Magis enim est, vt de feudis vexilli paulo agamus luculentius, & post varia adnotata, lucem affundamus obscurioribus. Igitur pono primum, idque concedi mihi postulo, Reges Francorum, & qui in eorum locum quandantenus successerunt, Reges Germaniae beneficia & feuda maiora vniuersa itemque singula cum potestate, quæ expressio illius regiae auctoritatis est, & vel proprio, vel Domini nomine exercetur, vasallis hominibusque impertiuisse suis. Traditio potestatis ac iuris, quod ad res incorporales pertinet, in re præcipue absenti symbolum, seu signum videbatur eo inprimis tempore fla-

B. 3.

gita-

(*) Confer. *Tenzelii colloquia mensura*: a. c. 15 CXCIII, p. 147. seq.

gitare, quo morum quædam regnabat simplicitas. Signum regiminis hasta est, framea, virga, baculus, fustis, uti demonstrauius. Hastæ alligatum erat signum, liateum, pannus, pannulus. Quocirca relinquitur, ut feudum potestatis in Regno non nisi per vexillum, seu hastam signiferam ordinario tradi potuerit, atque simul terra, cui officium erat adnexum.

§. XIV.

Terræ mentionem studio fecimus, non quidem, quod totus semper tractus vasallorum dominio ac proprietati fuit addictus; sed quod in eo exserere illa sese potestas debuit, quam a Rege accepere. Quis enim dixerit, totius terræ Dominos factos fuisse Bauariæ, Saxonie aliarumque prouinciarum Principes? Solus Turcarum Imperator tali in suis imperio dominioque pollet. Germaniæ Vasallis satis erat, frui, in præmium laboris, nonnullis beneficiis: cetera imperio potius, & auctoritate attingere, quam proprietate complecti. Quod & Capitularia docent. Quibus animaduersis, plures sane errores deuitantur, iique periculosi, & obscurandæ feudorum ac publici iuris disciplinæ apti. Interea nemo diffitebitur, & feuda coherere terris & terras feudis. Honor, quo Rex suos dignatur, ad certos tractus, pagos, & prouincias interdum adstrictus est. Honorem dico, non tantum, quia veteres ea voce vsi sunt, sed & quia is, qui tali beneficio donabatur, munus publicum regni subibat, cui honor, potestas, veluti comes indiuiduus, erat adiunctus. At istud vero hasta signifera tradebatur, & cum eo simul terra, qua vel frui vasallus, vel præesse eidem cum imperio debebat.

§. XV.

Igitur tot cum vexillis occurrunt inuestituræ, tot traditiones cum hasta, a qua flammula in Germaniæ regno, aut aberat nunquam, aut raro. Ita Faustus in
vita

vita S. Mauri de Theudeberto Rege: *Vocans ad se nepotem ipsius Flori, nomine Andramnum, dedit ei per sceptrum regale, quod manu gestabat, quaecunque Florus patruuscius ex regali possederat dono.* Antea vero observavimus sceptrum, virgam regiam, baculum, hastam, fustem illo tempore promiscue sumi. Nunc *Ditmari* locus excutiendus est, qui, quod hactenus adstruximus, perspicue monstrat. *Henricus II.* inquit p. m. 377. *inde per Turingia, orientalisque fines Francie transiens ad Ratisbonam venit, ibique, regali habito placito, militi suimet, generoque Henrico XII. Kalend. April. cum omnium laude presentium, cumque hasta signifera Ducatum dedit.* *Otto Frisingensis* vero Lib. II. cap. V. ad morem curiae hisce verbis prouocat: *Est consuetudo Curiae, ut regna per gladium, prouinciae per vexillum a Principe tradantur, vel recipiantur.* Idem *Frisingensis* de singulari inuestitura a *Lothario & Innocentio II.* peracta L. VII. cap. XX. verba faciens: *Præterea, inquit, in dando Ducatu Apulie Reginaldo, seu Ranulfo viro forti ac nobili, inter Imperatorem Lotharium & Romanum Pontificem pæne controuersia orta fuit, utroque Ducatum Apulie sui fere iuris affirmante. Quæ lis consilio tandem hoc modo decisa dicitur, ut in dando Duci vexillo uterque manum adhiberet.* Posset aliquis hanc inuestituram simultaneam vocare activam: quod, nisi me animus fallat, tanquam peculiare iam *Schilterus* in *Commentario* ad Ius Feudale Saxonicum & Allemannicum animaduertit. Eodem referenda *Friderici I.* Imperatoris constitutio in fauorem *Henrici Austriae Ducis, Ratisbonæ a. c. CLVI.* data: *Dux Austriae principali indutus veste, superposito pileo Ducali, circumdato ferto pinnito baculum habens in manibus* (hoc est, interpretante *Ioanne Iacobo Chiffletio*, in *Commentario Lothariensi* p. 97. ha-

hastam signiferam) *equo insidens & insuper more aliorum Principum imperii conducere ab imperio feuda sua debet.* Nam etsi nonnulli Austriacum istud diploma falsitatis arguere præsumunt; ego tamen nunquam inducere animum potui, ut temere adfirmantibus calculum adicerem. Nec vilipendendum, quod in diplomate Wenceslao primo Luxemburgico Duci a Carolo IV. Metis a. clbCCCLIV. dato legitur: Decernit enim, ut *Wenceslaus frater Dux & eius heredes ac successores Luxemburgi Duces, Ducatum seu Principatum Luxemburgensem ab ipso, nec non Serenissimis Imperatoribus, seu Regibus Romanis successoribus suis & ab ipso Romano Imperio, quoties oportuerit, debite solennitatis honore & VEXILLIS, uti moris est, & solita reverentia suscipere debeant; ut taceam alia atque innumera exempla.* Tantum vnum mihi succurrit, ubi hasta non vexillo, sed vultu humano fuit ornata. Sic enim de Tassilone Bauariæ Duce *Annalista Nazarianus* ad a. lCCCLXXXVII. *Tassilo Ducatum, quem a Pippino Patre quondam acceperat, Victori filio Carolo reddidit cum baculo regiminis ei prius adtributi symbolo, in cuius capite similitudo hominis erat, & effectus est Vassus eius.*

§. XVI.

Quæ cum ita sint, patere iam censeo, unde banni vox sit exorta. Hasta enim signifera regiminis symbolum est. Bannerium, fanon, bandum cum simul incidunt. Bannire significat præcipere, vetare, citare. Unde Heribannum citatio ad sequelam. Bant nostra dialecto effertur ein Gebiet/eine Herrschaft. Hinc Bratusbanti, Brabant, aut Brentband, aut Brachbant, Teisterbant. Bannum sanguinis est iurisdictio alta, maior; banniti, banditi sunt personæ e limite imperii nostri eiectæ, aut tali nota signatæ, ut a quocunque occidi, aut capi & ma-

magistratui offerri ad puniendum possint. Bannales homines sunt ad certum tractum pertinentes. Apud Anglo Saxones *Bunds* / *bonds* vocantur limites, termini, metæ. *Guilielmus Somnerus* Cantuariensis a Saxonico *band* / *binden* deducit in Glossario, quod Scriptoribus *Seldenianis*, aut, si mauis, *Twisdenianis* est annexum: cui consentit breuis interpretatio, quæ ad calcem nouæ *Matthæi Parisiensis* editionis inuenitur. Eo pertinet, quod *Glaber Hist.* Lib. II. cap. X. trodit: *Multi ibi limites, quos alii bannus nominant, suorum recognoverunt agrorum.* Terminos etenim *banna* nonnullis vocatos *Spelmannus* vidit, & ex eo *Cangius*, qui addidit plura. Quis enim modos loquendi omnes, qui occasione vocis *Band* / & banni invaluerunt, in dissertatione aliquot plagulis constante recenserebit? Id notatu inprimis dignum, vexilli erectionem in altioribus urbium, vel castrorum turribus supremi domini symbolum semper fuisse: quod innumeris illustrari exemplis posset, nisi *Cangius* aliique nobis otium fecissent.

§. XVII.

Hoc quæri dignum, sintne in iudiciis adhibita vexilla? Et putat doctissimus *Obrechtus* in dissertatione de *Vexillo imperii*. Satis quippe constat, vexillum pro citationis signo hodieque haberi. Quod iis exploratum, qui in ciuitatibus imperii liberis aliquamdiu vixerunt. Sed video tamen, confutari *Obrechtum* e *Gryphiandro de statuis Rolandinis*, qui hoc negat, quod nusquam iudiciis appensa legantur vexilla: cui id insuper argumenti addunt, celebrata iudicia sub dio, adeoque vexillis locum esse non potuisse. Sed vereor, ut hæc omnia concludant, atque *Obrechtum*, qui in transcurso & paucis hac de re egit, loco suo depellant. Legitur enim in Metropoli Salisburgensi Tom. III. p. 501. quam edidit *Wiguleius*

C

Hun.

Hundius, ac multo auctiorem *Christophorus Gewoldus*: Abrenunciavit omni querela, quam fecerat super patrimonium Comitis Sigbottonis --- & hoc factum est --- sub vexillo Ducis Austriae duello affixo. Huius rei testes sunt &c. insuper omnes, qui aderant sub vexillo Ducis. Quis autem nescit iudicis decreto ambiguas disceptationes solitaria sæpe pugna finitas? Nec ab re est, quod obseruat *Ioannes Loccenius* in *antiquitatibus Sueo-Gothicis Lib. III. cap. II.* superesse adhuc apud Suecos, Gothorum antiquam propaginem, Iudicium Statarium, *Standrate* seu *Standrecht*: quod in eo vexillis in terra defixis ius dicatur. Apud *Heluetios* inter milites, & vbi notissima crimina sunt punienda confestim, idem obtinet. Vnde per se concidunt, quæ aduersus *Obrechtum* de iudiciis sub dio celebratis afferuntur. Hoc enim magis firmat, quod animo intendimus. Nam quia sub dio, aut in campo iudicia, etiam signis locus, vt agnosci & inueniri posset, debuit notari. Vnde & *mallus* a *Mahl*. Signum autem vel lapis, vel arbor, vel hasta signifera, vel crux etiam cum gladio. Ex eo est, quod *S. Rembertus* in vita *S. Anscharii cap. XVI.* eiusmodi placitum scenam in campo ad colloquium paratam appellat. Iudex ad id signum præstabat iusiurandum; & quidem manu exserta. Vnde forte ipsum iudicium dictum *Handmahl* / arguente *Antonio Matthæi* in notis ad *Chronicon Egmondanum p. 220.* quamuis non nesciam paullo aliter hac de re sentire doctissimum Iuuenem *Brummerum* de Scabinis cap. V. §. 3. Addo, ac fortassis non sine causa, in Frisia leges *Vbstallbomicas* occurrere, dictas a loco *Vbstallboom*, vbi arbor erigebatur, seu lignum, es wurde eine hohe Stange/oder Baum aufgestellt / prope Auriam, arbor signo, credo, flammulisque ornata. Ea de re consulendus Vbbo *Emmius Lib. II. Rer. Fri-*

Frisc. p. m. 27. & Lib. XIII. p. 190. In iure prouinciali Saxo-
nico nonnihil occurrit de hasta, seu ligno mali *Maals-*
Baum. Est & epistola in Bibliotheca Imperatoris, tra-
dente *Lambecio L. II. Commentar. p. 953.* nomine Rei-
publicæ Florentinæ ad Carolum VI. Galliarum Re-
gem perscripta, cuius talis subscriptio: *Serenitati ve-*
stræ deuotissimi seruitores & filii priores artium &
vexillifer iustitiæ populi & communis Bononensis. Ac no-
tat *Poggius Florentinus* in funere Leonardi Aretini, eum
functum summis Magistratibus ciuitatis. Magistratus
autem vexilla vocat. *Bis, ait, ex decemuiris summo fauo-*
re ciuium factus fuit, vexillumque societatis tribus gessit
ac ex Prioribus vnus est creatus. Ad id quoque (quod
præcipuam est in ciuitate) *vexillum peruenisset, nisi mors*
uiuendi finem adtulisset. Orationem *Poggii Baluzius* edidit
Tomo Miscellaneorum III. Similia fere animaduertun-
tur in subscriptione litterarum Bononiensium ad Bartho-
lomæum de Lanfrancis: *Antiani Consules & vexillifer*
iustitiæ populi & communis Bononiensis. Addit *Antonius*
Matthæi in tractatu de Nobilitate *Lib. IV. cap. XXVIII.*
Et fere ubique id obtinuit. Saltem apud Heluetios, &
Bernates cum primis, Bandereti, seu vexilliferi Urbis am-
plissima olim potestate dicuntur præditi: de quo nonni-
hil *Simlerus* adnotauit. Ceterum caue putes, me minus
apposite, quod in Germania obtinuit, probare ciuitatum
Italiæ exemplo, aut Gothorum Suecorumque. Sunt
enim Gothi veterrimi Germanorum; & quod cum ma-
xime notandum, Italiæ ciuitates, post pacem a Friderico
Barbarossa Constantiæ obtentam, eodem fere modo ac
Teutoniæ oppida libera sunt gubernatæ: quod e tabulis
paci Constantiensis perspicue elucet. Cui non obest, ni-
hil horum obseruari in iudiciis hodiernis. Id namque
tam parum probat, quam, si quis adfirmaret, non animad-

uerti nostro tempore inuestituram per vexilla, iccirco eam nec olim obtinuisse vnquam & vsquam. Neque vero dubito, vexilla in iudiciis fere desisse, quando in basilicis ius dici coeptum, inque atriis ecclesiarum, choro, aut etiam curiis tectis munitis, &, contra prohibitiones iteratas, continuauit. Mansit tamen mos, vt vexillis conuocarentur homines, si quid magistratus auctoritate iis esset publicandum. Ultraiecti hastam erigunt eo loco, vbi capite puniuntur malefici. In ceteris iudiciis baculis vsi sunt, hodieque multis locis vtuntur. Vnde, cum iurant, manum baculo iudiciali admouent ligaculo haud raro ornato. Frangitur quoque baculus. Archiepiscopus Moguntinus inuestituram mit *den Stabgerichten* / quod e diplomate posset demonstrari, quæ is ex parte Comitibus Glichenfibz aliisque in subfeudum concessit. Vid. Lunigii *Deutsches Reichs Archiv* Cont. II. part. VI. p. 60. Nec scio, annon in legibus Ripuariorum & Francorum capitularibus regius mallus inde sit dictus *Staplum, Stabolum, Stabpholum*.

§. XVIII.

Quibus rite pensatis consequitur, vt, qui potestate & auctoritate aliis præerant, vexillis sint donati, siue militare imperium acciperent, siue ciuile, adeoque domini essent, Duces, Principes, Comites, Barones: de quo copiosius postea. Et ita autem non ii solum Bannerii nominabantur, qui milites in aciem educebant; sed & qui imperabant, ius dicebant, & banno, bando auctoritate præbant. Vnius rei plures possunt esse causæ: nec absolum, banni vocabulum eam ob rem factum *πολύσημον*. Quocirca recte *Schlegelius*, vir clarissimus, dissert. de *numis Isenacensibus*, p. 7. coniicit, fuisse vexillum symbolum in Landgrafiorum Thuringiæ numis rite ipsis ab Imperatore collati feudi ac iustæ possessionis suorum principatum. Quamlibet enim sint, qui ex eo subuertere hanc sententiam velint, quod ipsi

ipsi etiam Reges atque Imperatores equo vecti vexillum vibrent; parum tamen ea mihi concludere ratio videtur. Quæ enim vasallis tribuitur potestas, imago illius supremi est imperii, quod Regi competit. Quamobrem regius bannus dicitur, quem ex ipsius manu accipiunt vasalli, seu clientes: quod in sequentibus confirmabitur luculentius. In eo autem vix errant, quando etiam Regum hastas vexillaque imperii symbola dicunt & agnoscunt.

§. XIX.

Sed nunc vero ansa nobis suppeditatur inquirendi, num Reges quoque clientelares, seu fiduciarii vexillis sint inuestiti. Equidem *Ottonis Frisingensis* locus, quem §. XV. in medium adtulimus, contrarium indicat, ubi regna tradi gladio dicuntur. Cui *Guntherus in Ligurino* suffragatur, *Lib. I. v. 545.* quando de Dania Regis inuestitura canit:

*Huc etiam geminos Petrum simul atque Guidonem,
Danorum Proceres, quos inter sanguine iunctos
Mouerat eiusdem regni dissensio litem,
Euocat ac tali causam ratione diremptam
Terminat; ut quædam prouincia tota Guidoni
Cederet, at regnum cum nomine Petrus haberet.
Ergo ubi vexillo partem, quam diximus, ille,
Hic autem gladio regnum suscepit ab ipso
(Hunc etenim longo seruatum tempore morem
Curia nostra tenet) posito diademate Petrus
Regali dextra tulit alti Principis ensen.*

Deprehendo tamen Bohemiæ Reges vexillis inuestitos. Quod inde cum maxime probo, quod in eorum priuilegiis a Friderico III. Imperatore recensetur, ut *dum Rex Bohemiæ cum Rege Romanorum seu Imperatore*

Regalia, seu inuestituram cum solennitate, & Banderiis sibi conferri petierit, vt solennitatibus expletis Regi minime laesa, fracta, aut lacerata restituantur, quibus hospitium suum a solio Cæsareæ Maiestatis reuertatur. Tabulas integras Balbinus in Miscellaneis p. 109. in appendice documentorum exhibet. Causa huius rei ea videtur subesse, quod Bohemia prouincia Regni Teutonici sit, & ex consequenti Bohemus de illius partibus inuestiatur: quod e litteris eiusdem Friderici III. patrio idiomate Vladislao a. 1467. datis clarum fit: Wann nun / als wir in unserer Kaiserlichen Maiest. gezieret geseßen seyn / für Uns kommen ist der Durchläuchtig Vladislaus König zu Böhheim / des heiligen Römischen Reichs Erzschenck und Churfürst zc. mit seinen Panieren und Landen / zugehörenden zu der Cron und dem Königreich Böhheim / gezieret mit seinem Churfürstlichen Kleid / als sich gebühret: und hat uns angeruffen und gebeten / daß wir Ihme das Churfürstenthum mit der Cur und dem Erzschenken: Ambt des heil. Römischen Reichs / zu der Cron zu Böhheim gehörig / mit samt seinen Marggraffschafften geislichen und weltlichen / Erzen / Bergwercken / Seleiten / Wildbahnen / Wandensreyen / Zollen / Ehren / Rechten / Bürden / Zierden / Hohen und Niedergerichten / Gerichtszwängen / und allen andern Herrlichkeiten / Rechten und Gerechtigkeiten / zu der gemelten Crone Böhheim gehörende / zulehen und zu verlehen genädiglich geruheten zc. Daniae regnum e contrario non pars imperii Germanici est, sed per se subsistens: quemadmodum Neapolitanum, quod a Pontifice Romano tanquam beneficium recognoscitur. Et ne obuertas, forte recentiori ætate morem investiendi per vexilla Reges Bonemiæ, irrepsisse, noto, iam Fridericum II. in privilegio Basileæ a. clcCCXII. die XXV. Septembris exarato, eius rei ac prærogatiuæ, ne videlicet in vulgus discer-

cerpenda spargerentur signa, mentionem fecisse: quod celeberrimus *Hertius* in dissertatione de *renovato Rom. Germanici imperii & regni Bohemiæ nexu* Sect. III. n. II. non animadvertit, ad solum *Friderici III.* privilegium provocans. Sed *Weleslavinus*, qui priuilegia Bohemiæ peculiari & grandi MS. compilauit, quem sectantur *Eisenius, Goldastus, Balbinus* merito id *Friderici II.* benignitati vindicant. *Hertium* decepit *Balbinus*, qui in *Miscellaneis* istud documentum non adtulit: quanquam in rerum Bohemicarum *epitome* p. 252. eo digitum intendit, & contenta refert. *Fridericus III.* priora confirmavit, quædam de suo adiecit. At hinc vero eveniebat, ut *Rudolphus Ottocaro*, quem, inspectante ex utraque *Danubii* ripa tam Bohemiæ, quam *Teutoniæ* exercitu, solenni ritu de terris ac feudis suis inuestiebat, bina vexilla Principi acri & superbo, *Dubrauius* referente, restitueret, quinque auferret. *Dubrauium* allego: quandoquidem æqualium *Scriptorum* nullus hanc *περίστασις* litteris consignauit. *Eberhardus Althaensis* inuestituram plane omittit: ceteri referunt, sed redditionem vexillorum silent. *Pulkawam* MS. *Pessina* in *Marte Morauico* ad marginem citat: & is vero non est ad manus, & si foret, tamen non esset *σύγγραφος*. Vixit quippe *Caroli IV.* ætate. Hoc noto, etiam *Daniæ* Reges, qui a *Teutonicis Imperatoribus* gladio sunt inuestiti, tandem, cum reuerentiam erga imperium exuerent, Principes vassallos vexillis ornasse. *Diploma Woldemari Gerharo Iutiæ*, seu *Slesuicensi Duci* datum, ubi diserte vexillorum mentio fit, *Huitfeldius & Lunigius* produxerunt. Idem *Poloni* fecerunt, cum *Albertus Brandenburgicus Borussiam* primus *fiduciario iure* a *Sigismundo Rege* recipe-
ret.

§. XX:

§. XX.

Magis ambiguae disceptationis quaestio videtur, an Germaniae Episcopi, aut Archiepiscopi habeant feuda vexillifera? Absolum namque censeretur, eos, quibus baculum olim pastorem porrexit Caesar, itemque annulum, eoque munus ecclesiasticum confirmavit, repente nunc appellari terrarum dominos, quid? quod vexilliferos. Nec diffiteor, admodum videri inconueniens, quando sceptrum sacerdotes ius accipere fiduciarium deprehendimus, non vexillis, disputare multis, accipiant ii feuda vexillaria, nec ne? Sed fecit ius feudale Allemannicum, ut digna tractatu quaestio coarctetur. Ita enim illud cap XLII. *Alle Bischöffe empfangend von dem Könige Münz und Zölle / und etliche empfangend Bahnen / Leben / und etliche Gerichte.* De quo etiam *Schilterus* in *Commentario* nonnulla adnotauit; faciam tamen, ut res intelligatur penitus. Nam cum Calixtus II. tandem, post varias altercationes, Henrico V. ius inuestiturae, hoc est baculi annulique signo confirmandi Episcopos, occasione sic ferente, & Saxonia in imperii dedecus collaborante, extorsisset, factum est, ut idem Pontifex Caesari permitteret, & hic acceptaret facultatem concedendi regalia, seu suprema territorii iura per sceptrum. Recte hic illustrissimus Praesul *Petrus de Marca de Concord. Sacerd. & Regni Lib. VII. cap. XXI. n. 8. p. 1206.* animaduertit, Pontificis maiorem hac in re, quam Caesaris fuisse auctoritatem. Quamuis enim Vir clarissimus *Ioannes Friedericus Pseffingerus* in notis ad *Vitriarii Institutiones Iuris publici Tom. I. p. 131.* existimet, solenni transactione Caesarem potius iuris sui partem remisisse, nec ecclesiae liberalitate accepisse quidquam; tamen ex illius aetatis annalibus notum est, eam tum temporis fuisse Henrici infelicem sortem, ut, post cladem a Saxonibus acce-

acceptam, diu deliberare non posset, quid opus esset factu, quid non? Dimisit is, fateor, ex sua parte ius antiquum, a Caroli M. temporibus regia auctoritate exercitum, sed dimisit coactus, cum manibus pedibusque fecisset omnia, vt ne legem hanc subire duram necesse haberet. Qui autem non sine animi molestia iure suo cedit, quo per omnem antea vitam sese abdicare noluit, is sane, quod odiosum est, quanquam ingratiis, suscipit, & sibi relictum ad alterius nutum in exeritium deducit. Saltem eo tempore non alia auctoribus opinio sedit: quanquam forte res est iniqua, & veteris æui argumentis contraria. Vt ita rationes subducam, ea in primis observatio facit, quod immutationem Calixtus in solennitate inuestituræ adtulerit, quam fieri per sceptrum iussit. Supra namque demonstratum dedimus, prouincias, interueniente vexillo, regna per gladium fuisse tradita. Sceptri symbolum in eius generis solennitatibus adhibitum non memini. Id equidem inficias ire non auserim, etiam novæ figuræ sceptrum regiae auctoritatis esse indicium: teneo hoc scioque. At nego vero, sceptrum, quia ab hasta signifera distinguitur, traditi olim territorii, summique in eo iuris in Germania fuisse tesseram. Vnde sæpe animum cogitatio subiit, quare Pontifex in concedendis *regalibus* tale signum censuerit adhibendum. Ea de re nemo, quod scio, aliquid in litteras retulit. Ego causam deprehendisse mihi in Italiæ solo visus sum. Ibi principatus maiores per Scepra a Papa aliisque conferebantur. Ludouicus Bauarus Imperator Castruccio Lucano Ducatum per sceptrum tradidit. Hoc diploma a *Frehero*, *Kulpisio*, *Leibnitio* productum confirmat. Antiquius vero exemplum in Apulia occurrit, vbi *Wilhelmus* Rex Boamundum filium de matre fere rubentem Apuliæ Ducatu per sceptrum aureum inuestiuit. Robertus de monte ad

D

a, 1181.

a. 1181. *Ioanna uxor Wilhelmi Regis Siciliae, filia Henrici Regis Anglorum peperit ei filium primogenitum, quem vocauerunt Boamundum, qui cum a baptisinate reuerteretur, pater inuestiuit eum Ducatu Apuliae per aureum sceptrum, quod in manu gerebat. Cui addendum, Paulum II. Pontificem Romanum Borsii Ducis Ferrariensis, cum secundo inauguraretur, dextrae sceptrum ingessisse, quemadmodum Matthaeus Palmerius historicus testatur. Vnde mirum non est, in eiusdem Praefulis ordine creandi nouum Ducem, haec legi verba: Post haec immediate dat ei sceptrum in manu dextra dicens, accipe virgam directionis & iustitiae. Et mox cum Birreto & sceptro osculatur pedem Pontificis. Quae omnia non ita velim intelligi, ac si crederem, Germaniae Reges Italiae principes sceptro semper inuestiuisse. Noui, id non esse factum. In litteris Wenceslai ab illustri Leibnitio vulgatis Ioannes Galeacius Dux Mediolanensis vexillis memoratur ornatus. Cum Fridericus III. Borsum Ferrariæ Marchionem ad Ducis dignitatem primus eueheret, tria vexilla recensentur, quae obtulerit Caesari, exsertum ei gladium in manum danti, vti ex aequali eius ætatis scriptore refert Franciscus Modius in *Pandectis triumphalibus* p. 160. Duntaxat hoc adfirmo, sceptri symbolum in usu fuisse, vbi vel Caesaris auctoritas non interueniret, vel is sese mori recepto accommodaret, vti Ludouicus Bauarus, cum Castruccium Lucanum nouo honore augeret. Et inde autem verisimili concludere mihi ratione videor, sceptrum, quo Episcopi a Germaniae Rege beneficia accipere sua, ex Italia venisse. Saltem extra dubium positum est, praescripsisse hoc symbolum in litteris ad Henricum V. Calixtum Papam, qui, vti indicauimus, Italico & suo quodammodo more Ecclesiasticos in feudari voluit. Quo digitum forte intendit Petrus de Marca, quem ante laudauimus. Sceptrum vero hodiernæ formæ iam eminen-*

nentis potestatis insigne est, quemadmodum hasta, quam eodem sceptri nomine olim insignitam memoria teneamus. Quis enim diffiteatur, Episcopos in feudum territorium cum regalibus accipere? Admodum quippe balbutiuit, nescio quis, Episcopus H. apud *Stuckium consil. XII. n. 655.* qui regalia se ab Imperatore feudali nexu possidere contendit, non bona ecclesiastica. Rectius adseuerasset, se munus ecclesiasticum Pontificis confirmatione tenere. Regalia intuitu territorii conceduntur, quod proinde a iuribus imperii commodè separari nequit. Ex quo itidem claret, quam sint ultra modum acuti, qui *Burgoldensis* exemplo negant, Episcopos recognoscere principatum suum a Cæsare. Nam si *Oldenburgerus*, aut *Burgoldensis* non negat, eos territoria sua Cæsaris beneficio accepta ferre, & territoria Principatuum nomine cluunt, non comprehendo, quare magnopere sit disputandum, vtrum ab Rege accipiant principatus: nisi quidem persubtiliter adfirmes, vocari eos iure suo Principes, non autem territoria Principatus, aut Electoratus. Sed salua res est, cum pro nobis & diplomata & *Ius Allemannicum* quadantenus sententiam dicant: *Etliche haben auch Fahren Lehn.* Quam locutionem ita intelligunt, ac si nonnulli tantum quædam haberent feuda vexilli, vti Coloniensis, qui, proscripto Henrico Leone, Westphaliæ Ducatum, Cæsaris voluntate, abstulit, & Arnshergensem insuper Comitatum aliaque eximii pretii bona per temporum spiramenta ad se traxit. Studio Westphaliæ Ducatum inter spolia Henrico Leoni ablata recenseo. Sine dubio enim ab errore proxime absunt qui Westphalam pro terra immediata venditant, ac *Friderici Barbarossæ* diplomate, quod *Ægydus Gelenius*, & *Nic. Schatenus* alii-que cum eruditis communicarunt, solide confutantur. In quo hoc occurrit, singulare, quod adfirmat *Fridericus*,

cus, se *imperiali vexillo Ducatum contulisse Philippo Heinsbergio* summo Colonienſis eccleſiæ Præſuli. Putarem, Cæſarem adhibuiſſe propterea eius generis ſymbolum, quod ſperneret Pontificis Romani decreta. Eſt enim notum eundem *Wichmannum* Magdeburgenſem Archiepiſcopum per baculum & annulum inueſtiuiſſe. Nec olim uſitatum, ut qui haberent feuda vexilli, & eſſent eccleſiaſtici, inueſtirentur quoque vexillo. Ipſe *Guntherus* in *Friderici Barbaroſſæ* ætatem congruens Poeta Lib. I. v. 570. ſignate ſceptrum nominat eccleſiaſticorum feudorum omnium ſymbolum.

Nec prius electum quemquam de iure ſacrandum,

Quauſceptra princeps regalia præſtet eburno.

Simili ratione Episcopuſ Argentoratenſis Landgraviuſ Alſatiæ eſt: Episcopuſ Wirzburgenſis Dux Franconia Orientaliſ: quod elogium nemo, qui veterum monumenta conſuluit, ei exiſtimabit denegandum, & Franconiam Rhenenſem, quam regnarunt Salici Duces, ab Orientali ſollicite diſtinguens Wirzburgenſis ducatuſ fineſ rite regit. Sed inde tamen nollem certo inferre, vexillum, quod in inſignibuſ Wirzburgenſis Episcopatuſ conſpiciſtur, ſignare feudum vexilli. Habent eccleſiæ ad vnam fere omneſ ſua ſigna, vexillaque, quid? quod ſignifieroſ. Quod in cuſpidem ſuperne deſinat, non probat, non eſſe eccleſiæ. Committebant id advocatiſ & vexilliſ Episcopuſ, cum in aciem educerentur militeſ: quod nuper in hiſtoria Gallia euicit *Gabriel Daniel*, & ante eum *P. Gallandiuſ* in libro ſingulari *de Gallia vexilliſ*: nec nihili videntur pendenda, quæ collegit *A. Matthæi* Lib. IV. c. XXVIII. *de Nobilitate*. Id exploratum ſuperbiuiſſe olim Ultraieſtinum vexillo S. Martini, ut Episcopuſ Romanuſ S. Petri, Monachi Dionyſiani S. Dionyſii, Mediolanenſiſ Præſul S. Ambroſii, Leodiienſiſ S. Lam-

ber-

berti: (*) & quis nescit Wurzburgenses extollere plus satis vexillum S. Kiliani, cetera? Tanti videlicet sacerdotes, atque monachifaciebant vexilla, vt in templis suspenderent, quin super altare nonnunquam collocarent, iisque, qui ecclesiæ aliquid promississent, aut donassent, in eius rei confirmationem Sancti sui vexillum porrigerent, ne quis auderet reuocare, quod dedit, aut non stare promissis. Suppeditat eius moris documentum *I. Mabillonius* in appendice *Annali-um Benedictinorum* Tom. V. p. 656. e chartulario Siluiniacensi, vbi monachi Archimbaldum V. Dominum Burbonensem tali vinculo ac signo arctius iri constrictum existimabant. Sed missum faciamus Ducatum Wirzburgensem, de quo alio loco differuimus, & copiosius forte differemus. Producam luculentius exemplum ex litteris Friderici II. Imperatoris, quas *Wiguleius Hundius* in Metropoli Salisburgensi Tom. I. p. 382. profert, vbi Ulrico Episcopo Pataviensi priuilegium confert de feudo vexilli, quod Ludouicus Bauariæ Dux & Comes Rheni Palatinus, Ottonis Illustris Pater Episcopi bono resignauit, & ab eo iterum accepit, quod alias ab imperio recognouerat. Meretur res vt integrum describatur: *Fridericus II. diuina Clementia Romanorum Rex semper Augustus, Rex Sicilia &c. Votis fidelium nostrorum presertim, quæ ad manifestos ecclesiarum vsus cedere videntur, de consueta Regie Serenitatis munificentia pium semper fauorem volentes impendere presentis æui atque ad memoriam futuræ potestatis*

*) Facit ad rem *Hocsemii* apud *Chapeauill.* liu. Adolpho a Marca cap. 34. locus non spernendus: Tercio quia vexillum, quod quasi sacrum seruat ecclesia, sub quo etiam patria pluries triumphauerat, a laico tangebatur, nisi pro defensione patriæ per Decanum ecclesiæ solenniter ferendum Marschalco solenniter traderetur, præfata communitas presumpsit inuadere, vt sub illo contra Dominum dimicaret.

statis volumus venire: quod ad instantias & obnixas preces dilecti Principis nostri Vdalrici Patauiensis Episcopi, quem in obsequiis & Imperii iam dudum non tantum inuenimus deuotum; verum etiam in suae fidelitatis favorem credimus, imo non dubitamus constantem in antea permansurum ad recognitionem laudabilium meritorum suorum quoddam feudum, quod de concambio antiquitus inter Imperium & Cathedralem Ecclesiam Patauiensem de Regali tunc cenobio sanctimonialium intemeratae Dei Virginis Genetricis Mariae facto, tunc cessit Imperio, quod feudum tunc vexilli nomine Ban Lehen appellatum Illustris Dux Bauariae quondam ab Imperio dignoscitur consecutus: Hoc idem feudi dilectus noster consanguineus & fidelis noster illustris Ludouicus Comes Palatinus Rheni & Dux Bauariae ad preces nostras in manus Regiae Celsitudinis voluntarie resignauit, nosque illud in continenti praefato Vdalrico Patauiensi Episcopo & suae Ecclesiae liberaliter dignati sumus conferre & confirmare. Ipse autem Episcopus sollicite procurans ecclesiae suae utilitatem ipsum feudum statim titulo legalis successionis contulit praefato Duci Bauariae ab ipso Episcopo & suis successoribus non ab Imperio ratione feudi, de caetero recipiendum & possidendum. Vt itaque haec apud posteros inconuulsa permaneant & perpetua firmitudine obseruentur, hoc priuilegium ob dilectionis euidenciam memorato Episcopo suaeque Ecclesiae indulgimus sigillo aureo Maiestatis nostrae corroborandum: Testes sunt, Sifridus sanctae Mogunt. Sedis Archi-Episc. Egkenbertus Bamberg. Sifridus August. Henricus Basiliens. Episcopi, Leopoldus Dux Austriae & Stiriae, Bernhardus Dux Carinth. Otto Dux Meraniae, Henricus Nobilis de Niffen, Anshelmus de Iustingin Marscallus Imperii, Waltherus de Gips Pincerna, Dieto Camerarius, Philippus de Bolandia, Hadmartus de Vefin, Henricus

cus

cus de Landorf, Waltherus de Tanneberg, Otto de Marsbach & alii plures.

Signum Friderici inuictissimi Regis Rom. & Semper Augusti & Gloriosi Regis Siciliae.

Ego Conradus Metensis & Spirensis Episcopus Imp. aule Cancellarius vice Domini Syfridi Moguntinae Ecclesiae Archiepisc. totius Germaniae Archicancellarii recognoui. Acta sunt A. Domini MCCXVIII. regnante Domino Friderico secundo diuina fauente Clementia Rom. Rege semper Augusto. Anno quarto & glorioso Rege Siciliae vero decimo octauo Datum in solenni curia in Nürnbegh praxata XII. Calend. Februarii indictione quinta.

De Moguntino Bernhardus Hertzogius in Chronico Alsatensi familia prodidit: de Treuirensi Browerus luculenter testatur. Et hæc ad Schilteri mentem Viri nunquam sine religiosa veneratione laudandi maiori apparatu differuimus. Nunc autem videamus, quid reapse inter feudum vexilli, & sceptri interfit? Quanquam enim modo tradendi, & nomine differunt; non puto tamen in rei veritate aliquid disparitatis observari. Habent Episcopi territoria, habent imperii summa iura, quæ vocabulo superioritatis efferimus, habent iurisdictionem criminalem, merum imperium, in eorum sæpe insignibus gladius conspicitur, habent omnia, quibus Principes sæculares eminent, milites & vasallos in aciem educunt, vectigalia colligunt, tributa imperant. Legi nuper litteras inuestituræ a Maximiliano I. Ultraiectino Episcopo datas, & tantum iurium complexum deprehendi, vt, nisi hæc summam arguant potestatem, aut maiestatem analogam, me nescire profitear, quid summa sit potestas. Cui rei ne quis hesternam originem tribuat, ostendam perspicue, iam sæculo XII. Præsules Germaniæ tali auctoritate præpolluisse. Ita enim *Cæsarius Heisterbacensis* Lib. II. Miraculor. cap. XXVIII.

XXVIII. nescio, quo abreptus zelo: *Vix credere possum, qui unquam aliquis Episcopus Alemannia possit saluari, quia pene omnes Episcopi Alemannia utrumque habent gladium, spirituale videlicet & materiale, & quia de sanguine iudicant & bella exercent, magis eos sollicitos esse oportet de stipendiis militum, quam de salute animarum sibi commissarum.* Quibus adicias velim, quæ ex *Dodechino* allegauit *D. Hertius* apusc. *Tom. II. p. 90.* Cui non aduersatur *Reformatio* *Sigismundi Imperatoris*, in qua Episcopis vectigalia denegat, eosque ad priscam disciplinam censuit redigendos. Vanum eius conatum graphice depingit *Dattius* in volumine de *pace publica* p. Ac constat ex historia concilii *Constantiensis* propterea id a Rege habendi cupido fuisse tentatum, vt acciperet superflua, & in rem suam conuerteret diuitias rectius sibi, quam sacerdotibus conuenientes. Sed elusum consilium. Retinuere Episcopi, quod longo vsu habuerunt: ad quem iam *Alberti I.* tempore apud *Argentinesem* prouocarunt. Nec verum est penitus, terras Episcoporum nunquam appellari principatus. *Glossa iuris* prouincialis eas vocat *geistliche Fürstenthümer.* Ipse *Carolus V.* Episcopo *Wirtzburgensi* certo sensu in publico diplomate maiestatem tribuit: quin suppetunt testimonia, vbi respectu subiectorum Episcopi & Prælati naturales domini, sicut alii Principes, nominantur. Quam ob causam tandem existimo factum, vt *Maximilianus I.* in comitiis *Wormatiensibus* a. cccccxcv. *Archi-Episcopos Moguntinum & Coloniensem* vexillis inuestiuerit, copiose id tradente *Bernhardo Hertzogio* in *Chronico Alsatensi* p. 153. seq. Quod forte ansam dedit, vt, cessante solenni inuestitura per vexilla, nunc denique & sæculares & Ecclesiastici Principes simili ratione feudis suis per gladium initientur. *Fridericus III.* adhuc sceptri symbolo vsus est, quod e diplomate a *Petro de Marca* l. c. commendato claret, §. XXI.

§. XXI.

Diximus supra, Principes omnes vexillis fuisse ordinarie inuestitos. At iam de Marchionibus dubium inspergit *Ioannes Iacobus Chiffletius*, quibus non vexillis, sed gladio possessionem traditam in *Commentario Lothariensi* p. 98. arbitratur. Sed rationes, quas adfert, admodum apparent infirmæ. E solis quippe sigillis, quæ *Butkenius* in *tropæis Brabantiae* oculis legentium subiecit, & in quibus Dux Brabantiae Godefridus gladium equo vectus vibrat ac Marchio imperii nominatur, concludit, Marchiones gladio fuisse inuestitos. Cui postea argumentum superaddit non multo validius, quando e titulo Gladiatoris imperii probare satagit, quod semel suscepit defendendum. Ego vero, uti in dubium non voco, Marchiones in sigillis gladiis exsertis conspici; ita nondum comprehendo, quomodo inde consequatur, ut gladiis sint vestiti. Verum equidem est, *Butkenium* exhibere eius generis sigilla: addo, *Oliuarium Vredium* Balduinum Flandriae *Marchisum*, ut & *Andream Quercetanum* Lucenburgensem Comitem & Marchionem Arlensem ensiferos in sigillis repræsentare suis; sed simili habitu strictoque cum gladio comparet Sigfridus Comes Palatinus de Rheno, cuius sigillum clarissimus *Toelnerus* inspexit, & in historia Palatina exacte curauit delineari. Quis vero istum Palatinum gladio inuestitum adfirmat, aut quis adseuerabit vnquam? Ipsi Duces, quid? quod Comites, gladiis euaginati sæpe equo in sigillis insident, quod e *Quercetani* Historia Barrensi, & *Butkenii* tropæis, & *Baluzii* historia Aluernensi facile est ad demonstrandum: at nemo eos propterea tali inuestitos symbolo contendet. Et quid fiet de Marchione Brandenburgensi Adelberto Vrso, qui in sigillo, quod suppe-

E

ditat

ditat Cl. *Becmannus* Hist. Anhalt. part. IV. cap. V. p. 540. hasta armatus signifera cernitur? Cui accedit, quod *Otto Frisingensis* gladio tradi regna scribit, non Marchias. Nec prætermittendum, Ducem Lotharingæ superioris esse Marchionem Nomenii, eiusque causa suffragium in publicis imperii conuentibus ferre; & tamen in litteris feudalibus Alphonfi Castellæ Regis & electi Romanorum Regis non nisi vexillorum mentio iniicitur, quibus *Fridericus* est inuestitus. Has litteras illustris *Leibnitius* in Codice Iuris Gentium diplomatico ex *Hieronimi Vignerii Historia Alsutensi* descripsit, & in eruditorum conspectum denuo produxit. Igitur alterum argumentum ab elogio gladiatoris imperii desumptum considerandum restat. Et recte in eo rationes subducit *Chiffletius*, quando Brabantiae Duces gladiatores imperii appellat, & simul controuersiam, quæ iis cum Saxoniae Ducibus intercessit, adtingit. At a veritate abludit, quando ensis portitores dici vult, quod gladio sint propter Marchiam imperii inuestiti. Aliud plane elucebit, si quis perpendat, Lotharingiam olim fuisse peculiare regnum, & Principes Lotharingæ, vtut cum Germanis sub vno capite coniunctos, seruasse tamen pristina munera, titulos, honores. Ita Treuirensium summus Præsul Primas est Lotharingæ & Archi-Cancellarius per Belgicam, Dux Mosellanus Senechallus, seu Archidapifer, Brabantinus Archimarechallus in partibus Rheni, Iuliacensis Camerarius, cetera. Id litteræ firmant Imperatoriæ, id ansam disceptationibus notissimis dedit: de quibus male coherentia adferunt iuris publici Doctores, quæ iam non excutimus. Quod *Chiffletium* in errorem induxit, illud est. Putauit is Duces solos vexilla antiquitus, cum inaugurarentur, accepisse, eosque κατ' ἐξοχήν appellatos vexilliferos, signiferos, exemplo Castrucci Lucani, quem Lu-

do-

douicus Bauarus tali nomine compellasset; nimirum, vt esset vexillifer imperii. Et fateor, in suas *Chiffletium* partes *Cangium*, *Obrechtum*, *Kulpisum*, *Hornium* aliosque viros clarissimos traxisse. Verumtamen ostendit perspicue illustris *Leibnitius*, (*) indicari eo in diplomate vexilliferi peculiare munus, non autem dignitatem Ducis. Quod, præter argumenta a viro laudatissimo excogitata, inde potissimum confirmatur, quod Principes ac Comites quoque vexillis sint inuestiti. *Kulpisus* autem eam maxime ob causam *Cangii* ac *Chiffletii* expositionem amplectebatur, quia existimabat, Comites Gruningenses, aut Wurtenbergicos hoc munere esse functos, idque proinde ab eodem Imperatore Castruccio Lucano conferri potuisse neutiquam. At quamlibet liti de imperii præcipuo vexillo me nunc immiscere nolim; tamen non putarem, necesse habuisse *Kulpisum*, vt ad hoc asylum confugeret. Castruccio quippe Lucano vexilliferi munus in Italia tributum dici posset, saluo Germanis in regno suo munere. De cetero tropus foret admodum infuetus, Ducem in publicis tabulis signari nomine vexilliferi, hoc est, vt dux & signifer sint synonyma, cum tamen & comites vexilla acceperint, & dynastæ, seu domini liberi.

§. XXII.

Interea, ne quis perperam me pronunciaffe existimet, Comites quoque feuda tenuisse vexilli, faciam, vt hæc res in luce constituatur, variaque notatu digna innotescant. Deprehendo namque, dubitasse hac de veritate Viros clarissimos, dubitasse Professore Wittebergensem *Gribnerum* ad gloriam eruditionis laudabiliter

E 2

con-

(*) In scripto cui rubrica: Unterschied des Reichs-Haupt-Pannier und des Reichs Sturm-Fahne betreffend. p. m. 137.

contententem. Sed definent, credo, dubitare, si locum frequentem *Vrspergensis* ad a. cxcix. probe pensitauerint: *Tunc Welfus totam militiam suam in Tusciam mouens, maximum conuentum apud sanctum Genesum habuit, ubi Baronibus terræ sceptrum Comitatus cum tot vexillis concessit. Quæ verba Vitum Arenbeckium in Chronico Baioariorum MS. excerpisse itidem deprehendo. Paria testatur Philippus Sueuus apud Guichenonium in diplomate Thomæ Comiti de Sabaudia a. 1207. dato, quod nempe feudum suum de manu Imperatoris acceperit & de vniuersis bonis per tria vexilla sit inuestitus. Quo testimonio, si quis non probari, quod volo, contenderit, non repugnabo prorsus: aliud enim infra documentum producam indubitatum, quando ventilabitur quæstio, an Vicarii possint conferre feuda vexilli? Quod antequam fiat a *Ditmaro Mersburgensi* tradita, quorum pæne sum oblitus, considerata propono, ubi Gerhardus Alsatiæ Comes feudum accipiens Herimanno Sueuiæ Duci detractum, vexillo legitur inauguratus: *Gerhardus*, inquit, p. 369. edit. Leibnitianæ, *Comes Alsatiæ accepto a Rege quodam comitatu præfati Ducis cum domum rediret iuxta vnâ urbium castra metatus est. A quo urbani pacem vix vnâ noctem impetrantes egressi sunt dolose, quasi ad colloquium, sed reuera ad explorandum: Equibus vnus calliditate æque & velocitate persape probatus propius accessit, signiferamque lanceam, qua beneficium Ducis Comes idem acceperat a Rege, coram tentorio eius affixam, eleuando circumspexit ad ultimumque eum ea urbem securus cunctis in cassum pene sequentibus intrauit. Vnde haud temere ab acutissimo Schiltero obseruatum est, *Fürsten-Lehn & Fahn-Lehn* non valere tantundem, sed in veterum monumentis diligenter distingui. Differunt inquit in Comment. ad Ius F. A. cap. XLII. p. 239. utique ut genus & species; feudum enim ve-**

xil.

*xillare sub se comprehendit feudum Principis secularis, & omnia feuda Principum sunt vexillaria, sed non vice versa, nam & comitum, baronum feuda vexillaria sunt, nec tamen Principum. Discimus hoc euidenter infra cap. CXXLII. §. II. ubi dicitur, quod, si Rege defuncto electio ultra annum se extenderit, vassallos imperii teneri inuestitura renouationem a Palatino ad Rhenum vt vicario impetrare, exceptis Principibus. Quibus iungendum videtur argumentum aliud illustrans. Cui enim ignotum, Comites in sigillis & nummis frequentissime comparere cum hasta signifera & vexillis? Quæ singula, quanquam sunt luce meridiana clariora, non ab re tamen fore censeo, si causa in apicum producat, quare Comites vexillis sint donati. Nam cum illa potestatis & imperii signa sint, & comites mero imperio, seu banno sanguinis præditos sciamus, quod Rex solus confert, (nisi alicui speciatim hanc inuestiendi facultatem permiserit, aut commiserit) consequitur sane, vt etiam comites symbolo regiae potestatis mitti in possessionem Comitatum suorum debeant. Id autem fuisse vexillum, exempla a nobis adducta solide firman: quamuis cum nemine mordicus velim contendere, nunquam in eius generis collatione adhibitum gladium. Qua in re ne sim præfractus, diploma Ruperti Regis facit a Marquardo Frehero editum, quo Ludouicum vicarium imperii generalem a. 1401. tali potestate constituit, vt posset conferre beneficia, *exceptis tantum feudis insignis Archiepiscoporum, Ducum & Marchionum & quæ cum vexillis, seu gladiis recipi consueuerunt.* Moneo duntaxat, me in eam sententiam propendere, Principum absentium legatos, quibus ex graui interdum causa, vt infra demonstrabimus, permittebatur, vt interueniente procuratore beneficia acciperent sua, non vexillis, sed gladio fuisse interea confirmatos; donec ipsimet solenni*

apparatu inaugurarentur. Quæ, si displicet coniectura, dico precor, tuam: audio. In Anglia vero Comites nonnunquam gladio inuestitos scio. Rogerus Houedenus: *Eodem die coronationis suæ Ioannes Rex accinxit Guilielmum Marechallum gladio comitatus de Striguil, & Gottfridum filium Petri gladio Comitatus de Essex. Et ipsi sic seruierunt ad mensam Regis accincti gladio.* Etiam, aduocatos & iudices inferiores in Germania *baila*, siue securi munitos, recordor. Neque enim potuit bannum sanguinis principaliter conferri ab alio, atque a Rege. De quo, ne dubitatio cuiquam obrep-
pat, adstruam id Caroli IV. verbis, quæ extant in diplomate a Nicolao Schateno in *Annalibus Præderbornensibus* euulgato: *Notum facimus tenore præsentium vniuersis, quod, licet religiosus Theodoricus Abbas monasterii Corbeiensis in West- ualia deuotus noster dilectus honorabili Ioanni dicto Rochke de monte iudicium comitatus liberi dominicorum suorum in ciuitate Mersberg rite contulerit, ipsum quoque inuestiendum duxerit, & ad talia, quæ sibi de iure videbantur competere, confirmandum; quia tamen virtute concessionis inuestituræ seu confirmationis prædictorum non potest in causis criminalibus, quæ capitis & membrorum plexionem exigunt, exercere iudicia, nisi iurisdictio huiusmodi a Romana Imperatoria potestate suscipiatur, cetera.* Addo aliud Conradi III. quod in manus meas, cum iam hæc scripsissem, peruenit, in quo Godefrido Lotharingæ Duci permittit, vt regio nomine aduocatos ecclesiarum in Ducatu inferioris Lotharingæ banno inuestiret; quo officio ipsemet alias debeat fungi. *Conrardus diuina fauente clementia Romanorum Rex secundus, tanquam aduocatus primus & defensor Romanæ ecclesiæ & omnium Ecclesiarum Ecclesiasticarumque personarum, & bonorum eorundem, subsacro Romano Imperio existentium: Attendens nulli licitum esse alicuius ecclesiæ Aduocatiam usurpare, nisi banno Regio*
ad

ad hoc esset institutus; quodque personis Ecclesiasticis nimis graue esset propter longinquitatem terrarum, praesentiam Regis adire, propter indigentiam eorundem. Eapropter illustrem Godefridum Ducem Lotharingiae & Marchionem, atque Comitem Louaniensem, omnium Ecclesiarum Ecclesiasticarumque personarum & bonorum eorundem, sub principatu Lotharingiae constitutorum, & successores ipsius Dominos Louanienses, seu Brabantiae dominatum obtinentes, pro tempore existentes Aduocatos instituimus, mandantes ut nunc imperii contra omnem inquietationem Ecclesiasticas personas & earum bona tueantur & defendant; ita quod ab ipsis nil per potestatem recipiant, aut exigant, praeter ius Aduocaturae, quia Aduocati non debent esse depredatores, sed defensores Ecclesiarum &c. Obseruet Lector, confundere nonnullos hoc ius peculiare cum titulo, quo Henricus Brachbatensis patriae comes & aduocatus appellatur in litteris a. 1086. exaratis, quas protulit Butkenius, & legit Magerus a Schoenberg ad eas cap. IX. de aduocatia armata prouocans. Sed dixi vero nulli statuum competiisse ius inuestiendi mero alios imperio principaliter ac pro officio. Noui enim, quae fuerit saecularium quorundam Principum praerogatiua, quod ius speciatim concessum. Vnde magis claret, quod ex veteribus actis saepe obseruauit Schilterus, quare nec Episcopi nec Abbates Burggrauis, nec Comites iudicibus, seu aduocatis suis ante saeculum XIII. aut. XIV. ius gladii potuerint indulgere. Nec dubium, quod eandem ob rationem in ciuitatibus imperii iudicio criminali praesidentes Caesaris sint constituti auctoritate; donec tandem ob varias causas ab hoc rigore sit recessum, & ipsis ciuitatibus istud facultatis vel iure feudi, vel ex commissio-
ne, vtut perpetua, vel etiam priuilegio relictum,
quod

quod multis ostendit, in Comm. ad I. F. A. p. 248. *Schilterus*. Id autem memoratu plane dignum, quod Fridericus I. Elector Brandenburgicus communitatibus & ciuitatibus in Franconiae territorio existentibus intercessione demum sua ab Imperatore Sigismundo impetrauerit ius gladii, & ex consequenti, sine auctoritatis regiae interuentu, proprio arbitratu largiri eiusmodi potestatem nequiuert. Tabulas Caesaris hanc in rem allegauit *Ioannes Limnaeus Iur. Publ. Lib. V. cap. VII. n. 137.* quas consulas licet: vt alias Ruperti in pari casu silentio inuoluam. Quae omnia ii demum accuratius intelligunt, qui ius vitae ac necis in regibus iuribus praecipuum occupare locum recordabuntur. Vix enim aliunde magis imperii resplendescit maiestas. Apud Romanos Praefectus Praetorio nulli nisi Principi secundus. Eadem de causa forte in Germania factum, vt merum imperium ius territorii sublime nonnunquam comprehenderit. Saltem litterae antiquae saepe solius meri imperii & banni ferini mentionem faciunt: vtut possesores iura imperii omnia vel exercuerunt olim, vel exercent etiam nunc.

§. XXIII.

Sed inspiciamus, vtrum Barones sint quoque vexillarii. *Schilterus* opinatur, sed opinionis suae causam non reddit: nos reddemus. Barones sunt liberi Domini. Bar, Ber est vir eminens, fortis, qui allodium, bonum autum, ein ables Od libere possidet, liber Dominus vir nobilis, ein edler Mann / ein freyer Herr. Vnde est, quod in antiquis litteris Comites adhuc dicuntur viri nobiles, quid? quod Duces. In Gallia tales Barones, recentiori stilo, sunt pares, eorum terrae pairies. Neque enim ullus imperii munere est condecoratus, nisi qui praedia, haberet propria & libera, eigene und freye Güter / & sic foret Dominus. Hunc titulum non amittebant, etsi feoda

da & beneficia omnia amiserunt. Ita Hohenstauffii Principes ac Reges Wilhelmum & Ottonem possessores Luneburgensium & Brunsvicensium terrarum, quæ erant *eigene Güter* / Fribons, vti in diplomate Friderici II. vocantur, Dominos appellabant: quantumvis beneficiis omnibus essent exuti. Hi Domini vero, tantum abest, ut minoris viderentur dignationis, ut potius in classe imperii procerum ac Principum putarentur. Quod cordate observauit illustris *Leibniti*us in præfatione ad primum *Rerum Brunsvicensium* tomum, de Welfhis differens: *Guelphi*, inquit, *antiqui, siue ex Alamannis, ut veteres scribunt, siue ex Agilolfingis vetustis Baiuvariorum Rectoribus, ut quibusdam viris doctis placet, olim in Sueuia hereditarias nullique feudorum legi obnoxias ditiones habuerunt, quæ tunc insignis prærogatiua habebatur: usque adeo, ut quidam ex illis Ethico indignaretur Henrico filio, quod insignem terrarum tractum sub homagii conditione Imperatoris beneficio accepisset. Principes ergo habebantur etiam, qui Duces Comitesque (quod feudale erat) non appellarentur, cetera.* Sine dubio vir clarissimus locum sequentem Historiæ de Guelphis respicit: *Hic Ethico se Imperatori Romano Regi Francorum Ludouico Pio, Caroli M. filio, sororio suo commendatissimum reddidit, ut quatuor millia mansuum in Bauaria superiori ab eo dono acciperet, (forte rectius atque arriperet) Postea cum Ethico nobilitatis suæ libertatem suspiciens fractam, animo laborabat, amicissimis suis conquerebatur, priuata vita degere constituit &c.* Commendare se, vel commendatissimum reddere stilo mediæ æui sonat homagium, seu fidelitatis iurandum præstare. Probauit id doctissimus *Baluzius* in Historia Aluer-nensi, e veteri charta, in qua dicitur: *die illo quando seniores Aruerni cum Comite supra nominato (Wilhelmo Pictauiensi)*

F

con-

conuenerunt, eique se commendarunt. Subiicit vir laudatus: „Tout le monde scait qu'en ce temps la se commendare signifioit ce que nous dirions aujourd'hui faire foy & hommage ou serment de fidelité. „ Et quamuis vero Ethico Carolingorum ætate, cum adhuc durior esset Comitum conditio, ita animum induxit; tamen sequiori ætate aliter plane opinati sunt. Admodum enim veri videtur similis eruditissimi Hertii sententia, omnes imperii Proceres Barones fuisse dictos, cum adhuc regni officia offibus personarum inhærent, postea vero, cum hæreditaria redderentur, & ad posteros lege stabili transfirent, Baronum nomen penes eos mansisse, qui Ducatum, Marchionatum, Landgrauiatum, Burggrauiatum non haberent, sed in castris atque allodiis suis residentes a regni aliorumque Procerum seruitiis liberi essent, nec equitum, nudorumque militum, aut ministerialium iure censerentur. Ex quo consequitur, ut omnis quidem Dux, vel Comes regni olim fuerit Baro, & adhuc sit vir nobilis, sed non omnis Baro Dux, vel Comes: nisi quidem existimes, & hunc Comitis elogio esse condecorandum, qui mero imperio aliisque regalibus a Cæsare in exiguo tractu honoratur. Quibus obseruatis, haud difficile est ad intelligendum, quomodo *Christophorus Besoldus* potuerit adfirmare, inter Comites & Barones nihil esse differentiae. Id *Antonius Matthæi*, cui sæpe lima iudicii deest, in tractatu de Nobilitate non videtur adsecutus. Sed verum est, Baronem & Comitem, addo & Ducem, aliosque officiales esse liberos dominos, alte *Edelmannen* / Satrapas, Dynastās. Quod, si rite ponderatur, *Fürstenerii* quadantenus admitti opinio potest, qui potentissimos Principes ex eius generis Satrapis ad tantum potentiae culmen adscendisse statuit. Ac posset id sigillatim ostendi, nisi intra terminos coercion-

cendam dissertationem nostram iudicarem. Sufficit, digito attigisse doctrinam alibi copiosius persequendam Vnum infero, quod lectori non fore ingratum confido. Video enim grauiter disputari de voce *semper-frey*/ auctoresque hac fluctuare atque illac. Et exploratum puto, vocabulum *semper* non esse latinum, sed Germanicum *sendbahr* / quod *Schilterus* in Commentario ad Ius Allemannicum *cap. I.* p. 19. ad liquidum perduxit: cuius dicta non repetemus. Hoc obseruo, non dissentire penitus a *Schiltero*, qui centam quoque a *senden* deriuant: quamuis non arrideat, *centenarios* esse illos *semper* liberos, aut *sendbar frey*. Mihi *Speculum Sueuicum* lib. I. cap. XLVII. ad veritatem videtur accedere quam proxime, si rite exponantur verba sequentia: *Hie soll man mercken dreyerley freye Leute / welche Recht die haben. Es heissen eins semper Freyen; das sind die freyen Herren als Fürsten / und die andere Freyen zu Mann haben: das andere sind Mittelfreyen; das sind / die der hohen Freyen Mann sind. Das dritte sind gebohrne / die frey sind die heissen freye Landsassen. Der hat ein ieglicher ihr sonder Recht.* Mea sententia hoc indicat compilator, quosdam liberos dominos mitti a Rege, vt negotia imperii componant, inspiciantque, quid facto in prouinciis opus sit, quales erant missi regii, viri illustres ac præpotentes. Non est credendum, desisse missos regios post extinctam Carolorum stirpem. Nunquam non talibus viris etiam sequioris æui Imperatores vsi sunt, si quid occurrebat regia auctoritate cognoscendum, iudicandum atque expediendum extra ordinem. Adhuc Ludouici Bauari, Caroli IV. immo recentiori ætate eius generis missi animaduertuntur, principes, comites, domini, qui hoc intuitu *semper freye* sunt dicti. Deinde vero factum, vt etiam vasalli, Ducum Principumque dicerentur li-
F 2
beri,

beri, Barones, *Mittelfreye*: dum modo non essent ministerio Principum Laicorum, aut ecclesiasticorum addicti. Nam hi homines erant proprii, ministeriales. Tandem omnes ingenui appellati sunt quoque liberi *Freygebohrne* / *mancipiis*, servis, ciuibus seruili genere coortis oppositi. Si quid video *Speculum Sueuicum* variam liberorum hominum significationem enodat. In his Semper *freyen* erant præcipui, vtpote quorum auctoritate & opera in grauissimis causis utebantur Reges, quorum in curiis haud raro vel erant præsentés, vel ablegabantur ad ciuitates externas, vti Henricus Niger Bauariæ Dux ab Henrico V. ad Concilium Trecentense in Galliam legitur missus, vel intra imperii fines legatorum ac commissariorum officio fungebantur; quemadmodum Guntherus Schwarzenburgicus in causâ Pomeraniæ ac Marchiæ Brandenburgensis, item Comes Iudiacensis ad litem cum Pontifice Romano componendam aliique memorantur adhibiti. Postea cum aliis etiam mediatis Ducum Principumque Vassallis nomen Liberorum Dominorum assignaretur, euenit, vt Barones a tali nexu immunes sese cum addito appellarent semper *frey* / sicuti Limburgenses, Leiningenses. Ante illam nominum ac titulorum confusionem forte non occurreret elogium Semper-liberi, aut, vt clarius loquar, non obseruabitur eius generis *δῆγμα* vel comitum, vel vere liberorum dominorum nomini appositum. Quam coniecturam magis firmabimus deinde. Quod si dicta illustrare exemplo licet, adseuerabo, perinde se rem hanc habere, atque elogium nobilis, quod olim illustribus Viris proprium. Eo autem militibus aliisque tributo, auditæ sunt voces *Vol-Edel* / *Hoch-Edel* / *Hoch-Edelgebohren* / *Volgebohren* / *Hochgebohren* / *Durchlächtig*: non aliter atque in Speculo Sueuico *Hohesfreye* / vel semper *Freye* / *Mittelfreye* / *gebohrne Freyen* distinguun-

guuntur: Semper *Leute* huc non pertinent. Vox *leudes*, *leodes*, *liti* aut feruile nomen, aut plebeium est: quod sine negotio est ad demonstrandum. Nunc ostendemus clarius, quare liberi domini a Rege acceperint regalia, & bannum cumprimis. Ac putem, regalium vocem significare perspicue, ea deriuanda a Rege. Hinc etenim fons omnis potestatis permanat. Qui speciatim ea inuestitus non erat, coram terræ iudicio, quod *Landgericht* appellabatur, siue *Cent*, vt *Rudolphus Habsburgicus*, in diplomate, quod exhibet *Lunigius*, Rotenburgenfi ciuitati dato, hanc rem optato explicat, sistere sibi subiectos debuit: vt alia taceam iura, quorum exercitio obligabatur abstinere. Omnis autem regia potestas cum vasallis vexilli symbolo ordinarie in Germaniæ solo communicabatur. Quod indicium præbet, quamobrem Barones nonnulli appellentur vexillarii, edle *Panner / Pannerherren*. Neque enim illi Comites, sed Domini banno inuestiti per *Bavden*, seu hastam vexilliferam. Istud autem non diffiteor, circumscriptam horum dominorum potestatem proprii territorii finibus fuisse; cum Comes in toto pago, Dux in prouincia auctoritatis & supremi iudicii exercitium haberet. Cui non obest, Banderetos eos potissimum nominari, qui sub vexillo suo vasallos in prælium educunt. Neque enim hoc cum nostris pugnat. Eapropter namque vexilliferi dicuntur, quia vexillo potestatis erant instructi, quid? quod eam potissimum ob causam vexillis sunt vfi, subque suis signis militantibus auctoritate præiuerunt, ne regalia haberent sine causa, sed, cum belli formido circumstrepere, & ipsi gladium accingerent, & veluti terrarum Domini cum clientibus suis imperii hostes a patriæ finibus generose depellerent. Atque ita nobilissimum *Rigordi* locum expono, qui *Philippi Augusti Galliarum Regis*, &

Otonis IV. Imperatoris ætate floruit : *Quinque*, scribit ad a. 1215. *videlicet Comites & XXV. alii, qui tantæ erant nobilitatis, ut eorum quilibet vexilli gauderet insignibus.* Aliud vero interdum erat Bannerius olim, aliud Banderetus, seu *Panner. Herr.* Bannerius miles erat, vexillum sequens, Banni dominus vexillum ferens, Bandophorus, *Bannier. drost/ Bannier. Herr.* Antequam de Baronibus dicendi finem faciam, confutandus mihi iterum est *Antonius Matthæi*, qui minus caute de *Nobil. Lib. IV. cap. VII. p. 939. seq.* *Baro olim non tanti, servus olim militum, eamque ob rem Romanos allegat scriptores, Ciceronem, Lucilium, Persium, Tertullianum : Progressu, pergit, deinde temporis Baro idem, quod àvne, quod vir præstans, vir peritus, strenuus : - - - Et, quod mirum cuipiam, quia Baro vir fortis ; diabolus etiam Baro.* Quæ hic, bone DEUS, confusio. Miscentur Romana Germanicis, & hæc illis, & Græca denique vtrisque. Recte *Ianus Rutgersius* in *Lectiõibus Venusinis cap. XXIII. eos perquam ridiculos fuisse iudicat, qui ea lingua Ciceronem loqui fecerint, quæ vix millesimo anno post reperta sit.* Nostræ vocolæ cum Latino idiomate nihil commercii intercedit. Potius illud a Germanico *Barn / siue Barna*, quod apud veteres puerum, vel filium significavit, descendit : quod e vetustissima *Vlphila* versione *Franciscus Iunius* observavit, & ex eo sæpe nominatus *Hertius*. Et facile autem usu venire potuit, ut liberi nobilium, ac Procerum eo nomine insignirentur, quemadmodum apud Hispanos infantum titulus Magnatum ac denique Regum filiis est adtributus ; donec tandem, ut in præcedentibus insinuauimus, iis solum adhæreret, qui liberi domini sunt, non milites gregarii, aut serui Regum Principumque.

§. XXIV.

Ex quo noua statim veritas innotescit, videlicet
equi.

equites, qua equites non gaudere feudis vexilli, sed loricae, clypei, equorum, cetera. Hæc autem plus nihil continebant, quam ut milites ad edictum præsto essent lorice, equis, clypeis fuetoque armorum genere instructi. Vnde per se sequitur, ut hic nullus locus fuerit vexillis potestatem significantibus. Milites enim & nobiles inferiores non tam officium, honorem, aut dignitatem gerunt, quam seruitium debent, aut, quod minus est, ministerium. Quæ res fecit, ut ministeriales equitibus deterioris olim conditionis fuerint habiti, utpote quod essent proprii homines Ducum, Episcoporum: de quibus peculiarem propemodum dissertationem pereruditus *Hertius* conscripsit, nosque ea de re alibi sententiam nostram copiosius declarauimus. Hoc singulare, fuisse aliquando Reinhardo Comiti Hanouienti controuersiam status factam ob coniugem ministerialis filiam. Quare ad Cæsarem Rudolphum I. & Electores confugit, qui ab adspersa eum macula liberarunt. Edidit nuper litteras *Lunigius* atque cum hominibus harum rerum studiosis noue communicauit. vid. *Teutschen Reichs. Archivs part. Special. Contin. II. diuis. VI. p. 519. seq.* Inde vero euenit, ut, cum officii sui admonerentur milites, id clypei fieret symbolo: quod testimonium *Ottonis Frisingensis lib. II. de R. G. Friderici Imperatoris cap. XII.* arguit: *Est autem consuetudinis Regum Francorum, quæ & Teutonicorum, ut quotiescunque ad sumendam Romani imperii coronam, militem ad transalpizandum coegerint, in prædicto campo manifestationem faciant. Ibi, ligno in altum porrecto, scutum suspenditur, vniuersorumque agmen feuda habentium, ad excubias proxima nocte Principi faciendas, per curiæ præconem exposcitur: quod sectantes, qui in eius Comitatu fuerunt, singuli singulos beneficiatos suos per præcones exposcunt. At sequente die, quicumque nocturnis vigiliis defuisse de-*
præ-

prensus fuerat, denuo ad praesentiam Regis aliorumque Principum, vel virorum illustrium euocatur: sicque omnes omnium beneficiati, qui sine bona voluntate dominorum suorum domi remanserunt, in feudis condemnantur. Etli enim clypeus olim insigne nobilitatis in genere fuit; tamen sequioribus temporibus feuda clypei militaria tantum dicta sunt, quod e quibusdam diplomatibus & *Chronico Laurisshamensi*, a *M. Frébero* edito, ad oculum patet. At caue pures, omnes, qui tulerunt scuta, iisque sunt vsi, habuisse feuda scuti. Inuenio apud eundem *Ottonem Frisingensem* scutiferum plebeium. De feudis loricae supersedeo dicere, cum *Cangius* nostram industriam anteuerterit, partim sub voce *lorica*, partim *feudum loricae*. Id clarum, loricos vocari milites, & loricarum nomine saepe intelligi vasallos milites. Anonymus apud *Mabillonium* in Museo Italico: *Comitantibus eum ducentis loriceis cum aliquantis fabris lignariis.* Vexillum in maioribus ac regalibus feudis adhibebatur. Nobiles inferiores nunquam olim alta iurisdictione pollebant. Iudicabantur iis subditi a praefectis Imperatorum ac principum. Saltem notum est, quando in Bauaria & Saxonia, seu Misnia equites acceperint Bannum sanguinis, & qua occasione. Collegit testimonia *D. Hertius* in dissertatione de *Superioritate territoriali*, quam euoluant, qui volunt. Antiquis temporibus eius generis facultas character libertatis erat ac potestatis, qua serui regni Principumque carebant. Nec credas, omnibus imperii nobilibus tale ius aut competiisse ab antiquo, aut hoc ab omnibus adfirmari. Ipsi cognoscunt, praedia, quae tenent, ad vnum fere omnia fuisse libera, libera a nexu feudali: donec turbulenta tempora compulere perimultos, ut sese principum potentiorum vasallos profiterentur. In allodiis autem suis supremi iudicii exercitio destituebantur. Quod nunc habent,

Cæ

Cæsarum beneficio adepti sunt, ne sub obtentu *centenarie*, aut supremæ iurisdictionis Principes ac Comites vicini eorum libertati periculum intentarent. Quod diploma Rudolphi II. a *Burgermeistero* in *Cod. Diplom. ordin. Equestr.* adlatum satis probat. In variis tamen locis adhuc iudiciis prouinciæ subsunt, eorumque subiecti, ac rusticici in centena, cum delinquant, iudicantur, condemnantur, & pro re nata absoluuntur. Quæ omnia, ne gratis dixisse videar, producam primum *Conradi Vrspergensis* de Regis Philippi ætate loquentis testimonium, quo pateat, qui tot prædia acceperint barones & nobiles ministeriales, & quo sub modo: *Hic*, inquit, *Philippus*, cum haberet pecunias, quibus salaria, siue solda præberet militibus, primus coepit distrabere prædia, quæ pater eius *Fridericus Imperator* late acquisierat in *Alemannia*, ita ut cuiuslibet baroni, siue ministeriali villas seu prædia rusticana, vel ecclesias sibi contiguas obligaret. Sicque factum est, ut nihil sibi remaneret, præter inane nomen Domini terræ, & ciuitates, seu villas, in quibus fora habentur, & pauca castella terræ. Non hic vocantur ministeriales domini terræ, sed *Philippus*: hic in villis & ciuitatibus sua fora habebat, non nobiles inferiores; vtpote quorum prædia rustica sunt. Postea sub *Friderico II.* eodem *Vrspergensi* auctore, maior largitio facta, cum is contra *Ottomem IV.* ex Italia in *Allemanniam* veniret, & militibus indigeret. Quid enim hæc sibi volunt verba? *Otto Imperator* venerat interim de *Thuringia*, volens comprehendere, aut interficere aduersarium suum; ipseque manebat in oppido *Vberlingen*: sed a multis derelictus non poterat occurrere sæpe dicto *Friderico* ad pugnam. Vnde factum est, ut auxilio Comitis de *Quiburg* & aliorum, quibus ipse prædia imperii large distribuit & obligauit usque *Basileam* perueniret. Ex quo denuo liquet, quamobrem

G

tot

tot nobiles in terra Allemanniæ surrexerint, parentesque filiis noua prædia distribuere potuerint. De equitum vero potestate, banno, regalibus nihil extat. Cui non obest, etiam Baronum ab *Vrspergenſi* mentionem fieri. Nam baro nonnunquam ministeriali opponitur: quod iam aliquibi animaduertit *Hertius*, ac nos in præcedentibus cum ipſo. Et quamlibet non nesciam, adtulisse *Gasparem de Lerch*, siue *Lerkeln* diploma Wilhelmi Regis, quod *Dattius*, & nouissime *Lunigius* descripserunt, quo nobilium Alemanniæ & dominorum terræ iura iudiciaque, in quorum possessione essent, confirmantur; non puto tamen, inferiorem nobilitatem indicari. Vt ita sentiam rationes *Dattii de P.P. p.23.* persuadent viri doctissimi: *Nobis*, inquit, *de tota re amplius videtur inquirendum. Vix enim persuaderi sibi patietur Vir aliquis germanicarum antiquitatum peritior, nobilitatem equestrem, quæ posterioribus demum seculis in societatem quandam liberam, & pulcherrimum hoc corpus coaluit, per nobiles & terræ dominos hic ita designari, ut non ex usu scriptorum huius æui promiscuo, a quibus verborum rationes tam scrupulose exigendas non esse Viri eruditissimi dudum præmonuerunt, ad Principes, ad Comites, aut Comitum dignitatis homines, & ad alios quoque, quorum potentia sub istis Germaniæ turbis præpollere incipiebat, præsertim ad socios Rhenano foedere connexos, ut mox dicetur, appellatio ista potius referri vel possit, vel debeat. Sic quando *Annales Colmarienses part. I. Rudolphum Regem a. 1284. curiam in Basilea, cum gloria dominorum terræ habuisse testantur, quis ad nobiles solos hoc pertinere existimabit?* Nec ad rem facit, post extinctam Sueuorum Ducum familiam equites ad talem potentiam peruenisse. Est enim cognitum, nusquam tot iudicia reperiri prouincialia, tot centenas, atque in Franconia, Sueuia, Heluetia, & Rhenensi tractu. Procedente tempore vero factum est, quod*

ite-

iterum inculcamus, vt etiam nobiles in Franconia, Sue-
uia, & Rhenensi tractu acciperent quidam iudicii crimi-
nalis facultatem, ne vel crimina manerent impunita, si
prius *Centenario* forent denuntianda, (qua de re ac caussa
multa diplomata loquuntur) vel nobilitas in peculiare cor-
pus Cæsarum bono coacta, Comitum, Landgrauiorum,
aduocatorum, & dominorum terræ præda fieret. Plu-
ra non adiicio, ne, quod singularem librum meretur,
tam angustis paginis compingatur. Sat est, cerni nunc,
equitibus feuda vexilli nec fuisse tributa, nec, ob argu-
menta in medium adducta, commode potuisse adtribui.
Potius obseruari e diplomate Sigismundi Imperatoris ve-
lim, quod Erchangelo de Seinsheim peculiari indulgen-
tia a. cccccxxviii. concessit, hunc tum demum ad *Ban-*
dereti dignitatem euehentis, postquam prædia sua impe-
rio obtulit, & regalia ab eodem recepit. Quod vt ex-
tra dubitationem constituatur verba sequentia e dicto di-
plomate recito: Darum mit wohlbedachtem Ruthe / gu-
tem Rathe unser und des Reichs Fürsten / geistlichen und
weltlichen / Graven / Edlen und Getreuen / und rechten wif-
sen haben wir von sonderlichen unsern Königl. Gnaden den-
selben Erkingen / sein ehelich Kinder / Söhne und Töchter /
die er izt hat / und hinführo mit Gotts Hilff gewynnet /
und die von ihm / denselben Kindern ehelich geböhren wor-
den / zu rechten Freyhen in Gottes Nahmen erhöht / und
sie auf das vorgehandt Jägermeister Amt und das Haus
Schwarzenberg / das sein freyes eigen Gut ist / und das
er uns und dem Reich / auch Bedung / mit aller seiner Zu-
gehörung zu rechten Lehen gemacht und verbrieft hat / uns
und dem Reich damit gewärtig und unterthänig zuseyn /
und ewiglich von uns und demselben Reich zuhalten / ge-
freyet / geadelt / gemacht / und ihn als andere recht ge-
freyete Baner-Herre im Reich und nemlich zu dem Jä-

germeister: Amt in Francken bestätigt haben / würdigen /
 adeln / erheben / bestätigen und machen mit Rechten Wis-
 sen in Macht diß Brieffs / von Römischer Königl. Macht /
 und meynen / setzen / und wollen von Römischer Käyserl.
 Gewalt / daß der benandte Erkinger / und die genandten
 seine Kinder / und alle die von ihme kommen / und von ih-
 nen geböhren werden / als vor begriffen ist / fürbaß mere
 ewiglich deß Heil. Röm. Reichs Freyhen geheissen / und
 von allermänniglich genandt werden / und auch Freyherren
 Rechten Ehr und Würdigkeit in und außwendig Gericht
 und allen Enden haben / und als rechte geböhrene Freyen ge-
 ehret / und gehalten werden 2c.

§. XXV.

Et si vero superfluum videri potest, inquiri, gau-
 deant ne ciuitates imperii libera feudis vexilli; tamen in-
 quiramus: inprimis, cum hic multa sint digna, quæ ex-
 cutiantur. Non dubitamus autem, quin recepta fere
 opinio sit, ciuitates esse allodia, non feuda. Et vereor
 ipsemet, ne crabrones excitem, si quid hac in re moliri
 contra, aut tantum æqua mentis lance eam perpendere
 quæstionem sustineam. Sed audendum tamen nonni-
 hil. Semper enim mecum reputaui, esse hanc quæstio-
 nem fere inanem & disciplinæ feudalís ac publici iuris
 amplificandæ minus aptam: liceat enim lenissimo uti
 vocabulo, ne, qui dissentiunt, rugas contrahant, & cape-
 rata fronte aliquid seuerius minitentur. Eccur vero ita
 putauerim, argumenta sunt plura. Quis enim ea, quæ
 pertinent ad Regis patrimonium, appellat aut feuda,
 aut allodia? At fuisse olim ciuirates in regionum bono-
 rum numero, quis ignorat? Et certum vero est, Reges
 eas appellasse suas & imperii ciuitates: pendebant
 quotannis plures Cæsari censum: pendebant ab antiquo
 debitum & per auersionem, ne, quod sæpe olim factum,

va-

variis tributis emungantur ciues. Igitur ad veritatem proxime accedit, tum, cum pertinuerunt ad regium domanium, aut bona coronæ, totum *ἑντα* tam fuisse incongruum, quam est hoc, sintne ciuitates angeli, an homines? Ad neutram quippe speciem pertinent. Fuerunt Regis & imperii. Num sint adhuc inuestigandum superat. Sed nollem tamen *Itteri* argumentis uti, qui additius earum obsequium inde demonstrat, quod Lotharius Imperator Noribergam Henrico genero Bauariæ Duci in feudum dedit, quod Otto IV. *Hermann* Thuringiæ Landgrauio Nordthufam & Mulhusam eodem nexu permisit. Vera sunt, quæ adfert, & veterum testimoniis, hoc est *Monachi Weingartensis*, & *Arnoldi Lubecensis* firmantur: verumtamen non putem adsumenda hæc ad comprobendam sententiam aliunde veram argumenta. Turbulentis illa temporibus euenere, & vindictam spirant, Saxonibus Sueuisque æternas inimicitias agentibus. Oppignorarunt eas Reges, tributa exegerunt, iudices, advocatos, vt hodie Principes municipiis suis, dederunt. Vnde aliunde id liquere dixi. Atque ita vero id solum veritati conuenit, non adeo amplius addicte eas regnari. Sunt liberæ imperii & Cæsaris ciuitates. Quod vt paullo clarius intelligas, fac, Brunsvicensem ciuitatem multis obtentis iuribus ac priuilegiis per se statuiffe omnia, ius dixisse, tributa ciuibus indixisse, milites coegisse, adde eminentioris imperii iura haud pauciora, finge, non contradixisse Duces, non repugnasse veteres dominos: eratne illa ciuitas respectu Brunsvicensium Principum allodium, an feudum? Posterius non adseuerabis, prius vix dices. Superest, vti tenent omnes, in imperii vrbibus homagium: promittunt illæ solenniter Cæsari obsequium, aperiunt ei portas, offerunt claues, pensitant, quod debent. Cetera iura benefica olim Cæsa-

rum liberalitate, nunc autem legibus imperii confirmata, ac immutabili ratione exercent. Quo intuitu superioritate territoriali dicuntur præditæ, hoc est libertate maximam æmulante. Huic libertati vero quare quæso assignemus vocabulum allodii? Quis audiuit, allodia regni possidentes, ratione eorum, præstare homagium, soluere censum, cetera? Quocirca non absone statuerim, fortassis ciuitates imperiales nec pertinere ad classem feudorum, nec allodiorum. Dic, vti mos fert loquendi, Cæsaris & imperii ciuitates liberas, dic veteris domanii reliquias, quia verum non est, quidquid non est feudum, est allodium. Nec enim regnum ipsum feudum est; & dubitem tamen, an appellaturus sis allodium? Domania nec allodia sunt, nec feuda. Domanium libertate sat magna donatum est interea domanium. Nec repugnaturas credo ciuitates: saluum iis manet sublime territorii ius: quidquid olim iuris habuit aduocatus, Comes, Burggrauus exercent ipsæmet: comparent in comitiis, ferunt suffragium, decidunt, vbi decidendi copia est: non possunt aduocati in vsum reduci: ipsæ ex perpetua Cæsaris commissione, quæ toties confirmatur, quoties redintegrantur priuilegia, iudices suos constituunt: fruuntur prouentibus quibuscunque, dummodo tribuant Imperatori, quæ debentur, quæque, secundum imperii consuetudines, ac leges ei sunt reseruata. Et ita vero ipsa loquuntur diplomata, ac priuilegia Vlmensi, Rotenburgeri, aliisque ciuitatibus a Ruperto, a Wenceslao, Regibus prioribus, ac posterioribus indulta, quæ voluant ac legant, qui dubitant: nos non ambigimus, sed rem ex imperii statu a regula fere nunquam non declinante vtcunque tenemus. Ea ratione nec opus erit Schoppij asserto in *thesauro feudali cap. I. Sect. VII.* existimantis, corpus feudale regale ciuicum duntaxat confirmatione Cæsarea

farea in imperialibus ciuitatibus constitui. Timuit enim iam doctissimus *Itterus*, ne *Schoppius* a se adfirmata non intelligat: quod perfrequens est nonnullis auctoribus verba proferentibus, rem ipsam contuentibus nunquam, aut raro. At caue propterea putes, vrbes has destitui feudis. Ratisbona, si fides *Gewoldo*, mero imperio hodieque ab Electore Bauariæ antiquo iure ac priuilegio inuestitur. Habent ciuitates, præter oppidorum suorum ambitum, alia beneficia: fruuntur illis: Habent baronatus, habent comitatus, castra, habent a Bohemiæ Rege, a Principibus, Cæsare. Vlma magnam Comitatus Helffensteinensis partem possidet Cæsaris voluntate, Electorum consensu ac litteris vallato. De Francofurtensi ciuitate tum *Itterus*, cum alii testantur: de Noribergensi res in vulgus nota est: de Tremonienfi ciuitate Comitum Dortmundanorum iure vtente *Linnaeus* te instruet, de Rotenburgenfi diplomata a *Lunigio* edita rem claram faciunt, vt Bremam ceterasque taceam, quarum litteras ex parte idem vir clarissimus, magno publicæ rei bono, prælo subiecit. Quid igitur? An adhuc habent feuda vexillifera? Habent respondeo, sed velut Episcopi, veluti Prælati atque Abbates: non eorum amplius nomina audiuntur. Inuestiuntur tamen terris ciuitatium ablegati & mandatarii a Senatu aulico; nec incognitum, quomodo inuestiantur, postquam rem omnem auctor breuiculi *praxeos imperialis alicæ* indicauit *tit.*, 28. *th.* II.

§. XXVI.

Ea maiorem sollicitudinem quæstio exigit, an insignia fuerint semper & ab omni memoria intexta vexillis? Et non credam. Tantum enim hastæ signiferæ variis forte coloribus distinctæ mentio fit Carolingorum, Ottonum, Henrici II. ætate. Idem loquuntur sigilla, rhombos,

hos, striae, in vexillis ostendentia, non pictas imagines: eadem numi confirmant, innumeri caui, ac bracteati. At cum sub Henricis, Lothario II. Conrado III. & sequentibus Imperatoribus expeditiones in orientem susciperentur, & ex omni fere orbe Principes ac nobiles concurrerent, ut terra sancta Saracenis christianæ religioni inimicis eriperetur; factum quoque est, ut varias imagines atque figuras seligerent, varia signa, ne tot nationes, tot domini, tot milites confunderentur. Id clare iam *Ioannes Iacobus Chiffletius* in *Lilio Francico veritate illustrato cap. VI.* ostendit, quem ceteri magno secuti numero sunt: ut vitulo ipsius arantes non nominarunt. Cui sententiæ, etsi nuper non nihil eruditissimus *Baluzius* in præfatione splendidi operis, quod nobilissimæ Aluernensium Principum familiæ consecrauit, obuertit; non existimamus tamen, eam propter conquisitas rationes fore penitus deferendam. Putat is, a *Casanova* ingeniose fuisse demonstratum, cœpisse iam insignia Hugonis Capeti tempore, ut qui terras & feuda vasallis suis hereditario iure reliquerit possidenda: quæ ab his deinde certis & constanter adhibitis imaginibus ac figuris sint repræsentata. Sed bene egisset indefessæ industriæ vir, si, quod adfirmavit, per sigilla docuisset, ac legentibus omnem dubitandi ansam ademisset. Minimum in Germania antefæculum XII. non occurrunt exempla, non itidem vexilla animalibus aliisque figuris constanter distincta. Id deprehendi apud *Wilhelmum Tyrium*, vexillum imperiale, quod *Godofredus Bullionæus* in prælio contra *Rudolphum Sueuum* ad Elystrum fluvium gestavit, aquila fuisse ornatum. Vexilla vero in Brabantia Ducum sigillis ab his rebus vacua sunt, quod insipientibus *Butkenii tropæa* liquet. Postea vero certum est, crucem vexillis esse insertam, & nomen Ducis aliquando monogrammate express-

pressum, & tandem Sæculo XII. leonem, tum in signis, tum etiam clypeo frequentissime comparere. In Sigfridi & Wilhelmi Comitum Palatinorum Rhenensium sigillis, quæ publicauit *Toelnerus*, non obseruatur diuersum. Flandrica *Vredii* alii, post *Chiffletium*, excusserunt. In Anhaltinis *Becmanni* Henricus pinguis primus aquilam dimidiam vexillo suo intulit cum striis. Et ab illo tempore innumera occurrunt, quæ certis insignibus, imaginibus & ornamentis superbiunt. Ipse *Baluzius* non diffitetur, Wilhelmum VI. Aluerniæ Comitem demum vexillum, quod *Gundfanon* vocant, occasione belli sacri notis suis, eoque Ludouici Grossi Regis & Henrici V. Imperatoris æuo, adiecisse. Quæ res clare indicat, decipi *Antonium Matthæi* nepotem, quando insignium originem demum ad finem sæculi XIII. refert; non autem falli ceteros, qui cruciatas expeditiones huic cum maxime mori occasionem fecisse non sine causa credunt. Adiuvat coniecturam nostram, in Germania ante Henrici V. ætatem, feuda hæreditario iure ad posteros non esse transmissa; quamlibet probe cognoscamus, obnixè omnia fecisse vassallos Duces atque Comites potentiores, vt ne sibi eriperentur regiones fiduciaria potestate permissæ. At lege tamen obtinuit nondum, vt beneficia relinquerentur liberis; donec Lotharius Saxo sceptrum capefferet, & rationem aliam Henrici Aucupis & Francica stirpe oriundis Regibus non penitus vsitatam, iniret. Ex quo perspicuum fit, me non prorsus repudiare *Baluzii* dicta, sed adsumere καὶ ἀνδραγον coniunctim, vt, quod suscepimus probandum, tanto firmitus demonstretur. Ceterum multum in hac causa *Chiffletii* iudicio puto tribuendum, vtpote qui peculiare opus de re militari Germanorum ac Francorum meditatus est, de quo *Petri Scriuerii* epistola ex parte testatur, quam *Antonius Matthæi* in

H

Ana-

Analectis p. 559. edidit. Sed iterum tamen iterumque inculco, me non negare, clypeos variis coloribus picturisque fuisse signatos: congeffit exemplorum copiam πολυμαθέ-
 ςατος *Chiffletius*. Solum affirmamus, non fuisse symbo-
 la certa constanter & sine intermissione adhibita. Prius
 iam ante *Chiffletium* late deduxit *Henricus Spelmanus* in
Aspiologia. Posterius autem nuper quoque deprehen-
 dit auctor Historiæ Delphinatus, quem illustrem esse
Valbonnassium, supremum Camerae per Delphinatum an-
 tistitem fama fert. Dum enim originem nominis Del-
 phini vestigat, vulgarem simul opinionem refert, qua eius
 natales inde potissimum repetuntur, quod Comites Grai-
 siwaldenses in scutis suis Delphini figuram ostenderint.
 Evincit is potius, primæ & secundæ stirpis Principes usque
 ad Humbertum I. Sæculo XIII. florentem ab his insigni-
 bus plane abstinuisse. Antè hæc tempora vix eius gene-
 ris formam constanter adhibitam in scutis vexillisque eo-
 rum inuenies. Quod iterum indicio est, hanc occasione
 nominis Delphini, quod iam ante Humbertum inualuit,
 esse adsumtam. Amabant enim summi Proceres insi-
 gnia, quæ vocant, loquentia. (*armes parlantes*) Aliæ quæstio
 est, an Præsulum ecclesiarum sint imitati morem princi-
 pes sæculares, quod vult *Otto Sperlingius* in dissertatione
 de *numis bracteatis*, quem aliqui contra *Mabillonium* tu-
 entur. Hic enim ante medium sæculum XIII. Episcopos
 non putat insignibus vsos, testem nominans *Herueum de*
Monte Morentiaco Decanum Parisiensem monogramma
 adhibentem, non autem consanguineorum suorum *δέρμα*.
 Nos, uti plures causas censemus admittendas, quæ in-
 signium certam formam induxerint; ita *Sperlingii* conie-
 cturam non crederemus spernendam. At satius est
 tenere modum: immo dubio subiaceret, an Episcopi suas
 olim ecclesias certis distinxerint indiciis? Id non diffite-

OR,

or, conspici in sigillis Episcoporum templa, cerni illorum effigies cum pedis: alia insignia ecclesiis propria deprehendi nusquam.

§. XXVII.

Insignibus autem introductis terrisque perpetua possessione fidelibus relictis, mirum non est, plura etiam vexilla in solennibus inuestituræ actibus fuisse visa. Quimos, uti sub Lothario, Conrado, & Friderico Barbarossa potissimum videtur inualuisse; ita sequiori ævo perdurabat, usque dum modus inuestiendi primores vexillis finem acciperet. Nec absimile veri, regiones singulas per appicta insignia fuisse notatas, ut sic, symbolo concessio, res intelligerentur plenissime traditæ. Nam etsi Romana iura, etiam, cum symbolis res esset tradenda, rem vere præsentem exigebant; atque ita in conspectu fundi clauium e.g. traditio fiebat, si emptor confestim dominium & possessionem adipisci volebat; tamen non adeo subtiliter hic incedunt Germanorum feudalia instituta. Sufficit, si pares curiæ, hoc est, testes adsint, si solenniter omnia peragantur, si aut verbis dominus declaret, ut in possessionem fundi vadat vasallus eumque pro feudo teneat, aut symbolum rei tradendæ eidem conferat: quantumvis res ipsa vere præsens non sit. Neque enim necesse videtur, ut omnia more Romano eueniant: dependent cuncta ex gentium arbitrio, consuetudine, & dispositione legislatorum. Vnde sine negotio intelligitur, quam inepte hæc Germanorum inuestitura dicatur abusiva: quasi abusio sit, quod non est Romanorum inuentis conforme. Sed obseruauit tamen *Schilterus Comment. ad ius F. A. p. 62.* etiam in cessione iuris apud Latinos non interuenisse rem naturaliter præsentem. Ego non opus esse existimo, ut in fauorem dissentientium Romani & Teutonici iuris conformitas ostendatur. Ineptia est, cre-

dere, Romanos solos esse cordatissimos, ceteros caudices, & peponem gestare pro corde, fungum pro cerebro. Sat est, intelligi, quid fiat. Nec puto, fictam hanc esse inuestituram dicendam, aut imaginariam. Non sunt obstricti summi Legislatores, ut fingant: finxit Prætor Romanus, qui Legislatoris nomen ex arcanis rationibus fugiebat. Adest hic nostratium Imperatorum legitima voluntas, ut dominium & possessio in inuestitum transeat, quamprimum ei cum effectu porrigitur rei tradendæ symbolum. Et vera est inuestitura, siue in fundum naturaliter præsentem inducatur vasallus, & sic corpore atque animo apprehendat, siue verbis, siue symbolo, quidquid est, perficiatur. Quod naturali apprehensione deest, lex supplet; nec, nisi latro & summæ potestatis hostis, turbare sic missum in possessionem potis est. Valde enim inficetum videtur, quod excipitur, tradi dominium symbolo, non possessionem. Verum enim hoc foret, si Iureconsulti semper secundum etymologiæ subtilissimos apices rationes subducerent: requireretur tum sedium iuxta positio. Nec diuersum Germanica vox indicat. At ubi, ubi tam superstitiosi vnquam & vsquam fuerunt Iureconsulti nostri? De Romanis fateor suppetunt nonnulla exempla. Ita *Gaius* disputauit magno feruore, vtrum res immobilis possit pignori tradi? Non inquiebat in l. 238. de V. S. quia illa duntaxat pignori dari possunt, quæ manu traduntur, & tractantur. *Paulus* l. 26. ff. de cond. indebit. pignus poni & deponi ait, quod in re immobili dici non potest: ut alia taceam, quæ larga manu collegit *Petrus Duirfema* Coniectural. Iuris ciuilib. Lib. II. cap. II. At non ita argumentatus est Pomponius: In adibus, inquit l. 9. ff. de donationibus, alienis habitare gratis, donatio videtur: id enim ipsum capere videtur, qui habitat, quod mercedem pro habitatione non soluit: potest enim & citra

cor-

corporis dationem valere donatio: veluti si donationis causa cum debitore meo paciscar, ne ante certum tempus ab eo petam. Quod si quis sollicitè inhærere verbis velit, negare posset, donationem hic interuenire. Eccur? quia corporis traditio hoc casu non fit: quod tamen vox *donare* exigit. Citra eam autem quin vera donatio iure perfici possit, dubium esse non potest, inquit *Duirsema*, ob legis & imperantium voluntatem. Et quare igitur Germanis vitio verteres, quod, vocabulorum cortice spreto, rem ipsam sunt intuiti, & quod in negotiorum obtinet argumentis, aut obtinere voluerunt, cordate circumspexerunt. His in luce collocatis apparent nunc miseræ doctorum ratiocinationes, ineptæ quæstiones, illepidæ responsiones. Quid enim hoc est? an abusiua inuestitura transeat dominium, aut ius in re? num, si hoc transeat, transferatur simul possessio, an tantum ius possidendi? an futura possessio? num præsentia rerum tradendarum opus sit? num Cæsaris voluntas sine præsentia rerum sufficiat? adsitne præsumptio, rem fuisse præsentem, modo signum corporeum adfuerit, modo litteræ inuestituræ id adfuisse narrent? num transferatur possessio, si alius adhuc teneat rem, eique insistat? num maius sit possessionem dare, quam inuestituram? Tota enim res in contemptissimam logomachiam, cui confusio iuris Romani ac Germanici copiam facit, vltimo resoluitur, posteaquam Andabatarum more pugnarunt omnes, inclamarunt, negarunt, adfirmarunt, & tragoedias excitarunt sat magnas. Audi Lector, cui tot absconæ interrogationes merum incutiunt. *Hugo Grotius* te doceat de I.B. & P. Lib. II. cap. VIII. §. 25. *Vltimus*, inquit, *acquirendi modus, qui iuris gentium dicitur, est per traditionem. Atqui supra diximus ad dominii translationem naturaliter traditionem non requiri, quod & ipsi Iurisconsulti in quibusdam casibus agnoscunt, ut in re do-*

nata, usufructu retento, cetera. Supra autem, nempe cap. II. §. I. disertius mentem expressit suam: duo tantum notanda sunt, alterum in dante, alterum in eo, cui datur. In dante non sufficere actum internum voluntatis, sed simul requiri aut verba, aut alia signa externa: quia actus internus, ut alibi diximus, non est congruens naturæ societatis humanæ. Ut vero traditio etiam requiratur, ex lege est civili: quæ, quia a multis gentibus recepta est, ius gentium improprie dicitur. Iam vero si ad dominium in alterum deriuandum naturaliter traditio plane non exigitur; quanto minus sanæ mentis homo negabit, per inuestituram symbolicam id posse deriuari? naturæ lege non nisi animus transferendi dominium sufficienter declaratus necesse habetur. Per symbolum autem, vel verba declarari voluntatem sufficienter, quis inficiabitur? Tantum disceptatur, an ut dominium; ita etiam possessio queat dari? & hoc enim est, quod cum Cuiacio nonnulli non credunt. Sed totum iterum litigium de vocabulis est. Id enim fateor, inuestitum non apprehendere eo momento, quando symbolum porrigitur, rem signatam corporaliter: quæstio est, an pro possidente habeatur? & putem. Nec dixeris, possessionem esse abusiuam. Quis namque adfirmabit filium cum moritur pater, moribus Galliæ & Germaniæ esse paternæ hereditatis possessorem abusiuum, improprium. Lex est: *Le mort saisit le vif*: lex quoque est, inuestitum esse in possessione, si supremi domini voluntas rationabiliter ex euentibus signis innotescat. Qui sic inuestitum impedit, turbat, vel de possessione depellit. Hinc, si de remediis iuris possessorii sermo est, interdicta suppetunt, si de petitoriis, rei vindicationes. Miseret me Merckelbachii aliorumque Iureconsultorum, qui hic cucurbitas pingunt, & causam Neoburgici contra Saxones in controuersia
Iulia-

Iuliacensi male defendunt. Negant illi, Saxoniae Principem esse in possessione, cum res tradenda vel tradita non fuerit praesens, quando eum inuestiuit Rudolphus II. Rectius negassent, Caesarem Saxones potuisse inuestire, cum non fuerit vacua possessio, nec, quod potissimum obseruandum, liquidum Saxoniae principibus ius, vti Neoburgico possidenti. At finge postremum, & actum erit de *Merkelbachio* eiusque tricis, limitationibus atque extensionibus haud raro repugnantibus. Causa vero confusionis vniuersae haec est, quod plus nihil atque ius Romanum didicit, nec aliam traditionem symbolicam admittit, quam in re praesenti. Quod *Klockii Consilium VII. Tom. I.* considerantibus clarum fiet. Verumtamen non solis Romuli nepotibus animi sensus est; nec adeo effoeta natura, vt nec vlla meliorum ingeniorum spes superfit; nec adeo curta Teutoniae facultas, vt non aliud traditae possessionis statuere signum, atque isti, potuisset. Quid Longobardi cogitauerint iam non disputo: quamuis multae sint coniecturae etiam illorum mores nostris consentire; testantibus *Finkelthufio*, *Carpzouio*, *Schulzio*, & inter veteres *Duareno*. De Allemannis res claret ex capite LXXV. Iuris Feudalis: Ist das ein Mann dem andern Gut ussiget vor sine Herrn / zu Hant / so er das Gut entpfahet / so hat er auch die Gewehr an dem Gute / die der erste Mann daran hatte. Ius Saxonicum in tali casu ne quidem inuestituram exigit: quanquam alias requirit. vid. *Schilt. Comment. ad Ius Feudale Allemann. & Saxon. cap. IV. n. 3. seq.* *Iterum de Feudis imperii cap. IX. §. 49. 50.* qui hanc esse mentem Imperatorum & fuisse, ex litteris feudalibus *Friderico Bellicoso* primo Saxoniae e *Misniae* Marchionibus *Electori* datis luculenter probat. Quibus alia iungere exempla nobis foret in procliui.

§. XXVIII.

Sed locum inspiciamus potius, vbi inuestitura fuerit facta. Et credam, vti ordinarie iudicia solennia omnia sub dio; ita feudale non alio loco esse quærendum. Cur vero sub dio, facile est demonstratu. Intererat quippe Reipublicæ, vt omnes intelligerent, quomodo ius diceretur; intererat totius imperii, vt, qui munera imperii summa, ac præcipua gererent, publice innotescerent. Ipsi imperii conuentus in campo agitabantur, veterum Francorum more, donec solis ardor, atque imbrum incommoda, aliaque locum mutationi facerent: quod præclare *Antonius Matthæi* in Comentario ad *Chronicon Egmondanum* p. 219. e veteribus tabulis docuit. Non nemo cum in *Capitularibus* legeret, Pipinum ac Carolum M. præcepisse, vt loca vbi placita fiant, bene restaurata fiant, ea in curiis ac domibus putauit celebrata: exceptis causis minoribus decisis sub dio. Sed non est ita, Semper sub coelo & aperte ius dictum, nisi vel nimium frigus, vel solis ardentissimi radii, vel pluuiæ personas iudicium constituentes impedirent. Argentorati adhuc post interregnum in publico foro litigantibus dictus est dies extatque in antiquis ciuitatis legibus prohibitio, r: ad domum iudicis citaret quemquam. Quidquid in contrarium observatur, ad abusus pertinet. Hinc sæpe prohibitum, ne in atriis ecclesiarum, vel ipsis ecclesiis actionibus confligeretur. Quocirca non mirum, nec feuda dari in templis potuisse. Textus inuenitur in *I.F. Allemannico* haud obscurus: *der Herr soll synen Mannen zu allen Zeiten und in allen Stellen ihr Leben lyhen/ so sie es fordernd/ on in der Kirch und an dem Kirchhove/ da mag er gar das mit Rechte nit gelyhen.* Singulare nonnihil in historia Caroli Audacis animaduerti, qui in templo

plo Ecclesiæ S. Maximini iuxta Treuiros magna pompa apparari omnia iusserat, vt ibidem regia sceptrâ manu. Imperatoris obtineret: quanquam decollauit spes omnis euauitque consilium. Ceterum firmiter concluditur, non fuisse locum signate determinatum, vbi conferenda feuda, & porrigenda vexilla. Fiebat id sæpe in publicis imperii conuentibus, in conciliis sacris, nonnunquam, vbi Cæsar inaugurabatur, vel aliquandiu commorabatur, vel, quo litteris inuitatos secum iussit coire clientes. At cognoscunt paucissimi, Noribergæ renouationem feudorum suorum sæpe sæpius obtinuisse summos imperii proceres, inprimis, cum in vsum irreperet, vt ibi primus imperii conuentus a nouo Rege celebraretur. Saltem non nisi turbulentis temporibus, & ob graves causas post interregnum ab hoc more recessum: quid? quod in aurea bulla postmodum diserte est statutum, vt prima imperii coitio Noribergæ fieret. Præcipua causa erat, quia ibi inuestiturarum solennia haud raro peracta: quo factum, vt hæc ciuitas curia feudalîs primaria lege constitueretur. Notat *Sigismundus a Birken in Speculo Honoris Austriaci p. 974.* Sigismundum Imperatorem iuxta ædes Furerianâs magnificentissimas in foro regium solium curasse ædificandum, in quo & ipse & successores beneficia confirmarent illustribus Principibus, ac noua darent. Sub Friderico III. istud adhuc solium vsui, quem indicauimus, inseruiebat. Et supersunt litteræ Sigismundi ac Friderici III. dictarum ædium dominis impertitæ, in quibus nonnulla priuilegia leguntur perscripta, atque hoc cum primis, vt Imperator noue inuestitos precibus compellaret, quo possessores domus, vnde Cæsares ad feudale solium, perfracto pariete, comitantibus electoribus ibant, præmio, honore, gratia, ornarent: & hæc preces in diplomate *primaria*

vocantur. Ob hos comitiales conuentus in curia Noribergensi non solum tantum Imperatoris summo loco positum, sed & vtrinque scamna ita disposita obseruantur, prout secundum leges publicas, tum Electorum, tum ceterorum ecclesiasticorum principum sessione conueniunt, adnotante *Wagenseilio de Noribergæ rebus notabilibus p. 105.* qui insuper monet, Ludovico Bauaro, Principi in urbem benignissimo, marmoream statuam folio imperatorio imminuentem a senatu populoque fuisse positam. Postea vero cum vsu veniret, vt primus imperii conuentus, quemadmodum voluit aurea bulla, Noribergæ non haberetur, Maximiliano ob varia bella impedito, Carolo V. pestilentia contagium, aliis aliud obrendentibus, etiam nonnulli ex iuris publici auctoribus cum *Bertramo* animum induxere, istud primorum comitiorum ius non amplius attendi, sed in desuetudinem abiisse. At recte monuit celeberrimus *Schwederus*, cui longioris vitæ vsuram litterarum bono precamur, saluum hactenus rei-publicæ ius esse, factum atque tectum cauentibus in *Recessibus* suis Imperatoribus & imperio vid. *I. P. part. special. Sect. I. cap. XXX. n. 4.*

§. XXIX.

Vti vero varia vexilla; ita variis quoque coloribus, imaginibus ac figuris erant distincta: de quibus nunc dicendi locus nullus. Tantum moneo, vexillum regalia significans fuisse rubri coloris. Quæ obseruatio facit, vt de Eberhardi Barbatii Wurtenbergici Comititis ad Ducis dignitatem magnifica promotione aliqua iudicemus inspergenda. Clarissimus *Itterus de F. I. p. 130.* luteo illum vexillo scribit a Maximiliano I. ornatum; idque in peculiaribus colcat: cum alias vexillum regalia denotans sit rubrum atque sanguineum, vulgo *die Blut-Fahne* ab omnium armorum, seu insignium pictura vacuum & purum. De-

Deprehendi alios eosque permultos eadem tradidisse, nulla habita ratione, abludatne a scopo *Itterus*, an feriat? Idcirco operæ pretium duxi, inquirere in huius rei veritatem. Atqui certum est, & obtulisse Eberhardum & accepisse vexillum flauum aquila ornatum: sed nego fuisse vexillum banni, seu regalium, quod vocant. *Bernhardus Herzogius* in *Chronico Alsatensi*, qui Wormatiensia comitia, &, quæ in iis agebantur curate describit, luteum vexillum non minus atque *Hortlederus* memorat, quem allegat *Itterus*; sed non obliuiscitur vexilli sanguinei seu rubri, regalia summamque iurisdictionem indicantis. Vnde concluditur, vexillum primum luteum non signasse bannum sanguinis, quia hoc singulari velo legimus expressum. Fuit istud potius militare Wurtembergicorum signum, quod pro imperiali nonnulli amplectuntur: eaque de re multa nostra ætate disputatio surrexit. Hanc autem litem, vti me non facere meam iam professus sum supra; ita non possum non notare, militaria vexilla sæpe flauo aureoque colore fulsisse. Saltem Henrici VII. vexillum, quod in Italia expansum refert *Mussatus*, totum aureum fuit, seu flauum. Ex quo, nescio quis, ineptissime arguit, etiam Germanos vibrare auriflammam, non Gallos solos. Sed hæc recensuisse sufficiat, cum ampla eius rei confutatio propterea non videatur necessaria, quia euidenter cognoscimus, non propter aureum velum, sed hastile & contum inauratum auriflammæ nomen in Gallia innaluisse: quod *Galandius* copiose confirmat.

§. XXX.

Maiori attentione digna controuersia est, an Mauritius Elector vltimo tam solenni apparatu sit inauguratus? Quanquam enim sub Friderico III. & Maximiliano I. exemplorum magna copia est; tamen sub Carolo V.

Principibus maiora anhelantibus, sensim coepit inter-
 mitti. Vnde fere apud omnes inualuit opinio, Mauritium
 vltimo tot solennibus esse inuestitum. Quod quam fal-
 sum sit, sequentia ostendunt. Refert enim *Ioannes Se-
 bastianus Mullerus* in Annalibus Saxoniae *Augustum Mauri-
 tii* fratrem eadem caerimonia Augustae a Maximiliano II.
 anno MDLXVI. VIII. Kalendas Sextiles inuestitum, cuius
 verba, quia non nihil singulare continent, adscribo inte-
 gra: Den 23. Aprilis ist Churfürst Augustus zu Sachsen
 von dem Rånser Maximiliano II. uff dem Reichs-Tage zu
 Augspurg / unterm freyen Himmel / uff dem Wein-March-
 te / eben mit solchen Solennitäten / wie eben 1548. bey Chur-
 fürst Moritzers Belehnungs-Actu geschehen / mit dem Erz-
 Marschall-Amt / Churfürstenthum und Landen beliehen
 worden / worbey sich dann dieses / so recht merckwürdig /
 zugetragen: Als die gewöhnlichen Lehns-Fahnen / welche
 sich der Churfürst anfangs vortragen lassen / und nachge-
 hends der Rånser ihme / in ipso actu inuestituræ, nach ein-
 ander in die Hand / und so fort der Churfürst dem Herold
 geliefert / dieser aber solche / dem Herkommen nach / vom
 Gerüste herab unter das Vold geworffen / das alle dersel-
 ben von dem Pöbel in dem grossen Gedränge zerrissen wor-
 den / auffser des Herzogthums Sachsen Fahne mit dem
 Rauten-Kranze und den 5. schwarzen Balcken / welche /
 gleichwie obbesagten Jahres 1548. auch geschehen / uner-
 achtet des grossen Voldes / so sich darum gerissen und ge-
 schmissen / ganz blieben / gestalt solche ein Reuter erwischet /
 und dem Churfürsten unverlezt überantwortet / wovor er
 eine stattliche Verehrung bekommen / weiln mann solches
 vor eine gute Anzeigung gehalten. Ab eo tempore, fateor,
 nullum mihi documentum succurrit. Ceterum miror,
Ioannem Ioachimum Müllerum, qui nuper nobis opus
 prægrande atque eruditum dedit, quod *Theatrum Comi-*
 tio-

tiorum vocat, ignorasse, quod *Mullerus Vinariensis* alter e tabulario adnotauit in Annalibus. Ita enim ille pag. 589. Der letzte Actus mit Fahnen ist geschehen a. 1548. als Kaysers Carl V. Herzog Morizen zu Sachsen mit der Chur-Sachsen auf dem Reichstag zu Augspurg öffentlich unter dem freyen Himmel uff dem Wein-Marckt solenniter belehnet. Von der Zeit wird man keinen solchen Actum publicum solennem weiter finden. Intuenitur vtique. Sed quæ interea mutationis sit causa, inuestigandum. Et plures mihi videor deprehendisse. Nam cum olim omnes, qui regalibus & banno sanguinis inuestiebantur, ipsimet coram Cæsare & in persona, vt loquimur, omparere obligabantur, nisi Cæsar peculiariter nonnullis gratiam fecisset, aut, vt alii præstarent, indulgisset, mirum non est, solennitates consuetas nunquam non fuisse adhibitas. Obstrictos autem vasallos fuisse, & imprimis maiores, vt ipsi venirent & fidem darent multis documentis firmatur. Non asseram nunc neque vrgebo Reges Angliæ, vel Walliæ Principes sæpe mare traicere coactos, vt, ducatus Aquitaniæ & Pictauiensis atque Monstroliensis Comitatum nomine, sacramentum dicerent: notauit id celeberrimus *Furstenerius* de Suprematu cap. XXVII. aliaque memoratu dignissima e veterum monumentis excerpfit. Tantum lege Allemannica & Saxonica feudali monebo cautum, ne regio banno vteretur quiscquam, nisi a Rege accepisset, er soll ihn vom König empfangen/ der König soll ihn mit seiner Hand leihen. Quin ipsis Episcopis, vtut supremis imperii iuribus donatis, iniunctum, vt aduocatos electos litteris commendatiis instructos mitterent ad Imperatoris curiam, quo iuris dicundi facultate manu regia inuestirentur. Exempli supra produximus. Et quod amplius: allegat *Schilterus* *Ruperti Cæsaris diplomata*, e quibus pellucet, inuestitu-

ra per mandatarium concessa (quod Regis voluntate fieri poterat) non statim liberatos vasallos a comparitione personali. Reseruauit is sibi ius inuestiendi de nouo, præcepitque, vt a quibusdam Abbatibus & Comitibus confirmatio coram repeteretur. Dubium non est, quin litteræ in *Commentario* ad Ius Feudale Allemannicum p. 406. seq. productæ sint vtique magni faciendæ: quandoquidem necessitas comparendi inde innotescit plus satis. Addo, etiam Bohemiæ Regibus olim necessitatem comparendi per se fuisse impositam. Recte enim a viris clarissimis obseruatum est, priuilegium Regis Adolphi, quod *Balbinus* exhibet *Miscell. decad. I. Lib. VIII. p. 25. primo* specialis gratiæ mentionem facere, cum is Wenceslao indulgit, vt, interueniente procuratore, feudale sacramentum præstaret, deinde iubere, vt, cum sine incommodo fieri possit, *Bohemus feuda sua personaliter, vti mos est, accipiat*. Meretur res, vt integræ describantur litteræ, quia ad propositum nostrum nonnihil faciunt: *Adolphus Dei Gratia Romanorum Rex semper Augustus, vniuersis Sacri Imperii fidelibus gratiam suam & omne bonum. Ob suorum meritorum insignia gloriosa, quibus erga nos & imperium sacrum illustris Dominus Wenceslaus Rex Bohemia, inclytus Princeps noster & Pincerna multipliciter relucet, suis cupientes parcere laboribus & expensis omnia feuda quocunque locosita, seu quocunque nomine censentur, quæ a nobis & sacro Romano Imperio dictus Rex per Nobilem virum Rubinum de Fouerna affinem nostrum exhibitorem præsentium ex speciali gratia nostræ Regiæ Maiestatis quamquam absenti duximus porrigenda. Volumus tamen & annectimus hanc formam, vt Rex Illustris iam prædictus, cum commode præsentiam nostri habere poterit personalem, personaliter nos accedat, iura suorum feudorum, prout mos expostulat, accepturus. Dat. apud Francfort IV. Idus Maii Anno Domini*

ni M. CCXCII. Indictione V. Regni nostri Anno primo. Postea demum vsu venit, vt ex Friderici III. priuilegio, quod referunt *Goldastus & Balbinus*, Reges Bohemiæ non obstringerentur regalia suscipere, nisi in finibus regni sui, aut locis finitimis: quemadmodum Austriae Duces & Archiduces. Quibus postremis hoc amplius singulari Friderici Barbarossæ gratia permissum, vt equo vecti vexillum offerant suscipiantque, & caput coram Imperatore tegant, quod nulli principum licuisse perspicue constat. Vnde e *Suttingeri* consuetudinibus Austriacis MS. *Iterus de Feudis imperii cap. IX. §. XXX.* obseruat, prospexisse sibi Austriacos litteris, vt appellant, reuersalibus, quoties in peregrino & ad eos non pertinente territorio feuda sua recepissent. Cerninus etiam nunc inuestituræ actum affabre depictum in arce Norica, quo fratrem Ferdinandum I. Carolus V. ipse equo insidens in castro Wolkenburgensi beneficia sua permisit. Est illud castrum haud procul ab Augustanæ ciuitate dissitum, & ad Marchionatum Burgouïensem pertinet. Quod indicio est, Austriacos, vbi occasio erat, eum seruasse morem & seruatu-
 ros forte. Secus si esset, Augustæ sine dubio, aliorum Principum exemplo, a. c. c. c. x. x. x. solenni cærimonia inuestitus fuisset Ferdinandus. Iam vero, cum a consuetudine recesserit, Principes aliosque vasallos comparere coram Imperatore per se, sine negotio intelligitur, quare etiam solennis inuestitura sub dio fuerit omissa. Multum sane sumtus, multum etiam negotii foret impendendum, si ad sedem Imperatorum se conferre Principes semper cogerentur, & solium feudale toties esset vdo sub coelo, extruendum, quoties impertienda feuda tot imperii vasallis. Cui accedit, quod nunc auctoritas & eminens imperii character non fert, vt ipsimet genua inflectant, & tot regulis alligati, tot cærimoniis fati-
 gati

gati nonnulla faciant, quæ eorum iuribus, sane prægrandibus, conuerso sæculi more, quadantenus videntur contraria. Inter Episcopos Philippum a Schönborn Electorem Moguntinum a. cıııııııı. vltimo regalium feudorum inuestituram recepisse, testis est *Vffenbachius* de Iudicio Imperii Aulico cap. XI. At scimus Lotharingiæ Ducem Archi Episcopum Treuirensē, tunc Osnabrugensem Præsulem, ab Imperatore Iosepho præsentem dignitati ac potestati suæ solenniter a. cıııııııı. inauguratum. Ceteri absentiam suam verbis honorificis excusant; neque est quisquam qui hanc iis libertatem exprobet. Formulas *Stryckius* noster & *Itterus* aliique larga manu suppeditant: quos non exscribimus temere.

S. XXXI.

Hoc dubium, an & Comitibus per se comparandi necessitas fuerit imposita? Nam cum nostra ætate illi ditionibus suis in Iudicio aulico inuestiantur, nec, per proprios ablegatos, sed agentes sæpe alienos, quid? quod Cæsaris officiales sese sistant, credi posset, eos non fuisse ad id obstrictos. At deprehendi ex indubitatis documentis, obtinuisse ab antiquo, vt & hi præsentēs Regi sacramentum coram dicerent. Præter ea, quæ e *Schiltero* allegauimus supra, inprimis recordamur litterarum Sigismundi Imperatoris, quas *Zacharias Viator* in apologia pro gentis Waldecciæ honore conscripta in lucem produxit, nosque, quia dictis affundunt lucem, & Henrico Comiti apparituram iniungunt, integras subiicimus: Wir Sigismund von Gottes Gnade den Römischen König / zu allen Zeiten Mehrer des Reichs / und zu Hungarn / zu Böhmeim / Dalmatien / Croatien / &c. bekennen / und thun kund offenbar mit diesem Brieffe / allen die ihn sehen / oder hören lesen: Sinfemahl uns der Allmächtige Gott / das wir gänzlich
hoff

hoffen / dem Heil. Röm. Reich / das zu verwesen / fůrgesetz
 hat / so seyn viel Sachen in demselben Reich vor uns auß-
 zutragen / die von fernewegen zu uns nicht fůglich kommen
 mögen / die wir billig zu befehlen geben / andern unsern
 und deß Reichs Getrewen / die solche Sachen an unser staet
 enden: Wenn wir nun unterweiset seyn / daß der edle Hen-
 rich Graff zu Waldeck / unser und deß Reichs lieber Ge-
 trewer mit andern seinen Geschäften zu diesen Zeiten also
 beladen ist / daß er nicht fůglich zu uns kommen mag / seine
 Lehn selbst von Uns zuempfaben / und Wir seynd von sei-
 netwegen demůthiglich gebeten / den edlen Graffen Adol-
 phen von Nassaw / Unserm und deß Reichs lieben Getre-
 wen zubefehlen / daß er ihm seine Lehn an Unser statt mö-
 ge leihen / deß haben Wir angesehen solche demůthige Bitt /
 und auch betrachtet solche Redligkeit und Treue / der Wir
 Uns zu dem vorgenandten Graffen Adolphem versehen / und
 haben darum mit wolbedachtem Muth / gutem Rath / und
 rechtem Wissen / demselben Graff Adolphem Vollmacht und
 Gewalt geben / und geben in Krafft dieses Brieffes / daß
 er dem vorgemelten Graff Henrichen von Waldeck / sein
 Graffschafft und Lehn / die er von Uns und dem Reiche zu
 Lehen hat / leihen und gewöhnliche Eid darauf von ihm neh-
 men solle und möge. Doch also / wann der vorgenante
 Graff Henrich zu Uns bequemlich kommen mag / daß er
 dann solche Lehen von Uns und Unsern Händen selbst em-
 pfahen solle / mit Brkund deß Brieffs / versiegelt mit Un-
 serm kundlichen anhangendem Insiegel / geben zu Breslaw /
 nach Christus Geburt vierzehen hundert Jahr / und dar-
 nach in dem zwanzigsten Jahre / am nechsten Mittwoch
 nach dem Sontag / als mann in der heiligen Kirchen singt /
 Lætare, Unserer Reiche / des Hungarischen in dem drey und
 dreyßigsten und deß Römischen in dem zehenden Jahre 2c

K

Quod

Quod autem nunc non amplius, aut saltem non adeo crebro vrgeantur Comites, vt vel ipsimet, vel, singulari ablegato interposito, homagium dicant, partim e generali mutatione merito repetitur, partim etiam inde est, quod Cæsar non amplius Comitibus symbolum per se porrigat, sed, aulici senatus opera interueniente, id peragat, partim, quod ipsimet sumtibus parcant. Ex eo vero noua obseruatio permanat, non esse hanc genuinam inter Comites & Principes differentiam, quod hi coram folio Imperatoris, isti coram senatu aulico feudorum suorum participes reddantur. Quidquid hic difformitatis animaduertitur aliunde venit, & ex accidentia. Saltem olim manu regia obtinebant, quod nunc in mandatarii persona perficitur: cuius rei veritas e diplomate deinceps afferendo euidentius innotescet. Istud magis veritati congruit, non accepisse Comites ac liberos Dominos tanta apparatione & magnificentia iurium suorum confirmationem. Porrigebat Imperator stantibus clypeum ac vexillum. Ex quo euenit, vt hodieque in aulico senatu stantes sacramentum dicant, nec, Italicorum Comitum more, in terram procumbant. Cui addendum, diuersam quadantenus sequiori tempore vexillorum Principum fuisse formam atque Comitum. Horum enim vela vel in cuspidem desinebant, vel non ita lata erant, aut quadrantalia; cum principum e contrario quadratam prorsus speciem, & augustiorem figuram præ se ferrent: cuius rei veritatem *Leibnitius* in laudata pro serenissima Hannouerana domo apologia vidit, quando Wurtembergicorum Ducum vexillum, quod hi pro imperiali venditant, curatius circumspexit, & quandam minutionis notam in eo deprehendit, quod esset fere pinnatum. Minimum ex *Oliuarii a Marca*, qui Caroli Audacis Burgundiæ Ducis ævo floruit *hist. L. V. cap. 25.* patet, equitem bacelarium (bachelier) cum pro-

mo-

moueri vellet ad *Bannereti* gradum, pinnatum signum suum supplicem obtulisse Principi, vt illud, resectis alis, in quadratam vexilli formam aptaret. Quæ adnotatio etsi exacte differentiam signi Ducalis, & comitis non exprimit; sufficit tamen generatim & verisimiliter sic monstrari, dissimilia fuisse. Quod in rebus antiquis & ab opinione pendentibus rebus, quas obliuioni sensim tradimus, sat est. Minimum in eo conueniunt omnes, primaria vexilla quadrata prorsus & in latum magis fuisse expansa, atque cetera procerum, qui principali dignitate non eminebant.

§. XXXII.

Alterum, quod copiosius pensitandum, illud est, obseruari in solennibus inuestituris Proceres complures signa portantes & equo cum inaugurando vectos, solum Regis cingentes. Id Friderici I. Electoris Brandenburgici, Friderici bellicosi, Mauritii aliorumque inuestituræ actus in luce ponunt ac certo probant. Et nullum mihi dubium hæret, testium eos habendos loco, quibus sine totus actus vel non fuisset satis solennis, vel minus certus. Maiores enim nostri tam anxie desiderarunt testes, vt inuestituram nullam dixerint, si hi abessent. Vnde *Schiltgerius* admodum indignatur, & abusum vocat, quando solius scribæ curæ in curiis nonnunquam permittitur in vassallum receptio. Occurrit enim hic factum, siue nouum concedatur feudum, siue renouetur, quod probatione indiget: occurrit solennitas, quæ sine aliis hominibus peragi nequit. Homines vero vt sint masculi, natura negotii præcipit, vt sint proceres, conuassalli, pares curiæ, non extranei, non ex facie, aut hominum contemptissimorum numero, partim prudentia dictat, partim decori recepti vsus suadet. Eam ob causam in locis aliquibus adhuc in præsentia consiliariorum, & audicorum inuestitu-

ræ solennitas peragitur: quid? quod cum comites in senatu aulico beneficiis donantur suis, fores aperiuntur, vt, quod fit, ab omnibus cerni queat. Cui rei non obest, quod dicitur, adesse testificationis clarioris signa, litteras, puta, inuestituræ; adeoque non apparere, cur testium præsentiam tam sollicitè mores & leges feudales vrgeant. Studio enim coniunxi probationem & sollemnitatem. Quamuis enim instrumentum domini euidenti argumento inuestituram probet; tamen non probat semper & solum inuestituram solennem. Vnde etiam feudales litteræ a testibus, qui negotio aderant, aut signabantur, aut etiam subscribebantur, si litterarum essent gnari: (plerique enim laicorum litteras nesciebant) vt præteream, antiquis temporibus litteras feudales raro esse confectas, aut datas. Hoc *Seckendorffius* in additionibus ad libellum, quem *Teutschen Fürsten Staat* præscripsit §. XX. his verbis adnotauit: daß Landes Herren im Reiche sind / sonderlich von Grafen Stande / die gar keinen / oder doch nur solche Kaysersliche Lehen Brieffe haben / darinn etwan ein / oder ander Stück / oder Herrschafft begriffen sey. Idem *Stryckius*, ni fallor, animaduertit in præfatione ad ius georgicum *Lyseri*. Quamobrem paullo attentiori studio in tempus inquisui, quando curatius scribi coeptæ, & post interregnum demum eius rei vsus & obseruantiam magis deprehendi constantem. Quod non ita tamen intelligi velim, ac si tum quoque vniuersa & singula in eius generis instrumentis crederem expressa: in multis generatim duntaxat feuda & iura, etiam, post hoc interuallum, sunt indicata, donec recentioribus sæculis exactiori recensione defungerentur. Neque tamen nunc ita omnia cernuntur enumerata, vt nihil sit ommissum. Quocirca hodie de plerisque principibus eorumque maiore ter-
rito-

ritiorum parte foret actum, si nihil habere iis liceret, quam quod litteris est expressum.

§. XXXIII.

Quæ de solennitate diximus, in memoriam nobis vexillorum lacerationem reuocant, de qua libelli inuestiturarum actus exponentes nunquam non mentionem faciunt. Necessarium quippe plurimum opinione videtur, populo etiam relinquere rei tam solenniter peractæ indicium. Vti enim cum inaugurantur Reges, pannus, auena, bos affatus, vinum, numismata populi arbitrio & vsui addici moris erat, ita etiam vexilla ab Imperatoris fæciali ordine tenentibus ablata de tabulato in vulgus spargi solebant. Quod *Mameranus* Mauritii Saxoniae Electoris inuestituram describens sollicitè inter alia adnotauit. Vix autem comprehendo, quamobrem Bohemiae Reges integra sibi restitui vexilla sua voluerint; nisi in minutis sæpe aliquid prærogatiuæ quæsitum adfirmes, aut tandem dicas, reputasse eosdem, non esse adeo vilipendenda insignia sua, vt vltimæ e plebe fæcis manibus sint discerpenda. Etiam supra animaduertimus, Augustum Saxonem restituentem sibi illæsum Electoratus vexillum præmio prægrandi ditasse. Hæc cum iam absoluissem, noua cogitatio subiit, annon forte Cæsares, dum per fæciales suos proiici hæc symbola in terram & spargi in populum iusserunt, indicare voluerint potestatem dandi, & rursus, si sit causa sat grauis, adimendi datum & lacerandi. Duntaxat id nequit negari, eodem modo *deuestiri* vasallos, vt inuestiuntur. Qui feudum libere resignabat, accepta reddebat, testante Ottone Frisingensi *Lib. II. cap. XXVIII. & XXXII.* vexilla: (*) quemadmodum proscrip-
ptorum

*) Similia *Cuniberus* in Ligurino refert. Vnde consequi putant, eorum & in manus Cæsaris resignanda fuisse feuda, vt eadem solenni ritu emanu ipsius

ptorum vela ob dolum & fidem subleſtam diſcerpebantur. Hodie tali caſu litteræ feudales in minutas partes ſcinduntur; ſicuti id nuper, cum Electores fratres proſcriberentur, vidimus. Peculiaris eſt ſententia *Cangii*, quando id eam ob rem coniicit factum, vt euaneſcerent ſigna, quibus quis inueſtitus, ne prehenderent alii, & ius mentientes offerrent denuo, licque iniuria fieret inueſtito. Valde enim vereor, vt hoc certum ſit. Scimus, ante *Friderici Barbaroſſæ* ætatem vexilla non fuiſſe diſcripta & in yulguſ ſparſa. Quæ iſ de traditionibus eccleſiis factis p. 105. in *Gloſſ.* colligit, huc non pertinent. Fractus quippe in altari cultellus, fracti baculi, teſte *Mabillonio Annal. Benedic. Tom. V. p. 292.* hoc indicant, dimittere & reſignare, qui tradunt, ſuum. Vnde factum, vt ſacerdotes ac Monachi fruſtula feſtucarum, bacillorum ſæpe litteris adfigerent donationum piarum, qualia ſe vidiffe in per pluribus inſtrumentis idem alibi adſeuerat auctor cultiſſimus. Quæ res facit, vt ex hoc more eccleſiaſtico proiectio ac ſciſſio vexillorum commode deriuari nequeat: niſi quidem dixeris, reſignafſe Cæſarem dominium vaſallis principibus vtile, reſignafſe imperii iura. At tum vix præoptafſent ſummi proceres, ne perirent ſymbola; ſi illa laceratione, fractione, ac ſciſſione ſignata fuiſſet imperii iurium traditio. Nec credam, adfirmaturum quemquam, voluiſſe clientes, ne adſignarentur ab Imperatore, ſed vt hi reſignarent ipſi & offerrent Imperatori ius ſummum. Hac etenim ratione propria haud dubie cæderent vineta. Nam tum nemo habuiſſet feudum oblatum, præter ſolum Bohemum, neque hic ſem-

ipſius acceperunt vaſalli. Sed ſenſim ab hoc more abiſſe putat maiores *Immanuel Weberus* vir celeberrimus. Saltem literas Comitum *Beichlingenſum* aſſert, quibus Ludouico Bauaro reſignant beneficium Schwartzburgicis conferendum. Meretur propterea legi diſſertationis §. XX. de *reſignatione Feudorum*,

semper : quandoquidem id priuilegii a Friderico II. demum accepit. Quocunque te vertas, apparent difficultates haud exiguae.

§. XXXIV.

Antequam finem scribendi faciamus, superest, vt quasdam conclusiones ab antecedentibus quodammodo pendentes diligentius consideremus. Quem enim latet, disceptari valde, vtrum Vicarii imperii conferant quoque feuda vexilli, an minus? Et in eo ad vnum omnes concordant, feuda vexilli Principum solius Imperatoris collationi speciatim in aurea bulla reservari : de Comitum autem feudis in partes eunt Doctores. *Schilterus* & *Lynckerus* negant : quidam, vt *Koeppenius* in *Observat. feudalibus*, soli Palatino vindicant, quidam vtrique Vicariorum, sicut Saxoniae Doctores hodierni, adserunt. Dicam quid vero congruat, quidue documentorum fide sentiam. Et praestruimus autem, Comitum feuda fuisse vexilli, *Sahn* & *Sahn* : neque ea de re dubium amplius remanebit, quamprimum quis sequens diploma penficulatus circumspexerit. Inueni istud in stemmatis Rutheni descriptione, quam edidit *Petrus Becklerus*, & ex eo mutuauit *Lunigius* : vtut in fine mendosum. Bina in eo occurrunt notatu digna : primum, Comites fuisse vexillis inuestitos, alterum fuisse etiam inuestitos a Vicariis. Rudolphus enim Palatinus, vtpote vicarius Imperator post occisum Adolphum Regem, Henrico seniori & Henrico iuniori Ruthenis beneficia porrexit, &, quod inprimis obseruandum, vexilli symbolo, seu Bannerio : *Nos Rudolphus Dei gratia Comes Palatinus Rheni, Dux Bauariae, notum facimus praesentium inspectoribus vniuersis, quod consideratis deuotis seruitiis, quae dilecti fideles nostri Henricus Senior & Henricus filius suus de Plauen, de Weida & de Gerach Aduocati progenitoribus nostris hucusque exhibuerunt, nobisque in antea*
pote.

poterunt exhibere feoda, quæ ab ipsis nostris progenitoribus de iure tenuerunt, videlicet Clipeum & Bannirum sue vexillum eis contulimus & conferimus, ac eos inuestiuimus & inuestimus præsentialiter de eisdem. Ita quod ipsi præter alia seruitia atque nobis ex predictis feodis tenentur quandoque nos & eos in curiis aut expeditionibus Roman. Imperatorum seu Regum esse contigerit ad obsequendum & intendendum nobis suis herbergas nostre herberge debeant vicinare, suamque apud nos pro eisdem curiis & expeditionibus disponere mansionem. In cuius rei testimonium presentes damus Sigilli nostri robore communitas. Datum in castris apud Bronne Anno Domini milesimo ducentesimo nonagesimo octauo VIII. Kal. Iul. At quæ vero Palatinus Ruthenis porrigere beneficia sua potuit, cum horum territorium non pertineat ad vicariatum Palatini, sed Saxonis? An adeo forte ineptus non erit Koeppenius in obseruationibus feudalibus Palatino vicario ius olim inuestiendi tribuentis? an Sueuicum speculum quadantenus audiendum, quod l. I. c. 144. n. 1. similia tradit? Und ist das ein Römischer König stirbt / und wird in Jahrs Frist ein anderer König nit genommen / ob die das saumen die den König do welend / oder irret es / daß zween König werdent erwehlet / oder daß keiner wird / das sollen die Fürsten und andere des Reichs Mann nit entgelten an ihren Lehn. Wird es nicht verricht um einen König in zunt Jahrs Frist / so sollen alle die Lehen von dem Reich haben / ihre Lehen empfangen von dem Pfaltz Graffen von dem Rhein / ohne die Fürsten / die sollen die Fürsten Ambt nit von im empfangen / wann sie werdent des Reichs Mann / wann (dan) er leihet ihnen sein Gut nicht. Er leihet jenen des Reichs Gut / davon seynd sie des Reichs Mann. Habemus hic impe-

imperii praxin; quæ non solum in dubium vocari nequit, sed legum obscuriorum decreta amplius illustrando confirmat. At hoc tamen argumento nondum reuincitur, quid secundum *auream Bullam* iuris competat imperii procuratoribus. Hæc etenim Vicariis post mortem Imperatoris cap. V. permittit inuestituras, exceptis *Principum feudis & vexilli*. Ita vero legendum sæpe sæpius inculcat *Schilterus*, ac corrigi vult vulgare Teutonicum exemplum, vbi legitur *Fürsten Fahn-Lehn* / non autem *Fürsten-Lehn und Fahn-Lehn*/corrigi, inquam, e MS. *Hortleder* a *Pryschenkio* sibi donato. Quare secundum opinionem clarissimi viri dicendum foret, Carolum IV. eripuisse ius Vicariis antea indubitatum inuestiendi Comites vexilliferos. Olim enim id facultatis penes Palatinum Vicarium extitisse ipsemet credit, & nos nunc diplomate freti in clariori luce constituimus. Ergo quid? Si exempla suppeterent, nempe Comitem vnum atque alterum post auream bullam a Vicariis sua feuda recepisse, salua res foret, & interpretatio ex praxi imperiali euident. Sed nullum hæcenus inueniri potuit. Nam etsi Wertheimenses Comites a Ioanne Comite Palatino, vacante imperio, indultum ratione feudorum petierunt; tamen a petitione indulti ad inuestituram reapse factam non recte concluditur: vt fileam, Comites hos esse quoque vasallos Palatini. Quocirca, semel fenestra coniecturis aperta, quæstio in vtramque partem ventilari coepit. At mea hæc est sententia, & sic animum induco meum, ad veritatem accedere propius, sub feudis vexilli intelligi duntaxat magna Principum, quæ solenni pompa, spectante omni populo, sub dio olim fuere permissa. Ut rationes ita subducam, varia argumenta suadent. Nec enim probabile est, Carolum IV. ademisse aliquid Imperatoribus vicariis, quod hi ante bullam eius liquido iure exer-

L

cue-

cuerunt: maxime cum is consuetudines ratione nitentes confirmauerit omnes, quæ paullo ante ætatem suam obtinuerunt. Cur autem hanc ex imperii finibus censuisset expellendam? Alterum, quod me mouet, illud est, excepisse Rupertum in amplo diplomate Ludouico filio dato, cum eum Vicarium imperii constitueret, non nisi ducatus & principatus: ceterorum vestituram permisit. Vtut autem eius generis concessio viuo est facta Imperatore; non intelligo tamen, quare Vicariis lege constitutis minor potestas sit tribuenda, inprimis, cum ista iis speciatim & perspicue nunquam sit erepta, nec tanti vnquam habitum, vt, viuis Imperatoribus, procuratoribus Imperii interdiceretur. Quod vt euidentius cernatur ad ordinationem *Regimenti* prouoco, quæ feuda vexilli ita circumscripsit, vt diserte solennium, quæ in Principum inuestituris obseruantur, mentionem iniecerit. Verba sunt: *Wir behalten uns auch beyor die Belehning der erleuchten Lehn und Regalia derienigen/die sie hievor unter dem Fahnen öffentlich mit Solennitäten empfangen haben* . . . *zu verleihen.* At deficiunt exempla Comitum tanto apparatu sub dio inuestitorum. Quamuis enim supra retulimus inuestituram solennem Sabaudia Comitum; notum tamen, Comites Regni Arelatensis principibus semper pares fuisse habitos: quod locus *Ditmari Merseburgensis* p. 407. aperte monstrat: *Wilhelmus Comes, de quo prædixi, miles est regis in nomine, & dominus terræ re, & in his partibus nullus vocatur Comes, nisi is, qui Ducis honorem possidet: & ne illius potestas in hac regione paulo minus minueretur, consilio & actu Imperatorie maiestati, sicut prædixi reluctatur.* Hoc in caussa fuit, quare circa illud exemplum hæsitaremus ipsimet. Vnum fateor dubium subnatum est mihi, cum in *Chronico Alfatice Bernardi Herzogii Hennebergicos Comites solenni cærimonia a 1495.* lege-

legerem inauguratos. At euanuit statim, cum cogitarem, esse hos Comites Principes, qui hodiernum Principum, Marchionum, Ducum more manu regia confirmationem iurium suorum obtinent. Audaciæ vero plena opinatio *Hermis*, *Reinkingii* & *Myleri* est, quando Comites comprehendi sub Principibus statuunt. Quod si enim Principis vocabulum idem sonat ac Magnatis imperii, verum quidem est, Comites eo sensu vocari posse Principes: at tum res in logomachiam incidit. Nos quærimus, an feuda Comitum similia sint feudis Principum, nomine, dignitate, & officiis a Comitibus distinctorum? Cetera argumenta illustrantia, quæ exhibuerunt nuper *Saxonici Doctores*, omitto. Vnde vero factum, ut nullum exemplum post auream bullam vexillo reapse inuestiti Comitum animaduerratur, facile intelligitur. Quis enim omnia excussit tabularia? Quis nescit, exiguo ut plurimum spatio durasse interregna? & fac, non reperiri, quis propterea rem meræ facultatis existimabit ademptam, quis præscriptam? Cui non aduersatur, regalia, quibus etiam Comites ornantur, proficisci debere a Rege. Sunt enim Saxo & Palatinus Reges vicarii, qui vniuersa exercent iura, quæ iis non sunt legibus publicis ac consuetudine interdicta. At ubi est eiusmodi euidentis prohibitio? Addo, non legi vsquam, contraxisse Palatinos Carolo IV. quod fecissent sine dubio, si illorum conuellere iura sustinuisset. Igitur magis est, ut credamus, reliquisse hanc facultatem Imperatorem vicariis, quia altum vbique silentium, nec oppositio vlla, nec lis est coorta, nec disputatio audita. Quam vero ob rem maiorum feudorum vexilliferorum collationem sibi reseruauerint Imperatores multæ secretiores causæ sunt, quas aperuit ex *Boeclero D. Dattius de Pace publica* p. 612. *Reseruata autem, inquit, est Cæsari hæc inuestitura*

Feudorum principalium per Auream Bullam, non ex ratione, quam a præstantia & præeminentia tum erritorio- rum, tum personarum, quæ inuestiuntur, alii desumunt, etiamsi facile concedamus, videri potuisse cum Electorum præiudicio coniunctum, si ipsi a Vicariis, quibus saepe pares vel superiores sunt, inuestituram, præstito fidelitatis homi- nio, acciperent: sed ex ratione quadam politica, quæ ma- gni momenti & consequentia Boeclero in Notitia V. 3. in mo- tis autem MS. hæc subesse videtur, ut nimirum Principes præ- sertim potentiores, vacillante iam tum Germanicorum Cæsa- rum potentia, isto, quod inuestituræ Feudorum regalium connexum est, fidelitatis vinculo sibi quasi solis Imperatores obstringerent, beneficiique accepti debitores haberent. Idem rationem aliam secretiorem & hanc quidem indicat, quod actus hic inuestituræ cum summa submissione coniunctus sit, ut illum proinde hodie per legatos potentiorum Principum plerique expediant, quæ suo loco relinquinus.

§. XXXV.

Ceterum nemo negat, posse Cæsarem, extra impe- rii limitem constitutum permittere Vicariis speciali man- dato, ut suo nomine summos regni procures in possessi- onem iurium suorum mittant. Dependere enim id ab ipsius arbitrio ius Allemannicum F. perspicue prodit: Und wann ein König von Deutschen Landen fährt / so mag er des Reichs Marschall den Gewalt wol geben / daß er den Pan leihe an seiner statt. Das ist der Herzog von Sach- sen. Das soll er thun in Döringen / in Sachsen und in Hessen piß an den Peheim und über all Francken / wer der ist / der sein Unterthan ist. Und geit im der König den Gewalt / daß er dem Pan leihe / so hat der Mareschall Recht über alles Schwaben Lant piß an den Rhein / und durch das Geping piß für Triente ein Meil. 2c. Neque mihi dubium hæret, quin idem liceat intra regni fines præsentī, siiple-

si ipsemet hac defungi operamolit. Supra enim a nobis adlata sunt exempla, vbi inuestitura Comitibus & advocatis per mandatarium est concessa: ecurr igitur non posset eadem facultas Vicariis lege publica constitutis fieri? Sed singulare fateor in Holsatiæ Ducibus occurrit. Hos enim Episcopus Lubecensis summis olim imperii viribus vicaria semper opera donabat, peculiari eam in rem privilegio munitus. Dubitavit equidem Cl. *Itterus, de F. I. p. 231 seq.* annon totus Holsatiæ Comitatus fuerit Episcopi feudum, ab eo solo dependens, non ab Imperatore, aut imperio; dubitavit, variis rationibus commotus, non visis documentis, non animaduersis, quæ hic requiruntur, litteris. Ego id iuris, quidquid est, ab Imperatore singulari gratia profectum vix ambigo, nempe, vt esset comitatus Holsatiæ & Stormariæ feudum Episcopi, atque hic simul territorii iura solenni ritu in Comites possessores conferret. Habeo ad id probandum instrumentum publicum, in quo totus inuestituræ actus describitur & simul litteræ Sigismundi Imperatoris leguntur: quod, cum nondum sit editum, produco, vna cum alia Alberti II. epistola eandem causam illustrante; quo sic Gasparis *Dankwerthi in descriptione Holsatiæ* adlata recensio efficiatur certior. *In nomine Domini Amen. Anno Natiuitatis eiusdem millesimo quadringentesimo tricesimo octauo indictione prima, die vicesima sexta mensis Septembris, hora tertia veri vel quasi pontificatus Sanctissimi in Christo patris & domini nostri Eugenii diuina providentia papæ quarti anno eius octauo Magnus princeps & Dominus Dominus Adolphus Dux Slesuicensis & Holsatiæ, Stormariæ ac in Schowenborg Comes coram reuerendo patre & Dno, Dno Iohanne Schelen Episcopo Lub. & in mei Notarii publici & testium infra scriptorum presentia personaliter constitutus deposito Capucio eundem dominum Episcopum esse dominum feudi*

L 3

comi-

comitatus Holsaciæ recognoscens debita cum reuerencia eidem Dno Episcopo humiliter supplicauit, quatenus ipsum cum comitatu Holsaciæ ac dominio Stormariæ eidem Comitatu annexo & ab ipso comitatu immediate dependente infeudare ac comitatum & dominium huiusmodi sibi conferre & in feudum dare & concedere dignaretur. Præfatus vero dominus Episcopus huiusmodi supplicationibus inclinatus recepto pileo de capite strenui militis Schakonis Ranzowen per traditionem dicti pilei aureo crinali aut serto adornati, in & ad manus eiusdem domini comitis more patriæ factam huiusmodi comitatum Holsaciæ & dominium Stormariæ cum omnibus iuribus & pertinentiis suis eidem Dno Adulpho in re feudi contulit & in feudum dedit & ipsum cum eodem comitatu Holsaciæ & dominio annexo huiusmodi palam & publice ac Solempniter infeudauit. Et mox idem Dominus Dux & Comes tanquam Vasallus ipsius Domini Episcopi consuetum fidelitatis homagium eidem Domino Episcopo velut domino dicti feudi solito more præstitit atque fecit, & debitam fidelitatem homagiale eidem Domino Episcopo ore & manu in vinculo iuramenti seruare promisit. Deinde reuerenter deprecatus est pro imperialibus literis bulla aurea imperiali sigillatis ius infeudacionis antedictæ pro Episcopo Lubicensi in se continentibus, quas ipse dominus Episcopus in suis tenuit manibus, ut huiusmodi literæ in loco tuto ubi priuilegia dicti principis custodiuntur ponerentur, ad usum & utilitatem tam Episcopi Lubic. quam Comitatus Holsatiæ pro tempore existentium Dominus autem Episcopus antedictis huiusmodi præsentibus annuens litteras easdem præcise ut precabatur manualiter tradidit præfato Domino Comiti, his tamen conditionibus, scilicet si idem Dominus Episcopus similes litteras sigillo Maiestatis imperialis sigillatas præfato principi præsentauerit, vel si a domino gloriosissimo rege Romanorum moderno litteras ipsius aureæ bullæ confirmatorias

im-

*impetrauerit & eidem domino Comiti assignauerit, ex tunc idem dominus Comes ad hoc requisitus dictam auream bullam reddere & restituere teneatur, ut apud ecclesiam Lubicensi inter alia ipsius Episcopi Lubicensis priuilegia reponatur, praedictus vero dominus dux & comes huiusmodi admit- tens condiciones eandem auream bullam, ut praefatum, sibi traditam ad se recepit ac ea, quae in eisdem litteris imperia- libus continentur, pollicitus est efficaciter obseruare. Tenor autem earundem litterarum hic est: Sigismundus Dei gra- tia Romanorum Imperator semper Augustus ac Hunga- riae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae Rex honorabilibus nostris & imperii sacri fidelibus dilectis consulatui ciuita- tis nostrae suam gratiam Caesaream & omne bonum. Sincere deuotionis affectus, quem venerabilis Iohannes Epi- scopus Lub. princeps & consiliarius noster deuotus dile- ctus ad nos & imperium ipsum, prout experientia cotti- diana didicimus gessit haecenus atque gerit, promeretur, ut votis suis fauorabiliter annuamus, praesertim illis, quo status ipsius Episcopi & Ecclesiae suae Lub. commoda re- spicere & dampna retractare & impedire dinoscuntur. Cum itaque generosi Comites Holsatiae siue vnus, siue plures existunt, vasalli sint Ecclesiae & Episcopi Lub. pro tempore existentis, prout fide dignorum relatione & ali- as plene didicimus & ad ipsum Episcopum infeudationes domini, ex concessione imperialis celsitudinis pertine- ant, minime decet, quod Comites ipsi aliqua de bonis feu- dalibus per eos haecenus ratione domini & comitatus huiusmodi ulterius aliis in feudum dari & assignari con- fueris possint, siue debeant nobis, siue Episcopo antedi- cto inconsultis alienare quoquomodo. Nos igitur damp- nosis alienationibus huiusmodi obuiare volentes ex certa nostra scientia & motu proprio ac auctoritate imperiali, tenore praesentium prohibemus, ne quis Comes Holsa-
tiae*

tiæ pro tempore existens sine consensu & assensu nostro vel Episcopi Lub. pro tempore existentis quicquam de bonis feudalibus huiusmodi quocunque aut qualitercunque publice vel occulte, directe vel indirecte per se, vel per alium quouis modo alienare præsumat sub poena iuris ordinaria & etiam sub multa ducentarum marcarum auri puri, quas ab eo qui contra fecerit totiens quotiens contra factum fuerit, irremissibiliter volumus exigere & pro medietate imperialis ærarii siue fisci, pro reliqua vero parte Episcopi Lub. pro tempore existentis vsibus applicari. Quocirca discretioni vestræ sub indignatione imperiali grauissima & eadem poena mandamus, quatenus in præmissis & circa ea ac etiam, vt ipsi comites pro tempore ipsum Episcopum Lub. infeudationibus huiusmodi in antea fiendis debite recognoscant, eidem Episcopo Lub. pro tempore, dum ad id requisiti fueritis, etiam cum auxilio brachii secularis efficaciter assistere & pecunias occasione prædictæ poenæ debitas, siue debendas auctoritate imperiali emonere & partem ipsarum ad imperialem fiscum pertinentem ad fiscum ipsum fideliter destinare; alteram vero partem eidem Episcopo Lub. pro tempore realiter assignare curetis præsentium sub nostræ imperialis maiestatis sigillo testimonio litterarum. Datum Basileæ anno domini millesimo quadringentesimo tricesimo quarto die duodecima mensis Aprilis regnorum nostrorum anno Hungariæ quadragesimo octauo, Romanorum vicesimo quarto, Bohemiæ decimo quarto, imperii vero primo. Ad mandatum domini Imperatoris Caspare Sligk milite Cancellario referente. *Hermannus Hecht, Super quibus præfatus dominus Episcopus me notarium publicum infra scriptum requisivit, quatenus sibi super præmissis vnum vel plura publicum seu publica conficerem instrumentum seu instrumenta. Acta sunt hæc anno indictionis*

ne, die, hora & pontificatu, quibus supra in opido Plone dictæ dioec. Lub. ante & circa hospiciū eiusdem domini ducis prope Ecclesiā parochialem situatum, præsētibz ibidem venerabili viro domino Bertoldo Vriburg Cantore Ecclesiæ Lubic. Licentiato in decretis ac Domino Schakone predicto ac famosis armigeris militaribus Iohanne Pogkwisch & Henrico Bockwoldo Laicis Bremensis & Lubic. dioec. testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Ac Ego Iohannes Kogghenstigher clericus Bremensis Dioec. publicus imperiali auctoritate Notarius, quia huiusmodi supplicationibus ac collationi feudi ac infeudacioni ac homagio & promissioni ac literarum cum Bulla aurea sigillatarum traditioni ac earundem receptioni & pollicitationi omnibusque aliis & singulis, dum sic ut præmittitur, fierent & agerentur una cum prænominatis testibus præsens interfui eaque sic fieri vidi & audiui; ideoque hoc præsens publicum instrumentum exinde confeci, subscripsi & publicavi signoque & nomine meis solitis & consuetis signavi. Rogatus & requisitus in fidem & euidens testimonium omnium & singulorum præmissorum.

* *

Albertus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, ac Hungaria Bohem. Dalmat. Croatia &c. Rex & Dux Austriae.

Ad perpetuam rei memoriam exigit specialis deuocionis & sinceritatis affectus, quem venerabilis Iohannes Schele Episcopus Lub. princeps & consiliarius noster deuotus dilectus ad nos & sacrum imperium Romanum in obsequiis multis per plures annos, ut experientia clara didicimus, fideliter gefisse ac solerter & cotidie gerere comprobatur, ut petitiones eius, illas præsertim, per quas commodo & honori suo & suorum successorum Episcoporum Lubic. salubriter consulatur & exaudicionis gratiam fauorabiliter admittamus. Sane

M

nu-

nuper pro parte Episcopi prælibati nobis fuit humiliter supplicatum, ut infeudacionem de Comitatu Holsfacie ac dominio Stormariæ ab eodem Comitatu dependente illustri & dilecto nostro Adolpho Duci Sleswicensi. & comiti Holsfacie per eundem Episcopum pridem factam ac homagii præstationem & promissionem per eundem & comitem cum nonnullis literis imperialibus ad id requisitum præfato Episcopo factas, prout instrumento publico desuper confecto plenius continetur ac instrumentum & contenta in eodem & quacunque exinde secuta approbare, ratificare & confirmare de benignitate nostræ regię Romanæ auctoritatis dignaremur. Nos igitur de huiusmodi supplicationibus inclinati infeudacionem ac homagii præstationem & promissiones huiusmodi ac instrumentum ipsam dictarum imperialium literarum formam in se continens cuius tenorem hic pro inserto habemus & haberi volumus ex certa nostra scientia & auctoritate prædicta tenore præsentium approbamus, ratificamus & perpetuo confirmamus. Supplentes eadem auctoritate omnes & singulos defectus si qui forsitan interuenerint in iisdem præsentium sub nostræ Maiestatis sigilli appensione literarum testimonio. Datum Gorkizæ secunda die Nouembris Anno Dni. M. CCCCXXXVIII. Regnorum nostrorum anno primo. Exinde vero clarum fit, non defuisse Cæsarum supremum in Holsatiam Stormariamque dominium. Dicitur quippe, non posse Comitem alienare quidquam, nisi vel Cæsar, vel Episcopus consentiat: quæ verba alterne posita fatis comprobant, non excludi Imperatoris auctoritatem, sed includi: immo omnia, quæ tenuit fecitque Episcopus, beneficæ Regum voluntati merito accepta ferri. Quid enim volunt sibi repetita verba ex concessione imperialis celsitudinis? & quare, quæso, Comes secum petiisset communicari imperatorias litteras? quare confir masset Albertus? quare poenali mandato minisque re-

pu-

pugnantem Comitem eo compulisset Sigismundus ? At scio , quamobrem Sigismundus Episcopum Ioannem Scheelium, ordine VII. tanta gratia cumulauerit ? Fuit is Cæsari ab epistolis in concilio Basileensi, eoque facile, quod cupiebat, impetrauit. Sunt penes me plura, quæ Lubecenses in hac proposuere synodo. Verumtamen nunc, fateor, aliter est. Fecit enim Carolus V. vt ipse sibi feudum daret Christianus II. Daniæ Rex affinis Imperatoris, quod ante illam ætatem regio nomine permiserat summus Lubecensium pastor. Quod explicate indicat, non nisi ministerium Præsulis in inuestitura, ac regalium concessione interuenisse. Fuscæ rem omnem describit *Ioannes Meursius Lib. III. Historiæ Danicæ p. 79.* Ex quo decipi *Conringium* de finibus Imperii cap. XVI. innotescit, qui contra imperii antiquissimum decus in obsequium Daniæ flexam iudicauit Holsatiam. Non est id factum : quandoquidem, ipso tradente *Cypræo* scriptore Holsatæ, non plus iuris acceperere Daniæ Reges, quam olim habuit Episcopus Vthinensis. Postea vero cum Christiernus, seu Christianus II. regno excidit, istud Daniæ priuilegium euauit prorsus, atque Holsatiæ Duces in præsentī feudale sacramentum Rēgi dicunt. Bina obseruo atque addo : primo, falsum esse *Limnæum Tom. I. addit. ad Lib. V. p. 874.* cum Ditmarsiam quoque ecclesiæ Lubecensis feudum dicit, de qua litteræ Sigismundi & publicum, quod descripsimus, instrumentum silent ; quin scimus, Ditmarsiam demum Friderici III. ætate Holsatiæ Stormariæque adiectam, seu, vt loquitur diploma, a *Leibnitio* aliisque vulgatum, *incorporatam* : deinde, non vexillis fuisse inuestitum Christianum I. Oldenburgicum ab eodem Imperatore, sed expresse conditum, vt inuestitura eodem, quo olim, modo ac ritu, pileo, credo, perageretur. Qua de re cum postmodum imperante Carolo V. contro-

uersia nasceretur, in eum tandem totum negotium peruenit statum, quo nunc conspicitur. Peculiare non minus est, quod refert *Petrus Becklerus* in laudato stemmate Rutheno p. 344. Marchiones Misniæ Ruthenos Comites vicaria olim opera, non suo iure, ciuitatibus, castris, & quæ ab imperio tenent, iuribus vestiuisse. Quod *ἐν παρῳδῳ* ipsius fide duximus monendum.

§. XXXVI.

Extra hunc casum, videlicet deficiente mandato speciali, aut priuilegio Lubecensis Episcopi simili, neque vicarii post mortem imperatoris, neque eo absente, tali potestate fungentes principibus sua permittere possunt. Et si enim sunt, qui de præsumptione libertatis in casu absentiae aliquid inspergunt; non puto tamen, eos habere sat rationis. Debet præsumptio non aduersari obseruantiae imperii & Cæsarum arcanis consiliis. Et repugnat vero, id Vicariis præsumi generatim concessum, quod, ob secretas causas, sibi semper tribuerunt Reges, nec, nisi speciali gratia mandatoque cuiquam permiserunt faciendum. Pragmaticorum, quam crepant, regula, parum probat, nimirum videri relictum, quod non sit ademptum. Diu quippe est, cum consuetudo, tot litteris, diplomatibus, actis exposita ademit. Cui opitulatur, quod in aurea bulla, Rege non viuento, id facultatis illis sit interdictum: eoque minus videatur verisimile, viuo Imperatore competere, quod iis negatur in interregno, vbi soli sunt, & vicarii Imperatores iure habentur. Igitur existimauerim non ausuros Vicarios, licet Imperator non circumscripsisset sigillatim eorum libertatem, impertire Principibus feuda, nec hos recepturos ab illis: quandoquidem in notissimis est, Cæsarum hoc proprium fuisse, & esse etiam nunc, nisi ipsimet viui videntesque istud auctoritatis cum aliis iudicent communicandum.

§. XXXVII.

§. XXXVII.

Vt autem indultum petant, ac moræ spatium, non repugnat. Scimus iussisse Maximilianum I. in *ordinatione Regimenti*, vt hoc fieret. Quo intuitu non negabo, posse Principes termini prorogationem petere, si velint, posse, cum superflua non nocere notum sit: atque eo forte exemplum Moguntini Archiepiscopi a *Buxtorfio* ad *aureæ Bullæ cap. V.* allegatum pertinet. Sed quis coget? quis, si omittant, beneficium perdituros statuet? In ciuilibus defenditur, dilationem videri concessam, quam lex indulget, aut vbi notissimum impedimentum. Et hic quis adeo rigidum & plus quam stoicum induet vultum? Vnde perspicue falsus est *Thulemarius*, qui ad Bauari citationes ac Palatini in tractatu *de Octouiratu cap. XXII. n. 27.* prouocat. Loquuntur illæ de feudis minoribus, quæ conferunt Vicarii, qualia sunt *die Nürnbergsche Rützen-Lehn*/ ad culinam Imperatoris pertinentia, equitum, cetera. Neque mihi dubium hæret, quin hi, vbi intra legitimum tempus cessent petere inuestituram, aut prorogationem termini, feodum amittant, nisi Cæsar perindulgender possessoribus errorem condonet, aut Vicarii ipsimet. Vt autem cum Comitibus ac Baronibus tam agatur seuere, imperii praxis aduersatur: maxime cum doctores excitaerint litem, & inter se sint digladiati, negantes vtplurimum, fas esse Vicariis, inaugurare Comites ac sacramenti formulam præscribere iisdem. Igitur quamdiu res in ambiguo relinquitur, hi semper in bona versantur fide, donec imperii lex determinet, quod hætenus credebatur dubium. Id autem neque hoc forte sæculo continget, neque futuro, id est, nunquam. Nec enim Reipublicæ salus in periculum coniicitur, etiamsi Comites ac Barones, quorum potestas, vt reliquorum statuum, maiores auctus sumsit, ab ipsomet inuestiantur Imperatore:

M 3

inpri-

inprimis, cum quorundam auctorum, vtut faniorum, rationes decidendi tantæ non sint auctoritatis, vt contra torrentem ceterorum cum effectu queant allegari: quamuis dereliquo, quod clare est dispositum, penes vicarios Imperatores maneat iure. Aliud est, quando a Cæsare Doctores moratorias literas a Proceribus imperii vniuersis atque singulis vrgent petendas. Cum enim certam pecuniæ summam pro data dilatione pendant, eoque lucrum *cancellariæ* interueniat, mirum non est, vigilari a Moguntino, vigilari a Cæsare, quippe qui ne exiguum quidem obligationis statibus sine prægnanti causâ remittit. An perdant vero, & amittant beneficia stricto iure, si negligant implorare Cæsarem, altioris indaginis quaestio videtur, quam nunc, methodi legum memores, non excutiemus. Duntaxat moneo, non habere Electores, Principes, aliosque imperii primores satis causæ, quare leges feudales migrare velint receptas, nec stare consuetudine, quæ nunquam exoleuit, nec implere vasallorum officia, cum tamen non pudeat eos, insigniri hoc nomine. Antiquissimæ autem consuetudinis esse, vt, qui intra annum & diem renouationem possessionis non petit, feudum amittat, pueris fere notum est. Conf. *Itterus de Feud. imper. p. 587.*

§. XXXVIII.

Ceterum miror, potuisse homines doctrina ornatos incidere in dubitationem, aut disputare vnquam, an, si Cæsar diem dixerit Principi, vt solenni ritu acciperet feuda, & interea e vita migret, tum Vicarii possint vocato inuestituram tribuere? Perspicuum est, non posse. Quod si enim prohibitum credimus, ne Principes inuestiant Interreges, quomodo igitur nunc facient, quod est prohibitum atque eorum potestati exemptum? At ita sunt Iureconsulti in otio degentes: excogitant exempla, amant

amant exceptiones, & e minutiis sæpe differentias exsculpunt. Igitur, cum vidissent, Palatinis non esse ius inuestiendi Principes, quibus diem dicant ipsimet, statim quæsiuerunt, an possint fortassis inuestire ab Imperatore præmortuo citatos? quasi in citatione lateat arcanum, iisque solum interdictum sit, euocare ad curiam suam vassallos Principes. Sed nemo non intelligit illepidas argutias.

§. XXXIX.

Illud disputabo, commode ne appelletur Ius Cæsaris conferendi feuda vexilli reservatum? Et censeam, si respicias interreges: negem autem, si intuearis status in genere, vti recte arguit illustris *Thomasius* in notis ad *Monzambanum* p. 477. Reservata quippe hoc sensu iura sunt maiestatis Cæsari propria, non communicata cum statibus. At hoc vero competit ei tanquam Domino feudi, qua tali. Et quis dixerit dominos feudi frui reservatis? Hoc vt bene contra *Itterum* aliosque negat *D. Titius*; ita alterum quæsitum, deturne superioritas per inuestituram, a recta status controuersia expositione puto pendere. Neque enim certabit quisquam, primam feudi collationem tribuendam esse Cæsaris beneficio. Hæc non est sine iuribus, nec potestate. Iam renouatur inuestitura, hoc est, semel collata potestas confirmatur; sed confirmatur non pro arbitrio, sed secundum pacta, & capitulationes præscriptas. Nec dubium, antequam etiam solennes capitulationes inualuerint, istud cessasse arbitrium. Promisere Reges ad vnum omnes, quando territoria hereditario iure ac potestate transire coeperunt, se relicturos statibus a maioribus accepta, nisi facto suo excidant iisdem, non seruantes sacramenta, non stantes promissis. Quidquid nunc faciunt, ex pacto faciunt, verbis suo quidem, sed reapse imperii totius nomine. Vnde verum est, per inuestituram dari & confirmari iura imperii, & non dari. Non dantur pro arbitrio;

dan-

dantur vero, seu confirmantur ex pacto, secundum legis præscriptum, interueniente Cæsaris augusto nomine, inter varia antiqui splendoris simulacra. Adeo difficile non est, emergere e difficilibus, extricare spinosissimas controuersias, dummodo explicentur voces, nec ad doctorum obscuras quæstiones respondeatur prius, vsque dum plene planeque intelligamus, quid in quæstione sit, ne cum laruis colluctemur atque umbris, nosque tandem ignorantiae elenchi maculoso nomine pollumur. Nostrum autem non est, fingere mera oblata in Germania feuda. Pertinet hæc opinatio ad cogitata eorum, qui vigilantes intra se aliquid cernunt, quod alii non vident somniantes, & contrariis rerum documentis ante oculos versantibus, persuadere sibi nec possunt, nec volunt. Etenim imperii status a regula haud parum deflectens non vno momento enatus est, vel factus; sed paullatim & per spiramenta temporum in hoc corpus, in hos artus, variis atque infinitis causis intercurrentibus, excreuit.

§. XL.

Hoc prætereundum non est, feuda vexilli Germaniæ quæcunque fuisse olim indiuidua. Id ius comprobant Allemannicum & Saxonicum; comprobant Francorum veterum leges, & quibus hæc nituntur, rationes sat graues. Nam cum sit ad oculum ostensum, vexillum præbere potestatis indicium, atque hæc autem in vnoquoque beneficio collata sit vni, consequi puto, vt etiam talia feuda potestatis ordinarie diuisionis debeant esse expertia. Vt enim habeat vnus & consequantur plures, repugnat sane. Tantum adfirmabo, etiam eos, qui hic aliquid Procerum electioni in prouinciis tribuunt, non plures, sed vnum tantæ dignitati admovere: quamuis ceteroquin cum grano falis illud populi ius in prouinciis
exi-

existimem capiendum. Quamquam enim non facile Reges obtrudebant populo Ducem invito; tamen nec hi obstringebantur creare, aut confirmare, quem nolebant. Perinde fere res atque in Episcoporum electione erat: nominabantur hi a Canonicis; sed Cæsarum erat, eorum electionem approbare, aut repudiare: vtut prouinciæ ius non est adeo liquidum, atque canonicorum in ecclesiis per priuilegia obtentum. Posset enim ostendi forte, Henricum II. id excusationis gratia apud *Ditmarum* videri allegasse, cum Henricus Austrius ambiret Boioariæ Ducis maximum honorem. Saltem inobseruatum nolim, maxime hallucinari, qui ius eligendi populo adsignant, atque interea feuda Ducum hereditaria illa ætate fingunt. Nec credas, cum ad posteros coeperunt transmitti feuda, transiisse promiscue, vti in aliis hereditatibus solet. Datum aliquid est primum genito: cui fors nascendi primas videtur tribuere. Non erat necesse, vt Dominus a pluribus, quam ab vno homagium reciperet, atque ex consequenti pluribus vno inuestituram permitteret. Quod in tantum congruit veritati, vt pro explorato habendum sit, ad vnum solum dignitatem Ducis comitisque esse olim deuolutam. Proniores quippe Reges, hereditario iure semel introducto, erant ad plura beneficia coaceruanda, quam eadem diuidenda per partes; officii ratione imprimis exigente, vt penes vnum esset eius administratio. Quæ obseruatio, vt plenius intelligatur, producam locum disertum Helmoldi Chronic. Slau. *Lib. I. cap. XXII. §. VI.* de binis Bernhardi II. Saxonix Ducis filiis sequentia adnotantis: *Mortuus est Bernhardus, Dux Saxonum, qui res Slauorum & Saxonum quadraginta annis strenue administravit. Cuius hereditatem Ordulphus (seu Otto) & Hermannus filii eius inter se partiti sunt. Et quidem Ordulphus Ducatum suscepit gubernandum, licet fortitudine &*

N

mili-

militia usu longe a felicitate diuerterent. Hic Hermānus vocatur ab Adamo Bremensi Lib. IV. cap. III. Comes. Lambecius in Originib. Hamburgens. Tom. I. p. 19. non sine causā existimat, eum fuisse Comitem Hammaburgensem & Nordalbingiæ, idque e diplomate, vbi littera H. comparet, ac deinde comes de Hammaburg adiicitur, colligit. Ordulpho demum filius Magnus successit, repugnante licet Henrico IV. Ad eum hereditario iure pertinuisse Ducatum Lambertus Schaffnaburgensis scribit: Dux Saxonie nec dum aliquis constitutus fuerat, quia, sicut supra memoratum est, Dux Otto (seu Ordulphus) paullo ante, humanis rebus excefferat & filius eius Magnus, cui Ducatus legitima successione debebatur, adhuc in castello Hartesburg deditus seruabatur. Ex quo coniectura capitur, non firmo prorsus stare talo, quod adfirmat Schilterus Comment. ad. I. F. A. cap. LX. nempe fratrem superstitem nepotes e fratre seniore a successione exclusisse. Minimum in Saxonia heic obseruamus contrarium. Nunquam Hermannus Ordulphi, seu Ottonis filio controuersiam mouit: Schaffnaburgensis non illi, sed huic facultatem ac ius succedendi adsignat. Unde in suspicionem adducor, non id velle Helmoldum, ex æquo Ordulphum & Hermannum fratres bona omnia diuississe: habuerunt, vti notissimum, alodia, seu prædia libera, vnde singulis sua & forte æqualis portio: in feudis autem Hermannō appanagium Comitum elogio credo permissum. Video enim atque e laudato Lambecio deprehendi, Ordulphum etiam in Nordalbingia, eoque Hamburgi primas semper partes obtinuisse, fratre Hermannō magnorum operum adiutore existente. Post hunc Hermannum Godefriedus quidam in Nordalbingia Comes memoratur, quo defuncto ad Schaumburgicos demum sub Lothario imperatore Septentrionalis ille tractus peruenit. Ac ne quis existimet, in Saxonia, solos

los Billingos ad ius primorum natalium respexisse, ecce in Marchia Brandenburgica Otto primum natus Alberto Vrso patri successit. In Boica primum Welfus Welfi filius, post Henricus Niger successit. Welfus erat maior natu, uti disertè tradit *Historia de Guelphis principibus*. In Palatina domo ea ætate aut nulla suboles erat, aut tantum filiæ. In Austria Friderici Ahenobarbi diplomate ætatis prærogatiua est firmata. In Belgio nascendi sorti aliquid tributum plane scimus. Collegit Ioannes Nicolaus Hertius in dissertatione de *specialibus Rom. Germ. imper. Rebus publicis earumque variis nominibus & figuris* p. 108. aliquot exempla: in quibus antiquius sub Richardo Rege attentius circumspiciendum iudico: ubi solenni donatione *Henricus Brabantinus* primum genitus ius succedendi in fratrem suum Ioannem minorem natu, petito noui Regis consensu, traduxit. Est diploma nimis longum, quod alias integre descriptum oculis legentium subicerem lubenter. Sed inuenitur illud apud *Albertum Miræum*, *Erycium Puteanum* in descriptione *prælii Woeringani, Butkenium*. De Burgundiæ moribus, ubi primum natis locus, adeo multa memoriæ sunt prodita, ut merito adferre supersedeamus plura. Solum hoc explicatius trademus, quid factum, ut ab hoc usu resiliirent Germaniæ Proceres, & in partes secarent prouincias, contra primæuum Rei-publicæ institutum? In hoc enim rectè illustris *Ludolphus* in libro luculento de *Iure primogeniture part. gen. §. IX.* rationes subducit, quando antiquis feudorum legibus primæ natiuitatis prærogatiuam iudicat congruere, diuisionem autem repugnare. Quæ hic perdoctus *Hertius dissert.* citat. sect. II. n. 6. nobis obuertit, declinabimus postea. Nec abnuam, a veritate proxime eos abesse, qui Friderici I. Constitutioni feudorum partitionem prohibentis in Germania aliquid auctoritatis largiuntur: etiam Teutones

ad Roncalias sæpe conuocati. At in hoc non satisfacit prorsus aeris iudicii Iureconsultus, cum totius immutationis causam in ius Romanum confert, quod in fora Teutoniæ irrepperit. Erat enim diuisionibus locus, antequam leges ciuiles dominatum arriperent. Mihi Henricus VI. rei nouæ fecisse copiam videtur. Comprobant enim *Innocentii III.* Pontificis Romani litteræ, vt & *Geruasius Tilberienſis* æqualis huic ætati scriptor, fecisse hunc Imperatorem omnia, vt familiæ suæ adfereret ius succedendi hereditarium, ipsum autem promississe vicissim, habituros Germaniæ Principes terras suas liberiori iure, transferendas ad posteros quoscunque, filios filiasque. Unde post Fridericum Barbarossam diuisiones iterum coortæ apud Saxones, Anhaltinos, Bauaros denique ac Brandenburgicos. Quo ignorato mirum non est, inextricabiles inueniri difficultates: imprimis cum Friderici I. apud *Radeuicum* constitutio diuisionibus prorsus aduersetur. His dubiis liberare sese non poterat acutus ceteroquin *Hertius*. Putabat is diuisiones feudorum nunquam non fuisse in usu. At gaudeo illustrem *Leibnitium* in eandem mecum coniecturam venisse, quam tribus tantum verbis in *præfatione* ad primum rerum Brunsvicensium *tomum* indicauit: nos copiosius illustrabimus. Etsi enim Henricus VI. veneno insidiisque Constantiæ vxoris periit, eoque pactum illud hereditarium euauit; tamen Philippus Sueuus tum sibi, tum fociis principibus eius semper pactionis decreta in memoriam reuocauit; quod ex *Vrspergensis* apposite patet. Hic enim male habuisse Philippum adseuerat, Principes Germaniæ *violatis iurandis* de electione noui Regis, ac minuenda Sueuorum potentia consilium iniisse. Quomodo vero iusiurandum dici posset neglectum, nisi ad pactum successionis hæreditariæ dicas respexisse. Verum *Geruasius Tilberienſis* in

Otiis

Otiis Imperialibus cap. XIX. p. 943. adhuc clarius ad Ottonem IV. Welphum: Sane successibus felicitatis tuæ inuidit hostis antiquus & licet conuentione pridem cum Teutoniæ Principibus facta ab Henrico de successione imperii, per sanctissimum Papam Innocentium cassata: tum quia Principibus ius eligendi ademptum per hanc fuit; tum quia permutatio beneficiorum damnosa fieri posset. Facile vero est comprehensu, non potuisse Philippum, cum regni solium conseruare sibi Sueuisque satageret, repugnare arreptæ a Principibus licentiæ. Cumulauit is beneficia beneficiis, & quod imprimendum memoriæ, Brabantinis largissime permisit, vt illorum Principatus ad feminas deficientibus masculis irer. Hoc Stockmannus in libro, quem de Iure deuolutionis conscripsit, adnotauit, hoc ipsum diploma explicate corroborat. Philippo è vita discedente quî, quæso, Otto IV. auderet, commutare, quod erat coeptum? maxime, cum regnum nouum tot circumscriptum legibus acciperet? Fridericus II. autem Henrici VI. filius tantum abest, vt ea in re aliquid conuelleret, vt potius conuiuendo, & nouas largitiones faciendo posteritati suæ viam ad perpetuam successionem pararet. In interregno sicuti omnia in peius ibant, ac principum statuumque commodo in melius; ita fieri non potuit, quin passim apud Germaniæ principes increbesceret consuetudo, vt etiam beneficia diuiderent sua, & pro filiorum numero, sæpe in portiones scinderent, variis succedendi modis excogitatis, de quibus nostrum non est differere pluribus. Quibus bene perpensis perspicuum efficitur, decipi D. Hertium, quando attentioribus oculis diploma Austriacorum apud Cuspinianum iudicat contemplandum, vbi Leopoldus distributione facta, ad morem Principum prouocet. Etsi enim verum est prouocasse, quia ab Henrici VI. ætate inualuit diuidendi

mos; tamen minus recte sumit vir æstumatissimus, inualuisse ab omni tempore; inque eo ius feudale Teutonum Longobardorum moribus contraire. Vapulat fame: nec id litteræ probant Leopoldi, nec locus alter *Adelzreiteri*, quando de partitione terrarum ad Boio-Hollandos pertinentium verba facit: quandoquidem ea ætate consuetudo diuidendi iam fuit introducta, ac principibus ita solennis, vt existimarent, peregrinam ab illis adfectari consuetudinem, qui hæreditatem ex asse sibi conarentur adserere. Vnde nihil noui occurrit, quando Boicæ Principes pari portione hæreditatem Ioannis Boio-Hollandi volebant cernere. Recte illi id iuris apud Germanos adserebant receptum. Solum quæstio superest, quando sit receptum? statimne cum feudorum in Germania ortu, anprocessu temporis, & vt nos credimus, ab Henrici VI. ætate? Consuetudinem sane nemo negat. Etiam Electoratus diuisi, tanta confusione inualescente, vt sæpe nesciretur, qui ius haberent eligendi, qui non? Quæ res Carolum IV. denique permouit vt in bulla aurea vetaret hanc Electoratum in partes sectionem: ne posthac tot litibus aperirentur fenestræ, ac disputatio cum totius regni insigni detrimento surgeret, quis pro genuino Imperatore sit habendus? In ceteris mansit mos, donec nonnulli Principes ipsi agnoscerent, quam sint diuisiones immodicæ rationibus suis contrariæ, atque augendæ potentiæ inimicæ. Cæsares vero propterea diuisiones terrarum non satagebant impedire, quia hac ratione auctoritatem suam stabilitum ibant, poma Eridos inter Proceres sparsis, ac plerisque ad exiguum reductis. His præstructis sine negotio nunc soluitur quæstio, quæ alias magna ingenia exercuit, & in sectas scidit, præsumaturne primogenituræ ius, an indigeat probatione? *Cothmannus, Ludwellus, Ludolphus* alii præsumi statu-

tu-

tuunt: *Hertius* contra. Nos tempora censemus distinguenda. Olim enim nascendi ordo consideratus, nunc mos veterum institutis contrarius. Si quid video, est hic similis atque in notissima iuris ciui^{is}; quæstione disceptatio, præsumaturne permutatio, an emptio venditio, vbi partim res, partim pecunia datur pro re atque merce? Nonnulli permutationem adesse suspicantur, quia hæc antiquior sit emptione, antiquior numo, qui necessario in emptione ac venditione desideratur. At vero, quemadmodum hic non quæritur, quid sit antiquius, sed quid nunc præsumatur; ita cum de ætatis prærogatiua sermo est, non disputatur, quid obtinuerit olim, sed quid nunc, vbi aliud in mores irrupit, sit credendum? Igitur in dubio cum *Hertio* facerem; sed longe alia causa & ratione subnixus. Putat enim is, diuisionem feudorum legibus beneficiorum ab omni æuo congruere: nos cum *Ludolpho* contrarium sustinemus, sed in hoc iterum, pace excellentissimi Viri, dissentimus, quando non iuris Romani receptioni soli euenientem mutationem adscribimus. Dico soli, ne quis existimet, sperni a nobis penitus adlatam causam, vtut nostræ difforem. Fecisse enim ius Romanum largior, vt magis ac magis diuidendi consuetudo eo firmaretur obtentu, quasi iniquum sit, primum genitum præcipere terras omnes, atque ab hæreditate excludere natu minores: immo conuenire potius rationi rectæ, vt in plures spargantur opes, & maiorum titulis præfulgeant omnes: inprimis cum variis beneficiis, prædiis, terris res suas locupletassent parentes, ac matrum accessissent vota filiis natu sequioribus prouincias, principatus, imperia destinantium.

§. XLI.

Vtut autem primum genitis olim ius succedendi in feudis vexilli tributum; non est tamen id, nisi rarissime
ex-

extensum ad feminas. Beneficia enim imperandi & militiæ causa donabantur: officia autem virilia sunt: bellum mares gerunt. Ergo *masculinitas*, vt ita loquar ab antiquo prævaluit semper. Non est necesse, vt probemus late. Fecit id *Ioannes Iacobus Chiffletius in Lotharingia masculina*, quem exscribunt fere omnes: quamvis reticeant nomen, & alienis plumis, quam suis superbire malint. Et fuit autem hoc olim adsertum verum, non tantum in feudis Germaniæ magnæ, verum etiam Transrhenanæ. *Quotiescunque igitur feudum aliquod imperiale a femina legitur possessum, illico intelligendum, est id factum ex speciali Caesaris gratia & præter ius commune imperii, sunt laudatissimi Chiffletii verba.* At cum vero eiusmodi gratia, vel vsus comparet, perperam quoque disputatur & argumentis e pera scholastica depromatis adfirmatur, feminas ad obediendum esse damnatas: peccare easdem contra præceptum quartum, si imperium sumant, impingere non minus in decori regulas, si in regno, atque in ecclesia loquantur: similitudinem maris & feminae in humanitate consistere, non in principatu. Nihil mirum esse, si male gubernet; siquidem non sit condita ad orbis dominium. Heliogabalum senatum feminarum instituere voluisse; sed illud non durasse institutum; Heliogabalum autem stolidi nomen tulisse in vrbe, ferre apud posteros. Neronem noluisse, vt Agrippina mater secum audiret legatos: distulisse audirionem in alium diem, atque obuiam iuisse propterea matri: hincque exclamare *Tacitum Annal. Lib. XIII. cap. V. Ita specie pietatis obuiam itum dedecori!* Talia, quando lego, fastidio obruor; incipit nauseare stomachus, irascor, & rursus tamen rideo. Adeo sunt misera doctorum quorundam ratiocinia: adeo fumis opplerum synciput, vt iurares non homines, non doctores, sed picas, graculos, cor-
uos

uos. Non est differendum, sitne masculus interdum prudentior? Habemus mares stultos, habemus feminas stolidas: at plures tamen in veterum annalibus Reges ac principes deprehenduntur inepti, atque reginæ, principes, comites dominæque feminæ. In Gallia statim post Hugonem Capetum beneficia ad feminas transmissa, regni licet malo; cum ad externos ea ratione sint deuolutæ prouinciæ sat magnæ, ad Reges potentes, obsequium excutientes, bella cientes. Vnde demum prohibitio, ne qua femina sine consensu Regis nuberet peregrino: quam Ludouico IX. tribuunt scriptores Gallici. Successionem autem nemo denegauit sequioris sexus hominibus. Inualuit mos in Burgundia, in Aquitania, Britannia, Neustria, seu Normannia, quid? quod Italia. Inuenimus in hac Beatricem, Mathildem lege salica viuentes: vt successiones in Neapolitano Siciliaeque regno silentio inuoluam. Etiam Beatrix apud *Lambertum Schaffnaburgensem* matrimonia iure gentium libera pronuntiauit, cum fulminaret Henricus III. consanguineus initumque cum Godefrido Lotharingiæ Duce matrimonium satageret impedire. Itum deinde in similes mores in Belgica, Hollandia, Seelandia, Frisia, Brabantia, Gelria, Limburgensi, Lucenburgensi, aliisque terris. Ipse Fridericus Barbarossa Austriis priuilegium dedit: Henricus VI. in vniuersum stabilire feminarum, deficientibus masculis, successionem cogitauit. Philippus etiam Sueuus Brabantinis aliquid libertatis, de qua supra, indulgit. Bataui ad consuetudinem prouocarunt, cum Ada ad Hannonios Comitatum transferret. Hoc cum se ignorare simularet Albertus I. Austriacus, & in Belgium descenderet, *uocibus adulantium persuasus*, armis coactus est recedere, narrante rem omnem Alberto Argentinensi. Wilhelmo IV. vero mortuo Margaretha

Comitis soror maior natu ad Bauaros hæreditarias terras traduxit: de quo *Henricus Rebdorfiensis Monachus ad a. 1347.* In cuius locum successit prædicti soror tanquam proximior & Senior inter sorores, videlicet Reginam Angliæ & Comitissam vel Marchionissam Iuliacensem, iuniores, quam ea, nullum vero fratrem, propter quod ex consuetudine patriæ terram Hollandiæ & terras alias, sicut frater obtinuit. Obserua Lector, hic natalium prærogatiuæ mentionem fieri, similiter atque apud Ottonem Frisingensem ac Guntherum de successione in Burgundia, item in Comitatu Prouinciæ apud Matthæum Parisensem, qui locus est sane memorabilis: Circa illa tempora, inquit ad a. cccccxlv. Comes Prouinciæ Reimundus ille illustris & celeberrimus: qui rota fortunali mirabiliter circumvolutus, stuporem vniuerso mundo de progenie sua formosa, & excellenti sexus fæminini inauditum omnibus sæculis dereliquit; naturæ debita concessit ac persoluit. Qui in extremis verbis iuniori filie suæ comitatum suum prouinciæ pro testamento dereliquit. Quod cum Rex Francorum cognouit, misit quingentos milites electos, armis & omnibus necessariis communitos ad accipiendum seisinam prædicti Comitatus Prouinciæ, ratione primogenitiæ filie Comitis Prouinciæ iam iam defuncti, quam sibi matrimonio copulauerat, ut prædictum est: casum reputans, & inane, & quasi iniuriosum illud dictum prædicti comitis Reymundi testamentum. Id largior, contradixisse sæpe Cæsares feminarum successioni pro renata, pro odio in hos, pro amore in illos. Notum est, quid moliti sint Fridericus III & Maximilianus I. Egmondanis in Gelriam jus dubium facientibus: vtut Adolphus Nassovius Rex a. clb cxcv. Rainaldo Comiti Gelriæ concessit, casu quo sine prole mascula ab hac luce migraret, ut filiarum ejus major natu succederet in Comitatu, & in aliis feudis ab imperio dependentibus. Eiusdem rei antehac Sigismundum

dum periculum fecisse e litteris ab *Isaaco Pontano in Hist. Geln.* p. 425. adlatis discitur. Hic enim obliqua sæpe ausus est vertere in plana, antiquumque imperii statum inani consilio præ oculis aliquando habuit: verum cum & Philippo Bono Burgundiæ Duci controversiam moveret, ne Hollandiæ feudum ob ius matris Margarethæ ad se traheret; audiuit ab eo fecialis, quæ non sperabat, fuisse rem memorante Pio II. in Commentariis: *Inde, inquit, more gentis, Eraldum, quem fecialem possumus appellare, ad Philippum misit, qui Brabantiam, Hollandiam, Zelandiamque ab eo repeteret, neganti bellum indiceret. In litteris, quas scripsit, Imperatorum se Romanorum Germanorum, Hunnorum, Bohemorum, & aliarum multarum gentium Regem ac Dominum appellavit, & magnifica facta maiorum inseruit. Philippus in aula splendide ornata, aurea innixus sella, multis proceribus circumfusus audito nuntio ita respondit: Redi ad Cæsarem, atque hæc renuntiato, bellum mihi esse cum Franco rege, cuius Grancense oppidum obsideo, hostis meus sibi amicus est: ferat opem obsessis, non longum est iter, ibi pugnandi copiam facio. Sin hoc recusat, dicito: instare mihi duellum cum Carolo: ad sexagesimam diem singulare certamen, nisi fallit me hostis, inibimus: illo peracto, diem statuatur Sigismundus, signa quocunque in loco voluerit pugnaturus conferam: bellum offert, bellum accipio. Non sum ego Imperator, neque mundi dominus: verum magni Caroli sanguis, quem verba terrere non possunt. Atque his dictis auream vestem exuens Heraldus dedit. Deinde cum neque Francus subueniret obsessis, aut singularem ingredi pugnam auderet, neque Sigismundus præter querelas, & ampullosa verba quidquam attentaret, Grancenses in deditionem accepit, transfugas coniecit in vincula, milites alios nudo pede ignominie causa ad Carolum & Sigismundum reuerti iussit, atque in signum*

recusati duelli trophæum erexit. Quod si dicas, non videri decens, nec dignum imperii maiestate, nec conueniens antiquis regnandi rationibus, vt feminæ obtimeant principatus, prouincias, pagos, integrosque tractus, vt sedeant in tribunali, vt ius dicant, facile repono: definiendum esse primo, quid sit decens, ac deîm, vtrum illa decencia, ordo, venustas sit plane immutabilis? Quis enim inuenustam ea propter appellabit Galliam, quod ab imperiis & feudis non arceat feminas? Quis Burgundiam ac Belgicam, vbi pulcriori sexui obueniunt terræ? Primum falsum eorum, qui contraeunt, in eo latet, quod, nescio quem, succedendi in feudis modum sibi fingant rationi rectæ conuenientem, a quo nec fas sit recedere: cum tamen mos trium ille litterarum tyrannus atque arbitrium contrahentium, aut iubentium omne hic punctum ferant. *Mos est in Burgundia*, inquit *Frisingensis*. Cui non refragatur, primum morem feudorum fuisse militarem, ac muneribus regni publicis destinatum. Est. Nunc cum non amplius compareant vasalli ipsimet, & præsentés stringant gladium, sed domi sæpe sedeant immoti, ac diuitias suas deglutiant ingloriosi, parum sane refert, virine teneant regantque prouincias, an feminæ? Sophia atque Amalia Hassis, Ioanna Brabantinis tam præfuerunt feliciter, quam viri principes longe clarissimi suis. Sec fac tantisper, eas nonnunquam illo vigore animi destitui. Destituuntur etiam mares haud raro. Adsunt consiliarii, peragunt hi, quod sui est officii: quid, quid sit, earum auspiciis sit. Prima autem destinatio nihil ad rem facit. Erant olim feuda ambulatoria, idque primo beneficiorum finis conueniens, cum spectaretur virtus, atque industria personæ, quæ ad heredes, vti sexus, vix transit. Et quis tamen contra hanc successionem feudalem tam intonuit alte? quis ad pristinum statum redigen-

digenda censet vniuersa? Quis nunc amplius ius dicit? Et finge, dicendum esse per se & conuocandos status. Potest id quoque præstare femina vassalla. Inuenitur in casibus Monasterii S. Galli Cap. X. apud *Goldastum* Hadwida Burchardi II. Sueuiæ Ducis vxor vidua *imperi* vicaria consilia agitasse cum primoribus *Allemanne*. Inuenio etiam, in *historia Delphinatus Valbonnensi*, Beatricem Guidonis Andreæ relictam a. c. cccc xxxvii. sedentem in tribunali. Insuper est, feminam non excludi a regno, & excludendam tamen necessario a feudo, quæ mariti opera, quæ consiliariorum atque aliorum studio effectui dare potest singula, ad quæ creditur obligata. Nec est, quod angaris animi ac crucieris immodice, quomodo terra marique præpotens mulier possit inuestiri? Inuestire significat in possessionem mittere, aut in possessione confirmare. An igitur femina potest esse in possessione? an potest in eam introduci, in illa stabiliri? Quod si de symbolo quæras, elige quod placet, elige quoque vexillum. Non est visum adeo absonum Britannis, ut Marlborugensis Ducis, magni animi herois, filia in memoriam victoriæ Hochstädtensis offerrent Regi II. Idus Sextileis vexillum album tribus liliis aureis ornatum. Elige etiam gladium, sceptrum: osculentur istud feminae, basient; basient inspectante populo, proceribus regni præsentibus, si necessitas comparendi non sit remissa. Ipsæ Abbatissæ in publicis imperii conuentibus suffragium olim ferebant, ac ferunt etiam nunc: bacillum, aut sceptrum Regis manu accipiebant. At nunc, quid disputamus incassum? aut verba in mane effundimus? Nemo non per procuratorem in possessionem beneficiorum suorum mittitur, aut in ea firmatur. Sæpe seruitia remittuntur, aut aliorum interuentu exhibentur. Sed prospicio, quid intra præcordia cogites. Præsumitur, tamen, inquis, feuda non ire ad feminas, cum

initio sint destinata viris. At ego vero apage, respondeo, hanc præsumptionem nimis generalem. Non est verum, præsumi id semper. Potius videndum est, de qua provincia, de quo regno sermo sit. In Burgundia, in Belgio feudorum præsumuntur feminei sexus homines capaces. Cur? quia mos notissimus est. Etiam in Gallia præsumtio tua pro solis masculis exhibilabitur. In Alemannia autem & Saxonia verum dices. Feuda ibi vt plurimum ad masculos transferuntur. Pauca in contrarium exempla occurrunt, &, si occurrant, intelligitur ab omnibus, quæ euenerit, quæ factum. Qui, quod nescitur, vrget, probet, qui factum in iudicium deducit, ostendat. Vt autem in Belgio, in Burgundia ad veterum monumenta confugas, aut nostros mores in exemplum proponas, tam est inficetum, quam si quis Iustiniani tempore ad Aborigines prouocasset, ad Olscos, Volscos, ad antiquas fabulas; aut ut clarius cognoscas, perinde mihi agere videris, ac si de moribus Halensium hodiernis differas, ad Hermunduros, Thuringos, veteres Saxones, Francos, Venedos adscendas atque ex antiquissima pharetra præsumptiones excutias, atque a me probationes exigas luculentas, nos non amplius viuere gentium illarum moribus. Est profecto exploratum omnibus, mutari tempora, ac nos in illis quoque aliam faciem induere, mores alios, aliam vitam infinitis causis interuenientibus. Plura non adfero: nec adiicio aliorum auctorum testimonia. Possem nominare veritatis consortes nonnullos: sed res est clara. Sapienti sat.

§. XLII.

Age: potius, ad similem fere controuersiam pedem moueamus, doctorum nugis haud parum obscuratam. Sæpe enim quaeritur, vtrum præsumatur territorium allodiale, an feudale? Nos proposito conuenientius

tius nostro ita statum quæstionis formabimus, an terra, cui adhæret munus regni, iudiciorum potestas, cui annexuntur maiestatis iura in imperio Germanico, feudum vexilli potius, quam allodium videatur? Et hic autem, si doctores consulamus, in sylvam prospicimus variis obseptam sentibus. Vnus adfirmat, alter negat, tertius mediam sententiam amplectitur, globo rationum, sæpe ineptissimarum, suffulti ac confisi. Igitur nullo eorum nominato, nec cuiusquam argumentis expensis rem ipsam considerabimus; visuri deinceps, quid in transuersum egerit homines haud raro studiosissimos. Et primum mihi postulo permitti, iura imperii non posse aliunde permanare, atque ab imperio. Imperium in Germania habuit Rex. Nam etsi quidam ad *Taciti* æuum adscendunt, & Arminios, Sigimeros, Malouendos, ut quorum terræ ab omni nexu liberæ fuerint, loquuntur; in hac tamen scena eos non existimo audiendos. Nos de regno Francorum, seu Germaniæ loquimur, ubi tot nationes ac pagi ad vnam rempublicam traducti Rege sub vno cœperunt viuere. Præcipue autem ad Caroli M. ætatem iudicamus respiciendum, qui in omnibus Germaniæ prouinciis Marchiones ac Comites constituit, ut ius dicerent in *mallis* publicis, & prouincias defenderent ab hostium externorum iniuriis. Id *Eginhardus*, id scriptores æquales omnes memoriæ produnt, & inprimis Monachus Sangallensis *cap. XIV.* cuius verba semper mihi notatu visa sunt digna: *Proidentissimus*, inquit, *Carolus nulli Comitum, nisi qui in confinio vel termino barbarorum constituti erant, plus quam vnum aliquando Comitatum concessit. Nulli Episcoporum abbatiam vel Ecclesias, ad ius regni pertinentes, nisi ex certissimis causis vnquam permisit; cumque a consiliariis suis, siue a familiaribus interrogaretur, cur ita faceret respondit: cum illo fisco vel curte illa in abbatia*

tiola

tiola vel ecclesia tam bonum vel meliorem vasallum, quam ille comes est, vel Episcopus, fidelem mihi acquiro, vel facio. Et si autem probe scio, non durasse Caroli posteros, sed extinctis iis resolutam ciuitatis compagem in varias partes dilapsam; tamen nostrum durauit imperium, stetit regnum, stetit sub Arnulpho filio Carolomanni naturali, stetit sub Conrado & Henrico Aucupe. Et finge contra veterum annales, contra antiquissima testimonia ac rationes denique euidentissimas, sub Conrado & Henrico iniquissimam litem a parte Regum excitatam; finge, in libertatem adsertos populos omnes, vtut elegerunt Regem, nec vlla ratione ipsius potestatem circumscripserunt, quid nunc fiet de Ottonibus? Fac & finge amplius, eos in tyrannidem prolapsos, de illorum impotenti imperio cælum terramque querimoniis reple, adde exclamationum insignem cumulum, interrogationum magnam molem adice, per seriem Imperatorum omnium lugubres sonos repete, forte id tibi proderit nequicquam. Ita est, ita fuit: lex licet dura, ita tamen scripta. Hanc subiere omnes, volentes, inuiti, videntes, scientes, viui. Quidquid potestatis acceperunt, quidquid eminentioris iuris ratione terrarum, in eos collatum est, collatum est a Rege, vtpote nobilitatis ac potestatis summæ principio ac capite. Et hic vero conferre vix potuit commode, nisi maneret nexus, aut plures surgere is vellet ciuitates, plures Respublicas, imperia plura nullo sibi vinculo obstricta. Est hæc illustris *Cocceii* ratio admodum stringens adlata in *Iurisprudentia publica*, repetita in peculiari *dissertatione de præsumptione qualitatis feudalis*. Id nemo in dubium vocat, inueniri in Germania allodia permulta. Sunt, qui catalogos edidere sat grandes: possunt illi variis augeri exemplis, possunt quoque emendari, sed nos impræsentiarum adiucimus nil quidquam.

Res

Res nota est in vulgus: ac, qui diffiteatur, est forte nullus, aut si sit, credo, illum eo prolapsurum audaciæ, vt noctuas fuisse Athenis sit negaturus, atque in Tiberi pisces. Hoc disceptatur, an territorium cum superioritate præsumatur allodiale, an officium allodiale? At hic rogo te, ne mihi oggannias promiscue, rem naturaliter præsumi liberam, homines & ciues ordinarie non possidere feuda, sed allodia. Loquimur iam de muneribus ac territoriis regni, de iuribus imperii summi, non de stillicidiis, vel pecoris ad aquam appulsu. Ea vero ad regnum ordinarie pertinent, ad Regem, qui regno præest, & totum populum ciuitatemque legibus congruenter gubernat. Ergo hoc casu regula tua locum fortietur nullum: vtut *Reinkingius* & doctorum vecors turba eam ingeminant, & priuata publicis, hæc istis indignissima confusione miscent. Causam erroris doctissimus *Cocceius* detexit in *dissertatione* a nobis laudata *cap. X. tit. III. n. 15. seq.* Id permittam, allodia regni maiora possidentes dignationem Principum habuisse, ac Comitibus gressos æquales. Est nomen principis nomen ordinis. De munere sermo est, quod comitantur potestatis tituli, ac partes. Hæ partes vnde? A Rege? audio. ἐμμέσως? largior interdum. ἀμέσως? consentio. Sine vinculo? intercedo. Liberrime? obloquor. Quis enim non obloquatur, munera non munera, officia non officia, comitatus non comitatus adseuerantibus? sed dantur tamen, inquis, Comitatus allodiales, quos possessores nemini ferunt acceptos, sed tenent liberrime, sed fruuntur sine onere soluti. Bene, aio, si teneant ita. At semper recurret quæstio, an ita habeant potestatem & iura? Mindelheimense castrum, & quod ad illud pertinet, terræ spatium, quod latine appellamus tractum, in patrimonio fuit, regalia a Rege; & ita in bonis ceteris, quæ co-

P

piose

pioſe ad hanc claſſem referuntur : nec eſt forte Principum, aut Comitum quiſquam, qui talia a maioribus non fit naſtus prædia, caſtra, terras aut comparauerit ipſe. De diſtrictu, vt loquebantur medii æui ſcriptores, dubium ſemper remanet maximum. Ipſe Fridericus Barbaroſſa hunc ſollicite ab allodiis apud *Radeuicum lib. II. cap. VII.* ſeparat : *Qui allodium ſuum vendiderit, diſtrictum & iuriſdictionem Imperatoris vendere non præſumat, & ſi fecerit, non valeat.* Non eſt neceſſe, vt exponatur, quid ſonet *diſtrictus*, cum vox iuriſdictionis ſatis arguat : quæ ſi non adeſſet, locum e diplomate Ottonis II. producerem, vbi circuitione eleganti id nominis deſcribitur. Ex eo igitur factum, vt publicis litteris dicatur aliquando de allodio fieri hominum ; videlicet ratione *diſtrictus*, ſeu ſummi, quod exercetur, iuris. Scio hæc nonnullis aliter intelligi, ſed ſat etiam cognoſco, eos a veritate mille, & quod excedit, paſſibus abeſſe. Quod diſſentientes maxime torquet, illud eſt, nullam in aliquibus terris cerni inueſtituram, nullam ex conſequenti feudi recognitionem, nullam terræ, vtpote quæ eſt allodialis, nullam iurium, quia nulli actus obſeruantur inueſtiturarum ſolennes. Et fateor, adferri comitatuum exempla, vbi nulla inueſtitura neceſſaria, ac iura imperii adſunt vniuerſa, quæ alias habent vaſalli ſuperioritate pollentes. Sed non erit non fatendum viciffim, raro eius generis occurrere terras, adeoque præſumptioni in ceteris fenestram aperiri nullam : deinde dubium manere, an, quæ dicuntur ab auctoribus, ſint veritati conformia, & an, ſi deficiat inueſtitura, ſtatim oriatur allodium mere tale ? Saltem *Itterus* de Sainenſibus terris plus nihil potuit adfirmare, quam ſe a viro fide digno accepiſſe, eos iuribus imperii ſuo vti arbitrato, nec ab Imperatore & ab imperio recognoſcere. Ego vero ex actis deprehendi, Saynenſem comitatum, qua comitatum, eſſe vtique feudum : vtut acceſſerunt
terræ

terræ allodiales nobiles permultæ. Inde vero nequaquam consequitur, ut iura maiestatis, quæ exercent in illis, nulli subiaceant nexui. Scimus, per auersionem sæpe regalia in prædiis ac terris omnibus permitti: et si sigillatim non nominantur. Ita quæcunque habent Wurtembergici, Holfatiæ Duces, Orientalis Frisiæ Principes, Palatini, in vnum nouimus compacta corpus: quamuis nemo inficias eat ceteroquin, multa tali corpori inesse allodia, hoc est, terras salicas Baronibus, equitibus olim proprias: quod nuper Aurelianensis Princeps multis verbis magnoque conatu ad liquidum perduxit, Palatinis ipsis quadantenus non refragantibus. Ex quo merito inferitur, territoria feudalialia vel ad se trahere sæpe allodia, vel hæc a regalibus manere quandoque distincta, vel, quod nuper placuit Viro illustri, regalibus, nisi perspicue appareat contrarium, inumbrari allodia, aut saltem cum istis arctissime coniungi. Quod autem inuestitura nonnunquam deficiat, quæ character videtur qualitatis feudalialis, nil probat aliud, quam necessitatem accipiendi inuestituram solenniter esse & dici sublatam. At tum disputabitur, an talis libertas contra imperium possit præscribi, vel, si præscribatur, an definat res esse feudalialis. Postremum, ne quem in admirationem rapiat, aut nimis appareat παράδοξον, declarabo statim atque distinctius proponam. Neque vero quemquam censeo dubitaturum, præscriptionem tacitam duntaxat iuris translationem arguere. Quamobrem hoc casu is, qui antehac solenniter est inuestitus, & longissimo tempore amplius inuestituram non renouauit, fortassis tacite iudicabitur inuestitus, hoc est, talem censebitur libertatem præscripsisse, ut non sit necesse repetere ac renouare singulis actibus, quæ olim desiderabatur, inuestituram. Concedam etiam, liberari talem vasallum a seruitiis feudalibus

aliisque operis præstandis, liberari item fidelitate speciali: vt vero plane liber fiat, nec amplius dependeat a Rege & imperio, repugnat: cum maneat imperii membrum, nec peculiarem constituat Rempublicam. Ostendam id Brabantiae Ducatus exemplo. Hic sine dubio fuit feudum imperii: loquuntur hoc litteræ, testantur actus inuestituræ, ac nemo est, qui obloquatur. Iam quare, an, si patiatur Germania, Brabantia sit allodium? Diu est, cum inuestitura expressa cessat. Qui negat allodii qualitatem nobiscum consentit: qui affirmat, vrgeatur ulterius, an illa dependeat ab imperatore & imperio? Si fateatur, habemus iterum, quod animo intendimus. Si contradicat, habebimus peculiarem Rempublicam, de qua nunc frustra disceptatur, sitne imperii feudum, an allodium? Itaque, qui cum omni suprematu præscribi posse ducatum, aut comitatum tuentur, bene caueant oportet, ne distinguenda misceant. Equidem non detrectabo, posse quem ab imperii corpore separari, atque in libertatem sese adferere: negabo autem constantissime, membrum imperii reddi non dependens: etsi expresse non amplius in possessione illius potestatis solenni ritu confirmetur. Vnde cum grano salis legendi sunt, qui præscribi posse potentatum defendunt. Fac enim tantisper, valere præscriptionem; tamen, vt dixi, nihil censeri potest præscriptum, quam libertas ab obligatione accipiendi inuestituram solenniter: siquidem tota terra non credatur mutata in rempublicam nemini vlla ratione subiectam. Non recordor cuiquam hanc coniecturam in mentem venisse, sed est tamen illa rationi & iuris feudalisi Germanici principiis quadantenus conformis; eoque non negligenda prorsus, nisi quidem repugnantia loqui malimus, quam ad hanc descendere distinctionem inuestituram inter expressam & tacitam. Generalia autem ita con-

connecterem: Inuestitura est vel expressa, vel tacita. Expressa vel realis, vel verbalis, vel symbolica. Tacita, quæ ex patientia colligitur, & vbi nec realis inductio, nec verba, nec symbola interueniunt. Quod si dicas, potius hic nullam offendi inuestituram, non clarissimam, seu expressam, quod fatemur, non etiam tacitam, quia factum deficit, ex quo coniiciendo colligatur; tum regererem, non factum hic æquiparari facto, vti in aliis exemplis. Patitur Rex, vt teneat possessor principatum, aut comitatum. & iura imperii comparate summa: & hic vero se imperii membrum profitetur, nec rationes sibi suas habere seorsum satagit. Romano more loquentes curamus scilicet, vt qui symbolicam traditionem referunt ad fictam. Sat est, clarissime apparere, quid fiat eueniatque. Ceterum monendus mihi est Lector, ne statim eiusmodi libertatem credat præscriptam, vbi inuestituræ petitionem omittunt ducatum ac comitatum possesores. Notum est, quid senserint status imperii, quando Maximilianum I. Philippum Mariæ Burgundicæ filium, Carolum V. Philippum II. sæpe sæpius compellarunt, vt officii sui memores terrarum Belgicarum intuitu sese vassallos imperii profiterentur. At qui vero libertatem ab hac obligatione omnimodam adepti sunt, aut sese adeptos crediderunt, ii, fateor, aliquando titulo *feudorum solis* nouo sunt delectati. Nam cum amplius ab Imperatore se non inuestiri scirent, & tamen territoria sua sita in imperii finibus ac modo succedendi in feudis recepto transferri cognoscerent, nouum excogitarunt commentum, nec ab homine, aut Rege, sed sole se tenere adfirmarunt. Vnde recte, meo iudicio, solis feuda non mera esse allodia monuit illustris *Cocceius*: quamuis ad ea proxime accedant; vnde facilis ad confusionem descensus, facilis ad errorem prolapsio. Quæ cum ita sint, merito repetimus,

mus, rarissime tale quid contingere. Quæ autem rarissime fiunt, nonnisi ab ineptissimis præsumuntur semper, aut saltem vtplurimum. Vnum, quod ambigua reddere dicta possit, illud est: inuito non obtrudi beneficium, & hoc nos facere, quando de inuestitura tacita tot verbis loquimur, quam libertatem adfectantes respuunt, nec Cæsaris beneficium aut expressum aut tacitum agnoscant. Sed nos vero cautius loqui, quam hos arbitramur. Nam si nihil cum imperio Germaniæ commercii volunt habere, desistemus quoque quærere, num illorum terræ allodia sint, aut feuda, ac disputabimus duntaxat, quo iure abalienari ab imperii Germanici corpore potuerint. At cum posterius non abnuant, sed iungi Germanis cupiant, vinculum, quæso, indicent aliud, & victas nos daturos manus pollicemur. Quod quamdiu non præstant, ænigmata pronuntiabunt, quæ nec nos intelligimus, nec ipsi forte intelligent vnquam.

§. XLIII.

Enim vero in hoc argumentantur rectius, feuda vexilli continere dignitatem regalem. At num, præter vexilliferos, nemo illa dignitate fulgeat, disceptari video. Existimat *D. Hertius dissertat. de superioritate territoriali §. 88.* cum loquendi modum e Longobardia in Germaniam penetrasse, nec nostris conuenire rebus, doctoresque non nisi peregrina iactantes hanc formulam in loculos retulisse suos. Eadem post *Hertium* repetit *Itterus* de *F. I. p. 98. seq.* multisque verbis eandem impugnât doctrinam. Et non autem nego, habere illorum argumenta aliquid speciosi; cum præter Duces, Marchiones Comites in Italia nemo fuerit a Rege inuestitus, adeoque auctoritate & potestate regia cumulatus. Sed conciliari facile dissentientibus poterit *Hertius*, & in concordiam redigi cum ceteris *Itterus*. Est enim indubitatum

tum prorsus, nec olim in Germania, præter Principes ac Comites, bannoque pollentes regali in possessionem iuris sane eminentis a Rege fuisse traductos. Quod nunc ciuitatibus imperialibus non amplius per comites, scultetos, burggrauios ius dicatur, quod etiam nobiles imperii tali potestate ornentur, aliunde est, & primis imperii rationibus difforme. Vnde vasallis solum maioribus potestate & regio imperio præditis regalem putem dignitatem antiquitus tributam. Ac nescio, annon eo pertineat, quod in I. F. Saxonico legitur art. XXI. *Es erhöhet nichts des Mannes Schild / noch seinen Adel / dann all ein Fahnen-Lehn / ob ihn das gelichen wird.* Nam etsi aliqui mordicus defendunt, non adhærere dignitatem largitioni ducatus, marchionatus, comitatus; sed nobilitatis altioris *δύναμις* peculiari Regis indulgentiæ merito adtribui; non inuenietur tamen in veterum forte annalibus exemplum, vbi muneri regali sit detractus eius generis titulus. Immo obseruatur potius, eos, qui semel tali officio ac terris eidem cohærentibus sunt ditati, seruasse elogium: quamlibet amiserint feuda. Saltem id exemplis Limburgensis ac Zæringensis Ducum probatur, quæ alio loco adduximus. Nec dixeris, inde magis elucere, eos ratione personæ suæ ad id fastigii euectos. Est enim hoc vtique verum; quia, dum acceperunt feudum vexilli, etiam maiorem dignitatis gradum sunt adepti: litteras autem in hanc rem peculiare veteri forte æuo vix inuenies. Quod in transuersum egit quosdam, hoc est. Legerunt non statim fieri nobilem, qui acquirit feudum nobile; ergo non statim dignitate pollere, concluderunt, regali, qui habet Ducatum: quasi cerdones emere vel acquirere possint ducatum, vel comitatum, vt acquirunt sæpe sæpius prædium equestre. Feudum vexilli duo complectitur terram, & officium. Hoc re-

regalem dignitatem omnino continet : quo dato non tam dabatur nobilitas, quam augebatur. Quis enim in plebeium hominem conferat eius amplitudinis munus ? Quare fixum manet, eminentem eo indicari dignitatem, hancque ex collatione & facto Regis tradentis tam clare elucere, quam e verbis atque litteris. Nunc vero ubi turbata omnia, ubi ciuitates sublimis ius territorii adeptæ, ubi aliquibus equitibus nihil fere ad summum imperium deest, in suspensionem & dubium adducti sunt auctores, conueniatne his quoque tantæ dignitatis apex, tantæ auctoritatis prærogatiua. Et credidit *Hertius*, adfuerit *Itterius*. Nos non dissentimus; dummodo olim obtinuisse teneant diuersum, nec solis Longobardis eius generis stilum adsignent ac morem, quasi hi tantum summis regni officialibus regalem dignitatem tribuissent. Etiam apud Germanos hæc ratio loquendi inualuit. Quod autem a nonnullis adfertur, non affectaturas talem ciuitates titulum, aut dignitatem regalem, nihil est. Perinde enim eadem dici de comitibus ac baronibus possent. Regalis dignitas hic significat potestatem a Rege permissam, potestatem eminentem, potestatem cum iurisdictione summam, quæ sane regii imperii indubitatus character. Eam autem soli milites habuere maiores, viri in ciuitate clarissimi, magnates. Nunc uti ciuici ordinis homines cingulo militari sunt donati, ac milites audiunt; ita vix repugnat, cum aliis, quam summis imperii administris, id etiam communicari nominis: saluis ceteroquin cuiuscunque iuribus, prærogatiuis, ac beneficiis personarum.

§. XLIV.

Vnum corollarii loco considerandum, an, si vellet Cæsar, ut feudorum suorum renouationem per se, non alium peterent, inuestituramque reciperent imperii proceres,

ceres, hi obligarentur sese sistere coram? Et putat *Itte-
rus* de *F. I.* locis allegatis, ea potissimum ratione commo-
tus, quod non sit ingenui patriæ ciuis absque iusta causa
obniti: nec esse, quod quis acceptet opima, & ingrato
postmodum animo dedignetur agnoscere, a quo sit di-
tatus. Valde enim vereor, ut is appellari possit ingra-
tus, qui per interpositam personam legatumque omnia
facit, quæ ab eius generis vasallo iure summo possunt
exigi. Deinde magis adhuc ambiguum est, an Reges,
qui libero principum arbitrio eliguntur, tantumque po-
testatis accipiunt, quantum illi volunt, disserere multa
de diuitiis habeant, quibus nunc refulgent regni optima-
tes. Potius hi ad obseruantiam prouocabunt, Cæsarem-
que monebunt, ut verbis officiosis, more maiorum,
contentus sibi per interpositum mandatarium confir-
met, quod hereditario iure tenent, nec copiam cogi-
tandi faciat, ad altiora eum adspirare, ac plus sibi, quam
antecessores, tribuere. Sat est, si legatum solenni man-
dato instructum mittant, qui petat, qui etiam accipiat in-
uestituram: hoc enim recte vrget Imperator, hoc Ferdi-
nandus III. fecit, hoc Leopoldus repetiit, referente lau-
dato *Schwedero Dissert. de clausul. inuest. feud. thes. XV.*
ne sine vllis solennibus fere tale negotium transigatur,
nec dominus supremus alios, quam ministros suos, ocu-
lis vsurpet: quanquam, nonnullorum Principum iussu,
agentes sæpe feudorum inuestituram expetunt, quam post
stato ritu accipiunt ablegati, uti diserte tradit *Vffenba-
chius* in appendice ad tractatum de *Iudicio Aulico*. Au-
gustius si quid postulare non desisteret Imperator, nul-
lum mihi dubium hæret, quin non tantum non sint fa-
cturi status, quod præter spem & expectationem petit;
verum etiam in capitulatione aliquando modum sint de-
terminaturi Electores principes. Et inde vero credo

Q

ap.

apparere, quid de opinione *Itteri* aliorumque, qui eius decreta tuentur, sit sentiendum, nempe, posse hodiernum solennem per vexilla inaugurandi ritum in usum reuocari; dependere id, quidquid est, a Cæsarum arbitrio. Hoc non disputo, liberum esse Cæsari, si quem nouo beneficio indulgenter donet, præscribere quoque accipiendi legem conditionemque. Ita princeps Lambergius in propinqua parte singulari gratiæ putauit, quando ad nouam dignitatem euecto inuictissimus Imperator Iosephus necessitatem comparendi coram & per se remisit, & præterea Baronem Isenburgium cum Heunischio ac Schlerheimio admisit, ut in genua procumbentes capulum feudalis ensis, Domini loco, exoscularentur. At prorsus nego, licere nunc Imperatori, inuitis Principibus, qui a maioribus suis hereditario iure lege firmato territoria consequuntur, diem dicere, ut sub dio iterum inuestiantur vexillis. Si consentiunt, salua res est. At loquuntur quidam auctores ea ratione, ut arbitrio Imperatoris penitus tribuant, velintne hunc modum introducere de nouo, an seruare receptum? Scimus, quid Rudolphi Habsburgici contigerit ætate, qui Aquisgrani statim post inaugurationem quosdam principum initiare & inuestire sacra cruce voluit. Obiecerunt Episcopi, sceptrum non esse ad manus: multisque argumentis & suasionibus opus fuit, donec in sententiam Imperatoris irent, & ab more recepto quadantenus resili-
rent. At nunc vero, ubi personalis præsentia est remissa, neque hæc, repugnantibus summis imperii proceribus, in usum reuocari potest, non video, qua ratione alterum onus, nempe inuestitura sub dio pro imperio imponi summis iterum regni vasallis queat? Vestitura vexilli vero præsentiam vasallorum ponit: nec enim memini legatos absentium tanta vnquam pompa esse dignitati suæ inauguratos. Vnde haud temere conieci, gladii symbolum inualuisse,

se,

se, cum non amplius per se, sed mandatarios comparerent vasalli. Non puto, me declinaturum a scopo, si dicam, rem se habere perinde, atque apparituram in comitiis. Sicut enim cogi hodie non possunt imperii status, ut ipsimet migrent ad locum imperialis conuentus, quia eorum libertati id relictum est: etsi absentiam suam multis verbis iisque officiosis excusant, Cæsare præsentia sua comitia magnificentiora reddente, ita nullo amplius vinculo, obtenta libertate, constringi vasallos, ut ab Imperatore solio insidente sueta olim cærimonia accipiant feuda sua: ut taceam absonum perquam videri, reuocare veteres in usum cærimonias, veteres iussionum ac citationum formulas, cum totius reipublicæ immutatio euenierit. Nouimus potius, ne *citandi* quidem vocabulum arrisisse imperii principibus: de quo consulendus est *Herdii*, seu *Heidenreichii* liber, quem *Grund-Feste des Reichs* præscripsit. Quomodo autem tota cærimonia hodie incipiat, finiaturque tum industrius *Hertius* *dissert. de Superioritate territoriali*, § LXVII. perspicue expressit, cuius recensionem studio non repetimus, tum *Stryckius* nostras in *appendice* ad Examen iuris feudalis, *Itterus*, *Schwederus*, *Meierus* alique viri clarissimi copiose præstiterunt. Plura iam non suppeditamus: etsi forte poteramus. Excreuit diatriba præter opinionem: aucta est variis obseruationibus, uti fit, quando res suscipitur cum cura, & mentis oculi ad varias relationes, ac, quæ inde proueniunt, nouas veritates conuertuntur. Igitur hic figimus pedem, promittimusque, ubi Deus largiatur vires, totius publici iuris σύμψυχα. Saltem iam calamum manu tenemus, ac primas lineas ducimus. Adspiret supremum Numen cœptis, efficiatque, ut ne a veritate declinamus vsquam.

F I N I S.

EMENDANDA.

- pag. 2. l. 10. lege *Iugurtino*.
p. 2. l. 14. lege *cap. XIII*.
p. 21. l. 31. lege *a pro cum*.
p. 22. l. 31. lege *Bohemia*.
p. 39. l. 26. lege *iudicibus*.
p. 44. lege *Iuliacensis*.
p. 53. lege *emungerentur pro emungantur*.
p. 55. l. 23. lege *nomina aut tituli*.
p. 71. l. 29. lege *nudo pro vdo*.
p. 95. l. 9. lege *Cæsaris*.
p. 104. lege *depromptis*.
p. 108. l. 2. lege *inglorii pro ingloriosi*.
p. 158. l. 7. lege *agnoscunt pro agnoscent*.

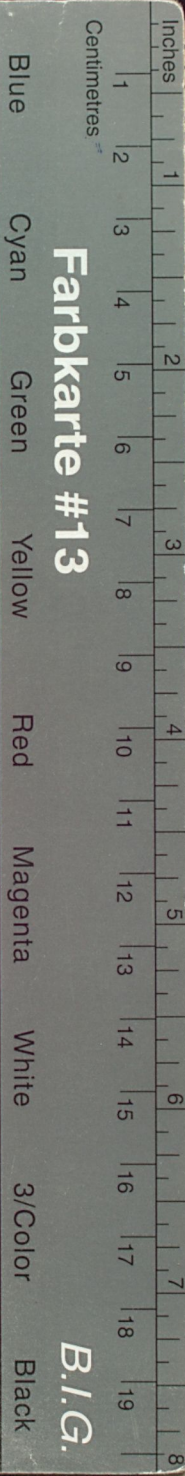
3

154045

AB 154 045

X2407318

JKL 768 ra

HIERON. GVNDLINGHII
VOD EST IN DVCATV MAGDEBVRGICO
S NATVRÆ AC GENTIVM ITEMQVE ELOQVEN-
QVITATVM PROFESSORIS IN FRIDERI-
CIANA ORDINARII

IATRIBA
EX
E FEVDALI
ATQVE PVBLICO
DE
S VEXILLI

VVLGO
ohn-Lehn
IN QVA
OVA DETEGVNTVR
MVLT
CLARISSIMORVM OSTENDVNTVR
RO DISTINCTIVS AC COPIOSIVS
PROPONVNTVR.

MAGDEBVRGICÆ MDCCXV.
OFFICINA RENGIERIANA.

